

SELMA LAGERLÖF

KRISZTUS-LEGENDÁK

SELMA LAGERLÖF
KRISZTUS-LEGENDÁK

SELMA LAGERLÖF

KRISZTUS- LEGENDÁK

SZENT ISTVÁN TÁRSULAT
AZ APOSTOLI SZENTSZÉK KÖNYVKIADÓJA
BUDAPEST, 1984

A MŰ A SZERZŐ JOGUTÓDAINAK ENGEDÉLYÉVEL JELENIK MEG

FORDÍTOTTA ÉS AZ ELŐSZÓT ÍRTA:

TÓTH SÁNDOR

*Minden jog fenntartva,
beleértve a bármilyen eljárással
való sokszorosítás jogát is*

Előszó

A svéd irodalomnak Strindberg mellett kétségkívül Selma Lagerlöf a legismertebb, világirodalmi jelentőségű alkotója. (Műveit kb. 40 nyelvre fordították le.)

1909-ben Nobel-díjat kapott.

Teljes nevén: Selma Ottília Lovisa Lagerlöf 1858. november 20-án született a värmlandi tartományban, Morbakkán, családi kúriájukon. Ősei közül több jeles pap, bátor katona, kiváló tudós került ki, akiknek híre elevenen élt a későbbi nemzedékekben, amint a hagyománytisztelet is, amely az egyházi év ünnepeinek bensőbbé tételét szolgálta a családban. Esténként meseszó mellett aludtak el a gyerekek, és korán megismerték a vidék gyönyörű regéit, titokzatos mondáit, amelyeknek világa Lagerlöf egész életművét meghatározta.

„Melegsívú, aranszavú költőnőnek” nevezi egyik méltatója a kies vidékek, tündérvölgyek, erdők az egész szülőföld szerelmesét, aki a századforduló első éveiben írta meg egyik máig legismertebb „tankönyvét”, a Nils Holgersson csodálatos utazását, amely a táj festői ábrázolásával, a haza mérhetetlen szeretetével, a hagyományok ápolásával és az országhatárokon túlnyúló emberséggel hirdetésével minden időkre példamutató a gyermeknevelésben. (Nálunk legutóbb 1977-ben adta ki a Móra Könyvkiadó, G. Beke Margit fordításában és átdolgozásában). Nem véletlenül emeljük ki ezt a könyvet, hiszen Selma Lagerlöf lelke legmélyén a legtisztább gyermekséget hordozta, maga is tanítónő volt és 1895-ig egy leányiskolában tanított.

Majd önállósította magát, 1909-ben visszavásárolta a közben elvesztett családi birtokot, szülői házat, s attól kezdve ott élt, alkotott élete végéig. Még a Nobel-díj elnyerése előtt megkapta a Svéd Akadémia nagy aranyérmét, és díszdoktora lett az uppsalai egyetemnek. 1913-ban a Svéd Akadémia tagjai közé választotta.

Népszerűségére mi sem jellemzőbb, mint hogy 1910-től háza valóságos zarándokhellyé vált: sűrűn látogatták iskolás gyerekek,

államfők, tudósok, újságírók, különböző vallási és misztikus tanok hirdetői, pacifisták.

Életének 92. évében, 1940. március 16-án halt meg. 1957-ben hazájában Selma Lagerlöf Társaság alakult, amely főleg irodalomtörténeti kiadványokkal ápolja emlékét.

Életművének csúcsait regényei jelentik, amelyekben érzékenyen nyúl a századvég társadalmi problémáihoz, de kísérletezett versekkel, drámákkal is. Családragénye a Gösta Berling története (1891) az első jelentős panorámája írói világának. A könyv látásra talán nem tűnik egyébnek helyi mondák, leírások gyűjteményénél, ám a színes, csillogó részletek mögött valóságos dráma rejlik ótestamentumi komorsággal. De említsük meg sokáig legnépszerűbb regényét az Antikrisztus csodáit (Antikrist mirakler 1897), amelynek titka a lendületes elbeszélő készség és a szociális kérdések érzékelése, megragadása.

Legkiválóbb munkájának a Jeruzsálemet tartja az irodalomtörténet, ezt a nagyerejű paraszt-regényt, amely a lengyel Reymont és a norvég Knut Hamsun hasonló témájú könyvei mellett talán a harmadik legjelentősebb abban a korban.

És sorolhatjuk többi jeles munkáját, az Egy udvarház történetét, a Trollok és emberek, a Láthatatlan láncok, az Ősz c. elbeszélés kötetét, az Amikor én kislány voltam gyermek-emlékeit stb., melyeknek legjavát magyar nyelvre is lefordították nem sokkal megjelenésük után, bárcsak ritkán szerencsésen.

Az írónőről magyar nyelvű monográfia ezidáig nem jelent meg. A kötet, melyet most kézbe adunk, gyerekeknek és felnőtteknek, legtöbbet olvasott legenda-novellákat tartalmazó munkája Selma Lagerlöfnek. Nyolc legenda keletkezéséről ő maga ejt néhány mondatot Szentséges éj c. kis elbeszélésében, amikor arról ír, hogy napkeleti útja után az ott hallott Krisztus-legendákat csokorba szedte. Lagerlöf ugyanis – életrajzi adatai szerint – 1899–1900-ban Egyiptomban és Palesztinában nagyobb utazást tett, s nem csupán a helyeket kereste fel, ahol egykor Jézus járt, hanem összeszedte az apokrif és népi hagyományokat, melyeket a Bibliában nem olvasni, de eleven részleteikkel Jézus, a „názáreti próféta” személyéhez fűződnek.

Ilyen formán interetnikus értékű legendai esemény és írói képzelet összefonódásából születtek ezek a tündérien naív legenda-elbeszélések, fényt vetve Lagerlöf egész alkotói karakterére, a

már említett epikusra, az aprólékos realistára (gondoljunk pl. A Bölcsék Kútjában olvasható helyzetleírásra: a szomjas állat ősi ösztönnel kaparja a földet), a finoman szecessziós képalkotóra (nálunk elsősorban Kaffka Margit próza-stílusára emlékeztet), de sokszor a Dante-i víziókat megközelítő északi látnokra, az atmoszférát teremtő mély beleérzőre, aki nem csupán színeket fest, hanem képek mögött mindig egy másik arcot, amelytől a modern ember sem szabadulhat, mert a lagerlöfi szimbólumok nem fakulnak, amíg a rohanó embernek egyetlen perce lesz, hogy bennük önmagára ismerjen. Hadd utaljunk csak a kötetzáró Vándorfényre (legendái magvát valószínűleg Itáliából hozta magával az 1895–1896-i útjáról), amely ugyan eredeti címe (Die Lichtflamme) alapján inkább gyertyafénynek fordítható, a befejező mondatok jelképi tartalma szerint azonban ez a gyertya a századokról századokra átsugárzó húsvéti fény édestestvére lesz, vándorutunk leg-tisztább kísérője, hogy más távlatot adjon az életnek.

Mindezekén túl az egész könyv a gyermeki léleknek is üdítő forrása, élmény és „szent történet”, mely a legendák pedagógiai hatásának értelmében képzeletet s lelket mozgat könnyebben befogadni az isteni titkokat.

Végül ezúttal köszönöm meg F. Béla Erzsébetnek, hogy a fordítás közben fölmerült filológiai nehézségek megoldásában segítségemre volt.

A fordító

Szentséges éj

Ötéves koromban nagy bánat ért. Azóta sem éreztem annál nagyobb szomorúságot. Meghalt szegény nagyanyám, aki naponta szobájában ült a kanapén és mesélt nekem.

Sose tudtam másként elképzelni őt, minthogy reggeltől estig mesél, mesél, mi gyerekek meg körülötte ülünk, és tátott szájjal hallgatjuk. Csodaszép élet volt, talán a legszebb, ami gyerekeknek kijárhat.

Többet aligha tudok nagyanyámról. Emlékszem: fehér haja ragyogott, hajlott háttal járt és folyton harisnyát kötögetett. Ha már nem mesélt, megsimogatta fejemet és így szólt: – Amit elmondtam, olyan igaz, mint ahogyan te engem látsz, én meg téged.

Eszembe jut, hogy énekelt is, bár nem minden nap. Az egyik dal egy lovagról és a tenger tündérééről szólt, visszatérő sora így hangzott: „Fagyos szél fújt, fagyos szél fújt a tenger fölött.” Egy kis imádságra is emlékszem, bár szövege azóta összekuszálódott bennem.

Meséi közül úgy igazán egyetlen él bennem. Hibátlanul el tudnám mondani ma is. Jézus születéséről szól.

Hát ennyi az egész, ami megmaradt róla. Legélesebben mégis a fájdalom, amikor már nem volt.

Mennyire eleven annak a napnak reggele: a kanapé üres volt, s hiába kerestem nagyanyámat. Azt hittem, sose ér véget a nap. Minket gyerekeket ravatalához vezettek, hogy csókoljuk meg kihűlt kezét. Féltünk, de valaki fülünkbe súgta: ez az utolsó alkalom, hogy megköszönjük a sok örömet, amit tőle kaptunk.

A meséket, a dalokat vele együtt fekete koporsóba zárták, hogy soha többé vissza ne térjenek. Akkor valami végleg eltűnt az életünkben. Bedördült előttünk annak a bűvös világnak kapuja, melyen át ki-bejártunk, és nem akadt többé senki, aki megnyitotta volna.

Negyven esztendő múltán, hogy összeszedegtem a Napkeleten gyűjtött Krisztus-legendákat, ismét eszembe jut az az egyetlen, a

Jézus születéséről szóló. Valami belülről biztat: mondjam el, kezdjem ezzel a legendákat. Nos, hát legyen.

.

Nagykarácsony ünnepe volt, mindenki a templomba igyekezett, csak nagyanyám meg én maradtunk otthon. Úgy emlékszem, egyedül voltunk az egész házban. Miért nem mentünk a többiekkel? Mert én túlságosan fiatal, nagyanyám pedig túlságosan öreg volt. Búnak adtuk hát fejünket, hiszen nem vehettünk részt az ünnepi misén, nem láthattuk a karácsonyi fényeket.

Üldögéltünk szomorú magányunkban, amikor nagyanyám egyszer csak mesélni kezdett:

Élt valamikor egy ember, aki nekivágott az éjszakának, hogy tüzet szerezzen. Bekopogott minden házba: – Segítsetek, jó emberek, feleségemnek kisgyereke született és nagyon hideg a szobánk.

Az éj azonban mélysötét volt, az emberek aludtak, senki sem válaszolt.

Az ember tovább ment, míg végre a messzeség határán tűz fényét pillantotta meg. A szabadban lobogó láng felé tartott. A tűz körül népes nyáj és idős pásztor hevert. Aludtak.

A tüzet kereső az alvókhoz ért. Láta, hogy a pásztor lábánál három megtermett kuvasz nyújtózik. A neszre fölrezzentek, pofájukat szélesre tátották, de nem jött ki hang onnan. Az ember látta, mint borzolódnak a szőr a kutyák hátán, mint villannak meg fehér fogaik. A kutyák rárohantak, s ő érezte, hogy az egyik a combjába mar, a másik a keze után kap, a harmadik meg a torkának ugrik. Az éles fogak azonban nem engedelmeskedtek, s neki a legkisebb baja sem esett. Amikor tovább akart lépni, nem tudott a heverő fehér bárányok miatt. Annyira szorosan feküdtek egymás mellett, hogy képtelenség volt utat találni köztük. Az állatok hátán ment tehát előbbre, egészen a tűzig. A juhok közül azonban egyik se mozdult.

Ezidáig csendben maradtam, s hallgattam nagyanyám patakzó szavait, de most félbeszakítottam: – Miért nem keltek fel a báránykák? – Mindjárt megtudod, mondta, és folytatta a történetet.

Amikor az az ember a tűzhöz ért, a pásztor fölébredt. Idős volt, haragos természetű, mogorva mindenkivel. Fogta hosszú, hegyes

végű botját, amit akkor szokott kezében szorongatni, ha a nyájra vigyáz, és az idegen felé vágta. A bot hosszú ívben elröpült, de mielőtt a jövevényhez ért volna, irányt változtatott és távolabb ért földet a mezőn.

Megint közbeszóltam: – Nagyi, a bot miért nem találta el az embert?

Ő mintha meg se hallotta volna kérdésemet, tovább mesélt.

– Az ember akkor odaállt a pásztor elé és így szólt: – Jó ember, adj egy kis parazsat. Feleségemnek ma kisgyereke született. Tüzet kell raknom, hogy ne fázzanak.

A pásztor legszívesebben így dörgött volna: No, tirhuljl –, de arra gondolt: – Kutyáim nem bántják ezt a jövevényt, juhaim nem ijedtek meg tőle, és hegyes botom messze elkerülte. Megdőbrent és engedékennyé vált: – Végy amennyit akarsz!

A tűz majdnem kialudt már, és se venyige, se hasáb, hogy újra föllobogjon. Igaz, maradt egy halom parázs, de a jövevénynek lapátja meg edénye nem volt.

Az öreg pásztor – kárörvendőn – ismét csak biztatta az idegent: – Végy hát, amennyit akarsz! (Közben befelé nevetett: Úgy se tudsz.) A jövevény azonban lehajolt: pusztá kézzel szedni kezdte a parazsat és kabátjába rejtette. A parázs nem égette meg a tenyerét, nem perzselte össze a felöltőjét. Vitte, mintha egy halom diót vagy almát vitt volna.

Én – immár harmadszor – megint csak nem tudtam megállni: – A parázs miért nem égetett, nagyanyám?

– Megtudod azt is, várd meg a végét – szólt jószágon, és folytatta:

– A nagyharagú, mogorva pásztor ezt látva, elcsodálkozott: – Miféle éjszaka ez? A kutyák nem marják meg az idegent, a juhok nem félnek tőle, a lándzsa elkerüli, s a tűz nem égeti meg. Újra odaintette az idegent és megkérdezte tőle: – Mondd, milyen éjszaka ez, hogy mindenki irgalmas hozzád?

Ő azt felelte: – Ha magadtól nem jössz rá, én nem mondhatom meg neked. S máris indult.

A pásztornak eszébe jutott: nem eresztheti el csak úgy, ha kérdésére választ akar kapni. Fölkelt hát és követte. Amikor annak szálláshelyéhez értek, a pásztor rádöbrent: dehát ennek az embernek még kunyhója sincs. Egy barlangban húzta meg magát az asszony és a gyermek, rideg szirt-övezte barlangban.

Arra gondolt: a védtelen gyermek bizonyára megfagy itt. S jól lehet kőszívű volt, megindult a szegénység láttán és elhatározta, segít a gyermekben. Tarisznyájából hófehér, puha báránybőrt húzott elő. Odaadta az embernek: legyen takarója a kicsinek.

Ebben a pillanatban megnyíltak szemei és fülei, látta, amit eddig nem látott, hallotta, amit nem hallott. Ezüstszárnyú angyalok vetődtek körül, kezükben citera. Túlcsorduló örömmel arról énekeltek, hogy ezen az éjszakán megszületett, aki a világot megváltja majd bűneitől.

Értette már az öreg pásztor, miért nem marnak a kutyák, miért nem félnek a juhok, s a lándzsa miért nem sebez.

Angyalokat látott, akármerre nézett: a barlangban ültek, s a hegyeken, és röptüket bámulhatta a boltozatos ég alatt. Seregekben jöttek az úton, megálltak a barlang bejáratánál, hogy lássák a kisdedet.

Vidámság és játék hangja töltötte be a környéket, és a pásztor szívét, aki a sötétségben is látott. Boldog volt, hogy megnyíltak szemei. Térdre ereszkedett és megköszönte Istennek.

Nagyanyám itt felsóhajtott.

– Mi is láthatnók, amit a pásztor, hiszen az angyalok a boltozatos ég alatt röpködnek azóta is minden karácsony éjszakán. De mi nem látjuk őket.

Kezét a fejemre tette:

– Jól jegyezd meg, amit elmondtam, mert olyan igaz, ahogyan te engem látsz, én meg téged. Nem gyertyák és nem lámpák, nem a Hold és nem a Nap, hanem Isten ereje nyithatja csak meg szemünket, hogy lássuk az Ő dicsóságát.

A császár látomása

Abban az időben, amikor Augustus volt Róma császára, szent és titokzatos éjszaka ereszkedett a földre. A legsötétebb éj volt, minőt ember eddig látott. A föld mintha verembe sülyedt volna; a szárazföldet nem lehetett a víztől megkülönböztetni, s a legismeretebb utakon is eltévedt a vándor. Egyetlen fénysugarat sem küldött az ég. A csillagok elrejtöztek, a jótékony Hold elfödte arcát.

Miként a sötétség, mély volt a csend is. A folyók megálltak folyásukban, szellő sem rebbent, és nem remegett a nyárfalevél. A tenger mellett lakó észrevehette: nem döng partra a hullám, a sivatag-járónak pedig nem csikorgott a homok a léptei alatt. Kómozdulatlan volt a világ: meg ne törje az éjszakát. Nem nőtt fű és nem hullt harmat. A virágok bezárták kelyheiket. A ragadozók nem támadtak, a kígyó rejtekbe bújt és hallgattak a kutyák. De mindennél csendesebb a tapintható világ volt: a tárgyaké, tisztelvény az éj szentségét, ne ártson neki a rossz. A tolvajkulcs nem fordította a zárat és nem akadt kés, vért fakasztani.

Rómában ezen az éjszakán maroknyi embercsoport a császári palotából a Palatinusra sietett, majd a Fórumon át a Capitóliumra. Az előző napokban tanácsosok fordultak Augustushoz: engedné meg, hogy Róma szent hegyén tiszteletére templomot építsenek. A császár habozott: mit szólnak majd az istenek, ha templomaik mellé egy másik kerül? Azt felelte hát: éjszakai áldozattal előbb áldoz védőjének, szándékát hogy megtudhassa.

Nos a császár volt hát, aki bizalmasaival azon az éjjelen útnak indult áldozatát bemutatni. Hordszéken vitték; öreg volt már a capitóliumi lépcsők pedig magasak.

Kalitkába zárt galambokat szánt elég áldozatnak. Nem kísérték papok, katonák, még csak szenátorok sem, csupán a barátai. S hogy világítsanak a sötétben, előtte fáklyások lépdeltek, mögötte meg rabszolgák, háromlábú oltárral, áldozati ruhával, késsel, szent lánggal és minden egyébbel, ami az áldozat-bemutatáshoz szükséges volt.

A császár élénken diskurált kíséretével és észre sem vették az éjszaka titokzatos csöndjét. Azonban a capitóliumi üres téren, ahová az új templomot gondolták fölépíteni, a kőszirtnél mindannyiuknak föltűnt egy különös alak. Először kikorhadt olajfatorzsnek vélték, majd Jupiter temploma egyik szobrának (de hogy került oda?), míg végre fölismerték: a Szibilla az, vénen, félelmetesen. A kíséret, ha nincs velük Augustus, tán hazamenekül és ágyba bújik.

– Ez ő – sottogták. – Annyi évet számlál, mint a főveny homokja. Miért jött ki a barlangjából éppen most? Mit akar a császárral s a Birodalommal közölni ő, aki jövődöléseit fák leveleire írja tudván, a szél kézbesíti üzeneteit!

Rémülten figyeltek: ha a Szibilla megmozdul, valamennyien földre vetik magukat. De nem mozdult. Mintha nem élne. Kiugró szirthez támaszkodott s a messzeséget kémlelte. Hogy tudott még ebben a szurok-éjben is tájékozódni!

A császár és kísérete ekkor vették észre az éjszaka csillagfogyatkozását. Micsoda csönd volt, micsoda mozdulatlanság. A Tiberis visszatartotta moráját. A levegő fullasztott. Verejték ült ki az arcokra, s a karokból kiszállt az erő. Érezték, valaminek történni kell.

Mindnyájan rejtegették félelmüket, s egyre mondták a császárnak: az előjelek biztatóak, a természet lélegzetviasszafojtva várja, hogy köszönthesse császári szellemét.

A Szibilla egyre csak a messzeséget fürkészte, s nem látta Augustus érkezését. Távoli világban járt, óriási sivatagban, mezőkön. Le-lehajolt, mint aki buckákat gyanít, melyek nehezítik járását. De juhokat tapintott: alvó bárányok közt vitt az útja.

Majd pásztortűz lobbant előtte, a legelő közepén. Affelé botorkált. A tűz körül pásztorok aludtak, mellettük hosszú fűtykösök, a vadak ellen. De azok a fényes szemű, bozontos farkú, kistermetű állatok a tűz közelében nem sakálok? Mégis, a pásztorok nem ragadnak botot, a kutyák nyugodtak, a juhok sem riadnak. A vadak pedig egyre közelebb kerülnek, és leheverednek az emberek lábai elé.

Ezt látta a Szibilla, és mit sem tudott arról, ami a háta mögött történt. Oltárt állítottak, szentet izzítottak, rá füstölőszert hintettek, s a császár az egyik galambot áldozatra kivette a kalitkából. Keze azonban reszketett. S akkor a galamb egyetlen szárnycsapással kiszabadította magát és eltűnt az éjszakában.

A történetek láttán az udvari kíséret gyanakvó, vádló pillantást vetett a Szibillára: ő az oka a kudarcnak.

Nem sejtették, hogy a jövődömondó képzeletben még mindig a pásztortúznél időzik és neszező dallamra figyel, mely feloldja a halálos némaságot. Hosszan hallgatta és nem tudta: nem földi dallam az, hanem égi ajándék. Amikor fölemelte a fejét, fényességet látott: tündöklő lények suhantak a sötétben. Angyalok voltak. Önfelédten énekeltek és kutakodva szállдостak a távoli mezők fölött ide-oda.

A Szibilla még az angyali szót hallgatta, amikor a császár újabb áldozatra készült. Megmosta a kezét, megtisztította az oltárt és kérte a másik galambot. Jóllehet roppant óvatos volt, a madár könnyű testtel ezúttal is kisiklott a kezéből és tovaszállt az éjszakában.

Augustus megrettent. Térdre roskadt az üres oltár előtt és védőszelleméhez könyörgött. A szerencsétlenségtől akart szabadulni, melyet – úgy érezte – ez az éjszaka jelez.

A Szibilla ebből sem hallott semmit. Teljesen átadta magát az angyali éneknek, mely egyre erősebben hangzott és ébresztette a pásztorokat, akik könyökükre támaszkodva bámulták seregét a mennynek: a vidám angyalokat, akik mint vándormadarak érkeztek röpdős csapatban. Egyesek lantot hoztak és hegedűt, mások hárfát, citerát. Szavuk tisztán csendült, mint gyermekeké, és gondtalan örömmel, mint pacsirtaszó.

A pásztorok már talpon voltak, és sietve indultak otthonukba, a hegyi városba elbeszélni, amit láttak.

Lihegve kapaszkodtak fölfelé a keskeny, görbe úton. A Szibilla követte őket. Hirtelen fény gyúlt a hegyen. Szikrázó csillag támadt, melytől mint ezüst, felvillant a város. Ujjongva angyalok érkeztek, és a lankadt pásztorok lépteiket megszaporázták. Az égi hírnökök a városkapu közelében lévő alacsony istálló fölött gyülekeztek. Nyomorúságos, zsúpfődeles építmény volt, rideg szirtfalakkal. Fölötte tűzelt a csillag, és mind ide sereglettek az angyalok. Közülük többen megültek a tetőn vagy a házikó mögötti sziklán, míg mások lengő szárnyakkal fölötte lebegtek.

Amikor a csillag kigyúlt, a természet föléledt. S ezt észre kellett venniük a Capitólium dombon állóknak is.

Friss fuvalom indult, méz-illatok ébredtek, erdők zsongtak, a Tiberis mormolt, a csillagok kifényesedtek, s a Hold az égi óceá-

nön evezett. Fölragyogott a világ. A felhőkből megérkezett a két galamb és megült a császár vállán.

Ezt látva, Augustus ünnepélyesen fordult barátaihoz. Azok térdre borultak előtte: – Üdvözlég, cézár – kiáltották – védőszellemed válaszolt neked! Te vagy az az isten, akit a Capitóliumon imádni kell!

Oly hangos volt a hódolat szava, hogy a Szibilla fölfigyelt. Mint-ha álmából ébredt volna. Mindent hallott. S ekkor visszatért képzeletének látomás-földjéről. Elhagyta helyét, a sziklaívet, s mint sötét felhő, mely mélyből száll fel és elborítja a bérce, az embercsoporthoz közeledett. Rettenetes volt évei ráncáiban. Kócos haja gyér csomókban hullott alá, végtagjai megvastagodtak, bőre, mint fakéreg feszült testére. Ezer barázda árkolta.

Tiszteletet parancsolt, ahogyan a császár elé lépett. Megragadta Augustus csuklóját és a messzi Keletre mutatott: – Nézd – mondta. És a császár fölneézett. A távol megnyílt szemeinek, s a fölkelő Nap országában kőszirt-határolta rongyos istállót látott. Nyitott ajtajában néhány pásztor térdelt, bent pedig egy fiatal anya újszülött kisgyermek fölé hajolt, aki jászolban feküdt.

A Szibilla hosszú, csontos ujjáival erre a szegény kisgyerekre mutatott:

– Üdvözlég, cézár – szólt gúnyos kacajjal, majd elrévedő arccal folytatta: – Ő az az Isten, akit a Capitóliumon imádni kell!

Augustus hátrább lépett, azt hitte, örülten van dolga.

A Szibillát hatalmába kerítette a látók szelleme. Zavaros szeme lángolni kezdett, karját az ég felé tárta, hangja elváltozott, mintha nem is az ő hangja volna, s mint harangé, szerte hangzott, hogy hallja a világ. A szavakat mintha a csillagok fényénél olvasta volna:

Krisztust fogja imádni az ember e sziklai ormon
Vagy aki ellene jó. A halandót megveti sorban.

Amikor ezt elmondta, ellépdelt a döbönt emberek előtt, lebalagott a hegyről és eltűnt.

Augustus császár másnap megtiltotta, hogy a Capitóliumon neki templomot építsenek.

Helyette ő maga állíttatott szentélyt az újszülött királyi sarjnak és Ara coeli-nek, Égi oltárnak nevezte el.

A Bölcsek Kútja

Júdeát, ezt a hajdani tartományt egyszer meglátogatta az Aszály. Beesett szemekkel, fanyar képpel vándorolt az elsárgult mezőkön, a megfonnyadt bogáncsok között.

Nyár volt. A Nap árnyéktalan ormokat perzselte, s még a szellő is valóságos mészkőpor-felhőt kavart a fehér vidéken; a völgyben a nyájak kiapadt patakok mellett ácsorogtak és lábukkal a földet kaparták.

Az Aszály körbejárt, szemügyre véve a vizeket. Eljutott a salamon-i tavakhoz. Méltatlankodva látta, hogy a sziklás partok között még csobog a hullám. Majd a híres Dávid-kutat látogatta meg, Betlehemben. Abban is talált vizet. Húzta a lábát az országúton, amely Betlehemből Jeruzsálembe vezetett. A távolság felénél tartott, amikor az út mellett megpillantotta a Bölcsek Kútját. Úgy vélte, régen kiapadt már. Leült a víz-szakállas kövekből álló kút-kagylóra, és a mélybe nézett. Elégedetten állapította meg: no, ennek se sok kell, hogy kiapadjon.

A tiszta vízfelület, mely máskor a csurgóig ért, mélyről csillant. Tört tükrét iszap s hinár szennyezte.

A kút meglátta az Aszály barnára cserzett ábrázatát, s félénk csobbanást hallatott.

– Kíváncsi vagyok, mikor végzed be – szolt az Aszály – mert aligha számíthatsz újabb éltető vizekre. Eső meg két-három hónapig aligha lesz, hál'Istennek.

– Légy nyugodt – sóhajtott a kút – rajtam már semmi sem segíthet. Paradicsomi forrásnak kellene fölbuzogni mélyemben, hogy megmaradjak.

– No, akkor maradok, hogy lássam sorsodat – mondta az Aszály.

Gyönyörködni akart a kút halálában, amint cseppenként tűnik el belőle a víz.

Elégedetten ült vissza a kövekre és kárörvendőn hallgatta, mint nyög a kút. Az is megnyugtatta, hogy szomjas vándorok érkeztek:

leeresztették a csöbröt, de csak néhány csepp poshadt víz került bele.

Így múlt el a nap, s mire eljött a sötétség, az Aszály ismét a kút-mélybe pillantott. Kevésnyi víz még csillan benne. – Maradok éjszakára is – mondta – csak nyugalom. Ha megvirrad, újra megnézelek, véged van-e már?

Összehúzta magát a kút tetején. Az éj, mely forróságával kegyetlenebb volt a nappalnál, hatalmába kerítette Júdeát. A kutyák és a sakálok egyfolytában üvöltöttek, fülledt istállókból tehenek és szamarak válaszoltak nekik. Ha olykor szél támadt, nem enyhítette a hőséget: forró volt az és nyomasztó, mint lehelete valamely alvó szörnynek.

A csillagok tündököltek, s az újhold zöldeskék fényben fürösztötte a dombokat. A sugárzásban az Aszály karavánt látott közeledni, a domb felé tartott, ahol a Bölcsék Kútja volt.

Az Aszály szemügyre vette a hosszú karavánt, s már előre kuncogott: a kiszikkasztó szomjúságtól úzótt vándorok egyetlen csepp vizet sem lelnek majd. Olyan sokan vannak, hogy teli kút se lenne elegendő ember s állat szomját oltani. Hirtelen úgy tűnt neki: éjben imbolygó kísértet-karaván ez; a tevék, amint fölemelkedtek a horizontot záró tetőn, mintha égből ereszkedtek volna alá. A holdfényben óriásokká nőttek, s könnyedséggel vitték báláikat. Aztán látta, hogy elől három fényes szőrű teve lépked. Rojtokkal szegélyezett nyergekben előkelő utasokat visznek.

A karaván a kútnál megállt: az állatok háromszor hajlították be lábszáraikat, úgy heveredtek el a földön, az utasok pedig lekászálódtak. A három fényes szőrű teve azonban állva maradt; az áthatolhatatlan nyüzsgésben feltartott fejükkel, hátukra tornyozott csomagokkal kitűntek a többiek közül. Utasaik nyomban az Aszályhoz léptek, hogy köszöntsék, miközben kezükkel homlokukat és mellüket érintették. Az Aszály észrevette, hogy mindhárman hófehér köntöst, s hatalmas turbánt viselnek, melynek felső részén egy-egy fényes csillag tündököl. Ragyogásuk, mint az ég csillagáé.

– Messzi földről jöttünk – szólta az egyik idegen – kérünk, mondd meg, ez a Bölcsék Kútja?

– Ma még az, de holnaptól már nem. Reggelre elapad – felelte az Aszály.

– Ha te ülsz a kövein, nem is lehet másképp – jegyezte meg a vándor – csakhogyz ez a kút szent, s vize nem apadhat el. Különben miért neveznék így?

– Hát aztán mit segít ez rajta? – gúnyolódott az Aszály –, a három bölcsmár rég a Paradicsomban van.

Egymásra villant a szeme a három utazónak.

– Talán ismered a kút történetét? – kérdezték.

– Ismerem én mind a kutak történetét, a folyókét, a patakokét, meg a forrásokét is – hangzott a hengegő válasz.

– Akkor örvendeztess meg bennünket csupán ennek a kútnak a történetével.

Közrefogták a minden gyarapodás ellenségét és lesték a szavát.

Az Aszály köhentett néhányat, letelepedett a kút peremére – mint mesemondó a magas székre – és elkezdte:

– Gabes-ban, Media egyik városában (amely város a sivatag szélén épült, s ezért számomra fontos menedékhely) sok-sok évvel ezelőtt élt három férfi. Tudományukat messze földön ismerték. Koldus szegények voltak, ami annál inkább feltűnt, mivel Gabes-ban becsülete volt a tudomáynak, s ráadásul jól fizették is. A három emberünk azonban kirítt a sorból. Az egyik idős volt, túlságosan idős, a másik leprában szenvedett, a harmadik pedig szerencsen képű volt, duzzadt ajkakkal. Az öreg kora miatt nem nézték senkinek – hiszen mit lehet tanulni tőle? –, a leprástól félrehúzódtak, a négerről pedig hallani se akartak, mert: miféle bölcsesség származhat Etiópiából?

– A három bölcszet közös sorsuk fűzte össze. Napközben ugyanazon templom bejáratánál nyújtották kezüket alamizsnáért, éjszaka egyazon helyen hajtották álomra fejüket. Így legalább könnyen telt az idő. Együtt gondolkodtak a világ folyásán, csodálva annak szépségeit, és megfigyelték az embereket is. Az egyik éjjel kinn aludtak egy nyomorúságos ház tetején, melyen bódító illatú mák virágzott. Az éj közepén egyszer csak az öreg fölébredt. Körbejártatta tekintetét, majd fölrázta a többi: – Áldjuk szegénységünket, hogy olykor a szabad ég alatt kell hálnunk: nézzétek az eget!

– Ez az éjszaka felejthetetlen volt: a vidéket mennybéli fényesség ragyogta be, az égboltozatot fényhullámok barázdálták, mint partot a tengerár, s ebben a hullámlásban úsztak a csillagok. Mélységből sugárzott fel fényttestük, és az égi ormokon tündökölt.

– Fönt, messzi fönt – látták a bölcsek – sötét korong tűnt fel.

Amint áthatolt a kristály-térségen, labdának látszott. Aztán egyre közeledett, s mint feslő rózsabimbó (bár száradna le valamennyi!) fényrózsaként nyílt ki előttük, mely egyre nagyobb lett, s ahogyan rózsabimbóról leválik a szíromlevél, erről is a sötétség burka. Négy levélken játszott a fény, körben a rózsán. Egészen közel érve aztán egy csillagnál megállapodott. Eltűnt fekete sziluettje, levelenként föltáruult hajnalpiros kelyhe, s lett csillagok közt csillámló csillag.

– Látva ezt a bölcsek, tudásuk így szólt belőlük: a földnek ebben az órájában hatalmas királynak kellett születnie, akinek ereje meghaladja a ciruszi királyét, és meghaladja Nagy Sándorét. És ekkor így szóltak egymáshoz: – Keressük meg az újszülött anyját és atyját, s mondjuk el, mit láttunk. Talán jutalmat kapunk: pénzzel teli erszényt vagy aranykarkötőt.

– Azonnal vándorbotot fogtak és nekivágtak az útnak. Átmentek a városon, elhagyták annak kapuját. Akkor meg kellett állniuk: előttük a végtelen sivatag, melytől az emberek irtóznak... Az új csillag abban a pillanatban fénnel pásztázta a homokot: utat jelölt, merre haladjanak tovább.

– Egész éjjel bandukoltak a sivatagban, miközben szünet nélkül az újszülött királyról beszélgettek, akit majd aranyos bölcsőben találnak, amint éppen drágakövekkel játszadozik. S hogy jobban teljék az éjszaka, azt is megtanácskozták, mit mondjanak a királyi gyermek anyjának, apjának: „Égi jel közli: fiukat szerencse kíséri életében, hír és erő, s hogy hatalma nagyobb lesz Salamonénál.”

– Büszkék voltak a bölcsek, hogy nekik adatott meg Istentől, hogy a csillagot meglássák.

– Már húsz erszény aranyról álmodoztak, de lehet, hogy több is üti a markukat, és attól fogva nem lesz gondjuk a nyomor!

– Én mint az oroszán, lesben álltam – folytatta az Aszály –, a szomjúság kinjaival akartam megtörni őket, de hasztalan: egész éjszaka a csillag volt a vezérük, s mire pitymallott, s a többi csillag kioltotta lámpását, az a fényes tovább ragyogott nekik, míg egy oázishoz nem érkeztek, ahol datolyapálmák és csobogó forrás fogadták őket. Egész nap itt pihentek, s csak az éj leszálltával folytatták útjukat, miután a csillag újból föltetszett a látóhatáron.

– Az emberek azt beszélték, csodálatos utazás volt: a csillag védte bölcsünket éhségtől, szomjúságtól. Erős vezetőjük volt ez az égi jel a roppant homokon, a perzselő Napon és a tomboló viharban.

– A bölcsek naponta elmondták: „Isten oltalmaz minket utunkon, mert az Ő követői vagyunk.”

– Lassanként azért bekerítettem csillag-vándorainkat – dicsekedett az Aszály –, kiszáradtak, mint a homok, amelyen jártak: terméketlen góg, fölperzselő kapzsiság töltötte el őket. „Mi vagyunk Isten követői – hajtogatták egyre –, s az újszülött atyja karavánt ad nekünk.”

– A csillag végül a nevezetes Jordán folyóhoz, majd Júdea hal-maira vezette mindhármut. Az egyik éjjel aztán megállt a zöld olajlombok közé búj, sziklás emelkedőre épült kisváros: Betlehem fölött.

– A bölcsek szeme erődök, erős tornyok, várfalak után fürkészett, s minden más után, ami egy királyi város tartozéka, de ilyesminek nyoma se volt. És ami még elkésőbb, hogy a csillag fényesójét nem a város közepére, hanem egy, a város szélén meghúzódó barlangra csorgatta, melynek bejárati nyílása ettől földerengett.

– S lám a három messzi vándor anya ölen, csöndes álm ringatóján meglátta a kisedet.

– Jóllehet, még azt is látták: fénykoronát hord, belépni mégsem akartak. Kinn álltak a barlang előtt, nem jósoltak királyi sort, ahogyan előbb tervezték. Észrevétlen elosontak, ismét föl, a dombtetőkre. „Mint mi, ők is koldusok – így mondták –, minek jöttünk hát idáig? Tréfákozott Isten velünk, mikor tisztességet adni küldött pásztor-gyermekeknek? Ő se lesz több, mint a többi, akik nyájukat őrzik lenn a völgyi legelőkön.

Az Aszály itt lélegzetnyit pihent, s hallgatóira nézett – Nincs igazam? – kérdezte. – Sok minden van a világon, ami száraz, gyümölcstelen, miként a homok-sivatag. De az emberek szívénel alig van terméketlenebb. Majd folytatta a történetet:

– A bölcsek nem jártak messzi, amikor úgy érezték, eltévedtek, nem jó irányba követték a csillagot. Az égre tekintettek, hogy tájékozódjanak. A csillag azonban, amely a hajnal-fénnyel ébredt, s vezette őket, eltűnt a mennyboltról. Arcukról lefutott a vér, s mély szomorúság telepedett szívükbe.

– Ami ez után történt, emberileg tán öröndetes. A bölcsek, hogy nem látták a csillagot, rádöbrentek: vétettek Isten ellen. Úgy jártak – borzongott az Aszály –, mint az őszi föld, ha beáll az esőzés. Megrettentek, mint amikor az eget villám hasogatja; meglá-

gyult természetük, s az alázatosság zöld ága sarjadt ki szívből. Három nap, három éjjel vándoroltak, hogy megtalálják a gyermeket, és előtte leboruljanak. A csillag azonban messzi tűnt, s ők mindjobban utat tévesztettek. Elborította lelküket a bánat. Két éjszakán átkelve, a harmadikon ehhez a kúthoz érkeztek. Vize fölé hajoltak, hogy igyanak. Tükrén csillag rengett, az ő csillaguk visszénye játszott, mely vezérük volt a fölkelő Nap országától idáig.

– Isten megbocsátott nekik: a csillag újra kiült sátor-csúcsára az égnek, s megindult előttük, ismét csak Betlehem felé.

– Odaérve, most már bementek a barlangba, térdre borultak a gyermek előtt és így szóltak: „Tiszta tömjént, drága fűszereket hozunk majd neked, aranyos tálakon; Te a leghatalmasabb király leszel, aki valaha ezen a földön élt a teremtés kezdetétől a végső napig.”

– A gyermek akkor kinyújtotta kezecskéjét, s a bölcsek fején pihentette. Amikor fölálltak, észrevették, hogy az öreg koldus megifjodott, a leprás megtisztult, s a néger szépszal fehér emberre változott. Úgy hírlík, olyan tekintélyt szereztek, hogy hazájukba visszatérve királlyá választották őket.

Az Aszály végére ért a történetnek. A három idegen elismerően szólt: – Jól beszéltél, az igazság szólt szádból.

– Nekem különös, fűzte hozzá az egyik, hogy a bölcsek megfélekedtek a kútról, melynek tükrén rengett csillaguk.

– Jutalma lehetne örökösen az élet – jegyezte meg a másik –, emlékeztetni az embereket, hogy jobb sorsuk büszkeségükben hagyja el őket, de az alázatosságban ismét visszatér hozzájuk.

– Az élőknél hitványabbak a holtak? – kérdezte a harmadik.

– A hála ismeretlen az Éden-lakóknál?

Az Aszály hallva e szavakat, fölismerte a három vándort, és felajdult. Aztán mint az örült futni kezdett, hogy ne lássa-hallja a bölcseket, amint szólítják szolgálkat, s azok a tevéket a kúthoz vezetik. Mindegyik hátán vizes bála volt, s a szegény haldokló kút megtelt tiszta vízzel, melyet a Paradicsom forrásából merítettek.

Egyiptom pálmája

Régen, nagyon régen Egyiptom sivatagában pálma kelt. Az esztendőök magasra növesztették, majd előregítették. A vándorok mind megálltak előtte és megcsodálták. Karcsúbb volt minden pálmánál, s magasabb az obeliszknél, a piramisnál.

Állt a magányban és pásztázta a sivatagot. Egy szép napon különös dologra lett figyelmes. Csodálatában meglebbentette levéllegyezőit. A láthatáron két vándor tűnt fel. Messze voltak, olyan messze, ahonnan a tevék is csak bogár nagyságúnak látszottak. A pálma azonban nem tévedett: valóban két ember közeledett.

Két idegen a végtelen homokon, akiket a pálma sem ismert: egy férfi meg egy asszony, sivatagi vezető, teherhordó teve nélkül. És szamaruk sem volt, vizes tömlőjük sem.

– Ezek meghalni jöttek ide – gondolta a pálma. – Eddig is csoda, hogy az oroszlánok nem ették meg őket. Dehát nem mozdul itt oroszlán, még sivatagi rablók sem mutatkoznak. No, ami késik, nem múlik, s akkor sokszoros lesz a haláluk: oroszlánok szaggatják, kígyók mardossák, szomszúság epezti, vihar megtépi, haramiák bántalmazták, Nap égeti, s félelem veszejti el őket.

Ennyit kimondani is elég volt. Gondolatait aztán másfelé terelgette, ám hasztalanul: a két ember sorsa egészen lefoglalta. Igaz, a sivatagban, amit olyan jól ismert, aligha volt más újdonság.

– Szárazságra és viharra! (mert hogy ezek voltak a pálma ellenségei) – ez az asszony valakit visz a karján! Csak nem kisgyereket? Ezekről a balgáktól kitelik!

A vénséges vén pálma, bár erősen hunyorgott, nem tévedett. Valóban gyerek volt. Anyja vállára hajtotta a fejét, aludt.

– Még ruha sincs rajta – suttogott a pálma – az anyja a sajátjába bugyolálta. Úgy néz ki, mint akit hirtelen kaptak fel az ágyból, mert menekülni kellett. Értem már: menekülők lehetnek!

– Attól függetlenül balgák – suttogott tovább. – Ha már angyal nem kelt védelmükre, lettek volna inkább ellenségeik martalékai, mint a sivatagói. Szinte magam előtt látom, hogy történt az egész.

És a pálma elképzelte: A férfi dolgozott, a gyerek a bölcsőben aludt, az asszony pedig vízért indult a kútra. De két lépést sem tett, meglátta a közeledő veszélyt. Berohant a házba, felkapta a gyereket, kiáltott a férjének és elrohantak. Napok óta úton lehetnek s szinte biztos: egyetlen perccig sem pihentek. Így lehetett ez, nem másként, s most már csakugyan egy angyal segíthet csak rajtuk. Annyi bennük a félelem, hogy a fáradtságot s az egyéb fájdalmakat észre sem veszik. A szomszúság azonban látszik rajtuk. Jól ismerem az ilyen arcokat, a szemük szinte tüzel.

S miközben ezekre gondolt, egész törzsében remegett. Levelei összezsugorodtak, mintha láng perzselte volna.

– Ha ember lennék, elkerülném a sivatagot – mondta. Színe biztos: aki ide jön anélkül, hogy mély forrásokból táplálkozó gyökeire lennének, az nagyon bátor. Itt még a magamfajta pálmának is veszélyes. Ha tanácsot adhatnék, csak arra kérném őket, hogy sürgősen forduljanak vissza. Az ellenség nem árthat annyit, mint ez az irdatlan homoktenger.

Ők bizonyára úgy vélekednek, nem is olyan nagy valami a sivatag. Én viszont tudom, mennyire keserves rajta élni. Egy alkalommal például a vihar homokhegyet hordott rám. Nem sok hiányzott, hogy megfulladjak. Ha választanom kellett volna, alighanem az lett volna utolsó óráim.

Magában dohogott a pálma, mint agg, pusztai remete, majd hirtelen csendessé vált: – Különösen szép melódiát hallok királyi leveleimen átszűrődni. Minden ágam meglendül belé. A szegény vándorokra vetett egyetlen pillantásom okozta volna? Milyen szép az a szomorú asszony! Eltűnő életem legszebb emlékét idézi vissza.

S miközben levelei közt hangzatok csillagoztak, a pálma emlékezett:

– Hajdan-időkben egyszer fényes öltözetű emberpár érkezett az oázisba: bölcs Salamon és Sába királynője. A királynő úton volt hazafelé, s a király egy darabon elkísérte. Itt azonban válniuk kellett. A királynő így szólt: „Ennek az órának emlékére datolyamagot ültetek, hogy pálma fakadjon belőle, amelynek növekednie és élnie kell mindaddig, amíg Júdeában föl nem lép egy király, aki hatalmasabb lesz Salamonnál.” Elültette a magot és megöntözte könnyeivel.

De miért éppen ma kell erre gondolnom? – töprengett a pálma. Talán ez a fiatalasszony olyan tündöklest, hogy a legszebb királynőre emlékeztet, akinek jóvoltából éltem és növekedtem ezidáig? Most újra halom leveleim zúgását és szomorú az, mint a halál hangja. Mintha valakit az élettől búcsúztatna. Megnyugtat, hogy nem nekem szól. Én ugyanis még nem halhatok meg.

A pálma azt gondolta, lombjának gyász-zenéje a vándorokat kíséri, hiszen érkezett utolsó órájuk. S ezt ők is tudhatják, hiszen lesir arcukról a bánat, amikor elhaladnak az úton szanaszét heverő tevecsontok mellett. S mily riadt a tekintetük, ahogyan a felfelvijogó saskeselyük után néznek! A kegyetlen pusztulás helye ez.

A vándorok akkor megpillantották a pálmát, és sietve indultak felé, vizet remélve. Odaérve, összeomlott reménységük: a forrás elapadt. A kimerült anya letette a gyereket, majd sírva leült a forrás helye mellé. A férfi földre vetette magát, és öklével a száraz homokot ütötte. A pálma hallotta, amint egymásközt arról beszélnek, hogy Heródes király minden három éven aluli gyermeket halálra kerestet félelmében, mert a zsidók várvavárt új királya megszületett, de ők itt a sivatagban sem lehetnek már biztonságban.

Lombom zúgása egyre erősödik – suttogetta a pálma –, szegény bűdosóknak bizonyára nem virrad meg többé. Igen, ők féltek a sivatagtól, a férfi azt is mondta, hogy jobb lett volna maradni és szembe nézni a királyi poroszlókkal. Talán úgy könnyebb halál várt volna rájuk.

– Isten a mi menedékünk – mondta az asszony.

– Magunk vagyunk, vadállatok és kigyók közt – szolt a férfi –, és nincs élelmünk, nincs italunk. Hogyan segíthetne hát Isten rajtunk?

Letépte ruháit, arcát a homokba temette. Elszálló reménnyel hevert a földön, mint akinek szíve halálos sebben vérzik.

Az asszony szikáran ült, kezét térdei fölött összefonta, de amint körülnézett a sivár tájon, szemébe határtalan rémület költözött.

A pálma lombjának nyomasztó zúgása csak fokozódott, s ezt az asszony is meghallotta. Fölnézett, karjait önkéntelenül kitárta és kiáltás hagyta el ajkát:

– Datolyák, datolyák!

Remegő vágy volt e hangban, s a pálma megérezte. Nem akart már nagyobb lenni, mint egy csipkekor, hogy gazdag gyümölcsét könnyen megszédhessék. Dehát magasra nőtt.

A férfi föl sem tekintett, csak lemondóan legyintett.

A gyermek a leszáradt gyér növényzeten tipegett, fútorzzsal játszadozott és fölfigyelt anyja hangjára. Aztán sehogyan sem fért meg buksijában: ha anyja valamit szeretne, miért ne kaphatná meg? Mégha e datolyákról van is szó... Ő is föl nézett a magas pálmára és elgondolkodott: hogyan lehetne a fáról datolyát szedni? Majd földerült az arca, odament a pálmafához, megsimogatta törzsét, s csengő hangon megszólalt:

– Magas pálma, szépen kérlek, hajtsd meg lombodat.

S lám, mi történt: a lomb orkánként felzúgott, s mint király előtt alattvalója, a pálmatorzs meghajolt a gyermek előtt. Lombja a földet érte, rengő ágak levélzölddel borították el a sívó homokot.

A gyermek nem félt és nem csodálkozott, csak fölkiáltott az örömtől, és szedni kezdte a gyümölcsöt, amit a pálma eléje nyújtott. Amikor eleget szedett, s látta, a pálma még mindig földre borítja ágait, újra megsimogatta törzsét, és csengő hangján így szólt:

– Állj föl szépen, s emeld fel a koronád.

És a pálma emelkedni kezdett, mozgását levelei hárfazenéje kísérte.

– Tehát mégsem nekik szólt a gyászzene – gondolta a pálma, amikor levelei ismét a levegőben lengtek.

Az asszony és a férfi térden állva dicsérték az Istent:

– Láttad félelmünket, Urunk és kivezettél a bajból. Erős vagy, ki a pálma törzsét mint nádszálat hajlítgatod. Nincs ellenség, aki elveszíthetne, ha Te vagy véderőnk.

A legközelebbi karaván amikor átvonult a sivatagon, az utazók látták, hogy a szárnyas pálma koronája leszáradt.

– Mi történt? – kérdezte az egyik. Hiszen erről a pálmáról azt beszélték, nem pusztulhat el, amíg meg nem látja az új királyt, aki felülmúlja Salamon nagyságát.

Talán már meglátta – jegyezte meg a másik.

A betlehemi fiúcska

Betlehem városkapuja előtt római katona strázsált. Fején sisak csillogott, kezében pajzs volt, meg lándzsa. Övébe kurta kardot tűzött. Vasember képzetét keltette, egész nap mozdulatlanul állt. A városiak ki-bejártak a kapun, a koldusok az árnyéokban ültek, a bor- és gyümölcskereskedők korsóikat, kosaraikat a katona közvetlen közelében rakták le a földre. Ő azonban annyi fáradságot sem vett, hogy fejét feléjük fordítsa.

Mintha azt gondolta volna: – Ugyan mit nézzek rajtatok? Különben is kitérdekel a munkátok, ahogyan összevissza mászkáltok olajos korsóitokkal, boros tömlőitekkel? Egy légiót mutassatok, amely csatázni kész! Nyihogó lovak futását az ellenség gyalogsorai közeléig. Vitézeket, akik falakra törnek! Mert én harcok fia vagyok. Bár csak újra láthatnám a római sas szárnya-villanását, hallanám rézkürtök harsogását, fegyverek csörgését, s elbódítana a kiömlő piros vér!

A városkapu körül virágos mező tarkállott, tele liliumokkal. A római tekintete naponta végigsiklott rajta, de az illat-füstös virágokat egyszer sem csodálta meg. Olykor a járőkelőkre lett figyelmes: gyönyörködtek a liliumokban, beszívták illatukat. Nem fért a fejébe: ilyen semmiség miatt hogyan szakíthatja meg valaki az útját – Tudják is ezek, mi az igazán szép – mondogatta.

Miközben ez járt az eszébe, képzelete messzire ragadta. Nem volt már Betlehem zöldellő mezőin, az olajfalombos dombok közt, melyek a kisvárost övezték, Líbiában járt a sivatagban, ahol lángol a Nap. Légiónyi katonát látott menetelni a sárga homokon. Sehol egy tenyérnyi árnyék, sehol egy hús forrás. S a látóhatár olyan messzire tolódott, hogy a vándor már nem tudta, hová visz az útja.

Aztán éhség és szomjúság gyötörte katonákat látott támolyni, míg másokat földre tepert a hőség. Mindezek ellenére haladt a légió, keményen, elszántan, senki sem gondolt arra, hogy le kellene dőlni a vezért és visszafordulni.

– Ez igen, ez érdemleges látvány – mondta elégedetten a római.

Naponta állt a posztján, naponta alkalma volt megfigyelni a körülötte játszadozó gyerekeket. De úgy volt velük is, mint a virágokkal: szóra sem érdemesítette őket. – Mi öröm van abban, óraszám nézni a játéka feledkezett gyerekeket? – kérdezte önmagától. – Nekem az a csodálatos, hogy efféle semmiségen milyen jól elszórakoznak az emberek!

Az egyik napon azonban egy kisiút pillantott meg: három esztendősen lehetett, a mezőre szaladt. Szegényes bőrruhát viselt, játszótársai nem voltak. A katona egy idő múltán – akarva, nem akarva – figyelni kezdte a gyereket. Ami mindenekelőtt a szemébe ötlött, hogy hihetetlen könnyedséggel szökken, mintha lebegne a fűszálak fölött. A játéka méginkább bámulatba ejtette.

– Kardomra – mondta végül –, ez a gyerek egészen másként játszik, mint a többi! Jó lenne tudni, mi az, ami annyira lefoglalja.

A kisiú közel jött, így aztán a római pontosan láthatta, mit csinál. Kezecskejét kinyújtotta, s egy virágportól röppenni alig tudó méhecskét fogott meg, amint az éppen kibújt a virágkehelyből. A különös az volt, hogy a parányi rovar nem védekezett: fullánkját nem bocsátotta a gyerek kezébe.

A kisiú két ujjá közé csippentve a türelmes mézgyűjtőt, a városfalon tátongó repedéshez futott, melyben egy rajnyi méh tanýázott, s letette „utasát.” Aztán rohant vissza, s hozta a következőt. Egész nap a méheknek segített.

– Ez a kölyök ostobább, mint bárki, akivel eddig találkoztam – dünnyögött a római. Mi nem jut eszébe? Szaladozik a méhekkel, mintha rászorulnának! Csoda, hogy eddig össze nem szurkálták!

– Miféle felnőtt lesz belőle, ha megmarad?

A kisiú naponta a mezőn játszott, a katona naponta látta őt és csóválta a fejét: – Nem értem. Három esztendeje őrzöm a kaput, de még soha semmi nem kötötte le így a figyelmemet. Különös, egészen különös...

Az őr persze csak csodálkozott. Örömet már nem érzett. Ellenkezőleg. A kisiú ugyanis öreg jóslatot juttatott eszébe az örök békéről: Ezer esztendeig nem lesz háború, nem ömlik vér, az emberek testvérként szeretik egymást. Megborzadt, majd dühbe gurult: keményen földhöz koppintotta lándzsáját, aztán erősen megmarkolta, mintha támaszt keresne.

Minél tovább figyelte a gyereket, annál jobban megragadta lel-két a jövődölés. Azt nem hitte, hogy ez a béke már itt lenne, de a gondolata is idegesítette, megvető utálatot érzett.

Az egyik napon esős idő volt, gyors záporok kerekedtek, s a kisfiú megsajnálta virág-barátait a sűrű esőverésben. A legkarcsúbb, s legszebb liliomhoz szaladt, szárát gyöngéden lehajlított, hogy kelyhébe ne kerüljön víz. Az esőcseppek így csak a leveleken koppantak. Aztán sorba járta a virágokat, míg valamennyi liliom-kehely föld felé nem tekintett.

A római elmosolyodott: – No, ezek a liliomok cseppet se lesznek elragadtatva, hiszen mindegyiknek eltöri a szárát. Csodálkoznék, ha mégsem. Erős szárú növényeket nem lehet csak úgy hajlítgatni!

De amikor az eső elállt, bizony leesett az álla: a kisfiú megint sorra járta a liliomokat, száraikat kiegyenesítette, és: egyetlen virág sem sérült meg. Újra pompázott a mező.

Aztán már morgolódt: – Mi nem jut ennek eszébe? Milyen felnőtt lesz belőle, ha már most nem tudja elviselni, hogy akár egyetlen liliom is elpusztuljon! És ha háborúba kell majd mennie? Mit csinál, ha ráparancsolnak: gyűjtson föl egy házat, melyben gyerekek vannak, meg asszonyok, vagy sülyesszen el egy emberekkel teli hajót?

De újra a jövődölésre kellett gondolnia. Megborzadt: – Vagy mégis közel lenne az idő? Mindenesetre ez a gyerek már itt van! És: békeség uralkodik a világban is. Lehet, hogy csakugyan nem lesz már háború? Az emberek nem bántják egymást, s mint ezt a mezőn futkosó kisfiút, a jószívűk attól is megóvjá, hogy egyetlen méhet vagy virágot eltapossanak? Világrengető hőstettekről ezután nem lehet beszélni? Elmaradnak a győzelmek? Akkor ki fog a Capitóliumra diadalmármorban fölvonulni? Hová lesznek a hadvezérek? A prédálás, a gazdagság? Ha béke lesz, semmi se gyönyörködtet többé. Így dűnnyögött morcosan a római, s mérgében lándzsáját emelte a gyerekre, aki éppen eliramodott előtte.

A következő napon a kisfiú olyasvalamit tett, amitől aztán végképp kiborult.

Dúlt a Nap, s ő izzó sisakkal lángruhában állt a helyén. A járőrök megsajnálták: látták vérömlenyos szemét, cserepes ajkait, s maguk közt ezt mondogatták: no te szegény, neked is elegend lehet. A korábban Afrika ege alatt szolgáló katona azonban az itteni

hőséget föl sem vette. Eszébe se jutott – akár néhány percre is – hűvösre menekülni. Ellenkezőleg: az arra járóknak tünetőleg megmutatta, nem akármilyen fából faragták.

Állt tehát rendületlenül és – sült a Napon.

Egyszer csak a kisfiú, aki arrébb játszadozott, odafutott hozzá, s bár tudta, a legionárius nem kedveli őt (lándzsájával nem egyszer megijesztette), alaposan szemügyre vette. Aztán elfutott a házak irányába, de hamarosan visszatért megint. Két kis tenyerét – mint eleven csészét egymásba fonva tartotta: benne néhány csepp víz.

– Ez a kölyök csak nem vizet hozott nekem? – kérdezte meg-rökönyödve a római. – Az lenne szép! Egy katonának vizet, mert melege van?! Ez a gyerek valóban nincs az eszénél! Különben is: minek szaladozik ide-oda azokon segíteni, akiknek erre nincs szükségük! Nem vagyok kíváncsi a jótekönyködására! Menjenek az alvilág mélységes fenekére az ilyenek!

A kisfiú lassan, óvatosan közeledett. Ujjait még szorosabbra fonta, meg ne szökjék az a pár csepp víz, ha már eddig elhozta. Annyira csak a vízre ügyelt, hogy közben észre sem vette a katona homlokán redőző ráncokat, szemében az elutasítást.

Végre ott volt. A legionáriusra nézett, és felé nyújtotta összezárt kezei eleven csészéjét. Fényes fürtjei homlokára hulltak, s elfödtek tekintetét. Fejével néhány mozdulatot tett, hogy látása ismét szabaddá váljék. Pillantása ekkor találkozott az órével. Nem rettent meg, állt előtte, mosolygott és tartotta a kezét. A katona azonban ingerült volt, és szemernyi kedvet sem érzett elfogadni a vizet. A gyereket egyenesen ellenségének tartotta. Szikár-keményen kapta el a fejét, s rideg arcára ez volt írva: Hát te meg mit akarsz?

A kisfiú nem olvasott az arcáról, tovább mosolygott, majd lábujjhegyre állt, hogy kezével elérje a szálnövésű katonát, akinek ilyenformán nem kell túlságosan mélyre hajolnia.

A római dacos szégyen töltötte el: hogy ő vizet fogadjon el egy kölyöktől? S már emelte lándzsáját.

Abban a pillanatban irtózatossá erővel támadott a Nap. Vörös lángok táncoltak szemei előtt, agya szinte felforrt. Úgy érezte: vége.

Kétségbeesett zavarában a lándzsáját földhöz vágta, fölkapta a fiúcskát, s elszántan rántotta szájához annak összefont tenyerét.

A néhány csepp víz, ami nyelvére került, elegendő volt. Amint megízlelte, fölfrissült. Érezte, nem forró már a sisakja, mellvértje, a Nap elvesztette hatalmát fölötte. Cserepes ajka kisimult, s a lányok sem táncoltak szemei előtt.

Mielőtt mindez a tudatáig jutott volna, letette a kisfiút, aki visszaszaladt a mezőre, hogy tovább játsszék. Csak most kezdett gondolkodni:

– Miféle vizet hozott nekem ez a gyerek? Fenséges ital volt! Ezt nem felejthetem el neki.

Aztán legyintett: – Ugyanolyan gyerek ez is, mint a többi. Csak játszik, játszik, s tudja is ő, mikor segít, mikor nem. És különben is: a méhek meg a liliumok hálásak voltak neki? Hát én nem csinállok ebből gondot magamnak.

Amíg így morfondírozott, észrevette, hogy a római katonák parancsnoka, aki Betlehemben állomásozott, belépett a városkapun. Erre még bosszúsabb lett: – Már csak az hiányzott volna, hogy Voltigius néhány perccel korábban jöjjön, amikor én egy gyereket tartok a karjaimban!

A parancsnok azonnal a legionáriushoz sietett, s megkérdezte, lehet-e itt egymásközt bizalmasan beszélgetni anélkül, hogy valaki észrevenné. Ugyanis titkos közölnivalója van.

– Menjünk tíz lépéssel arrébb – javasolta – ott senki sem hallhat minket.

– Te is tudod, hogy Heródes király már kerestetett egyszer egy gyereket, aki Betlehemben nőtt fel – kezdte Voltigius. A papok meg a jók erről jövendölték meg neki, hogy letaszítja trónjáról, s megalapítja a béke ezeréves birodalmát. Most már érted, Heródesnek miért áll útjában az a gyerek?

– Persze, hogy értem, de ezen könnyen lehet segíteni.

– Igen ám, ha a király tudná, hogy a sok betlehemi gyerek közül melyik az az egy.

Az ór a homlokát ráncolta: – Kár, hogy erről nem szól a jóslat.

– Heródes ezúttal cselhez folyamodik – folytatta a parancsnok – s minden bizonnyal megtalálja a keresett „békekirályt”. Nagy jutalom üti a markát, aki ebben segít neki.

– Menni fog az jutalom nélkül is – felelte az ór. A parancs, az parancs.

– Köszönöm – mondta a parancsnok – s most figyelj, részletezem a király tervét. Szóval, a legkisebb fia születésnapjára meg

akarja hívni a két és három év közötti gyerekeket anyjukkal együtt És ezen az ünnepségen . . .

Itt elhallgatott, aztán nevetni kezdett, látva az ór arcán a megvetést.

– Attól ne félj kedves barátom, hogy Heródes minket dajkának akar. Hajolj csak közelebb, elmondom neked bizalmasan a részleteket, s hogy mi a terve velünk.

A parancsnok hosszan sugdosott az órnek, aztán hangozabban folytatta:

– Remélem, megérted: teljes titoktartásra van szükség, ha azt akarjuk, hogy menjen a dolog.

– Azt hiszem, annyira ismersz, Voltigius, hogy bennem megbízhatsz – felelte az.

A parancsnok távozott, s az ór ismét magára maradt: állt a helyén, s tekintetével a kisiút kereste, aki még mindig a virágok közt játszott. Elgondolta, olyan ez a gyerek, mint egy pillangó: könnyedén csapong ide-oda.

Nevetnie kellett – Igaz, már nem sokáig, hiszen ő is hivatalos Heródes gyerek-ünnepére.

Egész nap keményen állt a posztján. Leszállt az este, s a városkaput be kellett zárni. Akkor nyakába vette a várost: homályos, szűk utcán a remekmívű királyi palotához igyekezett.

A palotán belül köves udvar volt, az épületszárnyon egymás fölött hármás, nyitott karzat futott végig. Heródes úgy rendelkezett, hogy a legfelső galérián tartsák meg a születésnap ünnepséget. A karzatot úgy alakították át, hogy az egy függőkerthez vezető fedett folyosóhoz hasonlított. A tetőt befönték a szőlőindák, s a venyigék dús fürtöket tartottak.

A tornyok és a falak mentén törpe gránátalma- és narancsfák kínálták érett gyümölcsüket. A kövezetet vastag rózsalevél-szőnyeg borította, a mellvédet s a párkányzatot, az alacsony függőágyakat liliom-füzérek szegélyezték. A kert márványmedencéiben arany- és ezüsthálacsák fickándoztak, a fákon egzotikus madarak tollászkodtak, kalitkában öreg holló gubbasztott, és be nem állt a szája.

Amikor az ünnepség megkezdődött, az anyák gyermekeikkel benépesítették a karzatot. A palotába lépve a kicsinyek bíbor-szegélyű fehér ruhát kaptak, fejcskéküket rózsakoszorúval övezték. Az anyákon piros és fehér színű ruha volt, tornyos főkötőjük-

ról fehér fátyol hullott alá, fölcstillagozva aranypénzekkel, láncszemekkel.

Többen közülük vállon hozták fiacskáikat, míg mások kézen fogva vezették. A félénkebbeket ölbe vették. A karzaton valamennyien a kövezetre telepedtek, s máris jöttek a rabszolgák: asztalkákat hoztak, válogatott ételeket, italokat raktak rájuk, ahogyan királyi ünnepeken szokás. Az anyák vidáman lakomáztak, de a betlehemi asszonyokat jellemző büszkeségükről egyetlen pillanatra sem feledkeztek meg.

A karzati fal mentén, s a gyümölcsfák közelében kettős sorokban, teljes fegyverzetben katonák álltak. Feszés vigyázállásukban érzéketleneknek látszottak, mintha semmi közük sem lenne ahhoz, ami körülöttük történik. Az asszonyok olykor csodálkozó pillantást vetettek rájuk: – Heródes talán azt hiszi, nem tudunk tisztességesen viselkedni, hogy egész hadsereggel őriztet minket?

Mások a királyi méltósághoz tartozónak vélték, hiszen Heródes minden ünnepségen katonákkal népesíti be a házát, s ezért megisztelőnek tartották a katonai „díszletet”.

Az ünnepség kezdetekor a gyerekek kissé félénkek voltak, és szégyenlősen bújtak anyjukhoz. Később felbátorodtak, és elfogadták az ajándékokat, melyeket a király küldött.

Varázslatos hangulatot teremtett Heródes kis vendégeinek: ha a galérián végigmentek, méhkasokat találtak, benne lépesmézet. Kedvükre ehettek anélkül, hogy egyetlen méh megszúrta volna őket. A gyümölcsfák ágai egészen lehajoltak, s így könnyű volt szakítani gyümölcsseikből. Az egyik sarokban varázsló hívta magára a figyelmet: pillanatok alatt különös játékokat varázslott a parányi zsebekbe. Arrébb állatszelídítő vezetgette tigriseit, melyeknek hátára lehetett kapaszkodni.

A sok gyönyörűség ellenére a gyerekeknek mégis a mozdulatlanul álló katonák voltak a legérdekesebbek. Szemecskéiket le nem vették a pompás sisakokról, a marcona arcokról, a rövid kardokról, melyeknek ragyogtak veretes tokjaik.

Játékaik közben is szakadatlanul a katonákra gondoltak. Nem tudták, valódiak-e vagy csak afféle játékbábuk. Szerették volna őket egészen közélről megnézni, megtapogatni.

Az ünnep játékos vigalma egyre fokozódott, de a katonáknak arcizma sem rándult. Gyermekésszel felfoghatatlan volt: ha valódi

katonák, miért nem nyúlnak a szőlőfürtökhöz, s a többi finomsághoz, melyek olyan közel vannak hozzájuk, hogy csak a kezeiket kellene kinyújtani?

Végül az egyik fiúcskán győzött a kíváncsiság: óvatosan, menekülésre készen, a vele éppen szemben álló mellvérteshez lopakodott, s hogy az erre sem mozdult, lábszárát és saruszíját kezdte piszkálni.

Erre mintha összedőlt volna a világ, megmozdultak a vasemberek: leírhatatlan dühvel vetették magukat a gyerekekre. Többséket lábacskájuknál fogva megragadtak, s mint hajítólövedéket, a lámpák és a virágfüzék között a korláton át az udvar márványpadlójára vetettek, ahol szétloccsant fejecskéjük. Másokat karddal szíven szúrtak, s voltak, akiket először falhoz csapkodtak, aztán dobtak az udvarra.

Az első pillanatban a borzalom ütése mindenkit elnémított. A levegőbe dobált kis testek iszonyú látványától az anyák kővé meredtek, majd fölfogva a történeteket, szörnyű sikollyal a katonákra rontottak.

A karzaton még voltak sértetlen gyerekek. Az asszonyok pusztá kézzel ragadták meg az éles fegyvereket, míg mások, akiknek gyermekeit már megölték, a poroszlok torkának ugrottak.

Miközben tombolt a gyilkolás, és sikoltozásoktól visszhangzott a vérborította palota, a városkapu óra a legfelső lépcsőfokon állt, amely a karzati kijáráshoz vezetett. Mozdulatlan nyugalommal figyelt. Nem vett részt az öldöklésben, csupán ellátja útját a gyermekeikkel menekülni próbáló anyáknak. Szemében azonban gyűlölet-láng lobbant, arcán kérlelhetetlen szigor szikrázott, s a menekülő asszonyok inkább visszahőköltek vagy levetették magukat a karzatról, csakhogy szembe ne kerüljenek vele.

– Voltigius jól választott, amikor engem ide parancsolt – gondolta. – Egy forró fejű fiatal már régen nem lenne itt. Öldökölné a többivel, s közben egy tucat gyerek meglógna.

S míg így önmagának hízelt, észrevette, hogy egy fiatal asszony fölkapja fiacskáját, s egyenesen felé tart. A harci förtetegben a többi katona mellett sikerült elosonnia, s most ott áll a lépcső alatt.

– No nézd csak, mit merészell – mordult fel az ór. – Ép bőrrel megúsza ő is, a gyerek is! S most szökni próbál! S ha nem lennék itt...

Az asszonynak mintha szárnyai nőttek volna, valósággal repült. A római egyikük arcát sem láthatta, és csak vaktából szúrt feléjük kardjával. Várta, hogy a következő pillanatban anya is, gyerek is holtan rognak össze.

Feje fölött ekkor erős zümmögést hallott, majd iszonyú fájdalmat érzett a szemén. Megtántorodott, és a fegyvert kiejtette kezéből.

Szeméhez kapott. Egy méhecske volt. Gyorsan lehajolt, hogy kardját felkapja, hátha még nem késő. A méhecske azonban alaposabban dolgozott: a fullánkja okozta fájdalom hosszú ideig nem csillapult. A fiatal anya a gyerekekkel ezalatt tova surrant a lépcsőkön, s már hiába kereste-kerestette őket a palotában, nyomuk veszett.

.

Másnap hajnalban újra a városkapu előtt strázsált. Még alig szürkült, a kapukat csak néhány perce nyitották ki. De mintha ki sem nyitották volna: ezen a reggelen senki sem iparkodott a mezőre. A városlakókat megrettentette az éjszakai vérfürdő.

– Kardomra, ez a Voltigius ezegyszer oktanul intézkedett – szólt az ór, miközben tekintetével a kapuhoz vezető szűk utcát figyelte. – Zárva kellett volna hagyni a kapukat, s házról-házra járva átkutatni minden zegzugot, míg meg nem találjuk a szökött gyereket. Jóllehet a parancsnok biztos abban, hogy a szülők menekülni próbálnak, s ha nyitva a kapu, erre menekülnek, és akkor egyenesen a kezeim közé futnak, én viszont tartok tőle, hogy elszámította magát: hiszen mi sem könnyebb egy kisgyereket elrejtteni. Elegendő egy számárhátra kötözött gyümölcskosár, öblös olajoskorsó, esetleg egy karaván gabonás zsákjal

Miközben ezen törte a fejét és várt, észrevette, hogy egy férfi és egy fiatal nő fordul be a szűk utcán és egyenesen a kapuhoz tart. Mindketten siettek, rémülten tekingettek jobbra-balra, mintha valaki elől futnának. A férfinál fejsze volt. Görcsösen markolta, hátha erőszakkal kell utat nyitnia.

A római azonban inkább az asszonyra figyelt: ismerősnek tűnt. Magas volt, és kendővel fődte el arcát.

– Ez az asszony gyereket tart a karján a ruhája alatt – mondta magában. S ahogy közeledtek, egyre világosabban látta kirajzolódni a gyermek körvonalait.

– Biztos vagyok, hogy a tegnapi asszony – dobant meg a szíve – aki az orrom előtt osont el. Az arca rejtve van, de magas termete nem hagy kétséget. S most ide jön, karján a gyerekekkel, ahelyett, hogy elrejtene! Helyében nem remélnék ekkora szerencsét!

A jövőbenek megszorozták lépteiket. Nem számítottak rá, hogy a városkapu előtt lándzsás állja el útjukat.

– A mezőre iparkodunk – szólta a férfi – miért akadályozol ebben?

– Máris mehettek – hangzott a válasz –, csak látni szeretném, asszonyod miféle gyereket rejteget?

– Kenyér az, meg bor, egész napra, kettőnknek – mondta a férfi zavartan.

– Én elhiszem, de akkor miért dugdossátok?

– Hogy ne lásd – hallatszott már ingerülten a felelet –, és engedj utunkra!

A férfi fölemelte a fejszét, de az asszony lefogta a karját:

– Nem tűröm, hogy hajba kapjatok! Hadd lássa csak, mit viszek, legalább megnyugszik. Azzal a római felé fordult, mosolygott, miközben elengedte ruhája csücskét.

Az ór egy pillanatra megmerevedett, majd hőkkenet visszalepett. Szemét behúnyta, mint valami káprázat előtt: a takargatott titok féhéren ragyogott előtte, s hirtelen föl sem ismerte, mi az.

– Azt hittem, egy gyerek – szólta zavarodottan.

– Most láthatod – mosolygott tovább az asszony.

S a katona látta a csokor liliomot, mely hónál féhérebb volt. A mező liliomai jutottak eszébe, azoknak féhérsége, de ezek, ezek mindennél fénylőbb féhérek!

Kezét a virágok felé nyújtotta, mert hirtelen jött számára az egész, de valóban csak szíromleveleket tapintott.

Keserű düh öntötte el, és legszívesebben fogolyként kísért volna vissza a városba a két idegent. Aztán belátta: nincs rá oka.

Az asszony észrevette az ór zavart arcát és megkérdezte:

– Nos, tovább mehetünk?

A római leengedte lándzsáját: szabad utat nyitott. S míg azok elhaladtak, észrevette, a fiatalasszony újra fölemeli ruhája szélét és ismét betakarja a karján lévő liliom csokrot. Aztán kedvesen visszaszólt: – Tudtam, hogy megnyugszol, ha látod.

Már kinn voltak a kapun, s ő még mindig nézett utánuk: biztos volt benne, hogy mégsem liliomcsokor az.

Állt mereven az út szélén, amikor éles kiáltást hallott. Voltigius és katonái rohamléptekben közeledtek.

– Zárd be a kaput, egy tapodtat sem mehetnek tovább!

Aztán oda érve elmondták, hogy a szökevény-gyermek nyomában vannak. Már jártak náluk, de nem találták otthon őket: a férfi és a felesége elmenekült a gyerekekkel. A férfi kemény izomzatú, öszes, kezében fejsze, az asszony: szálegyenes.

Miközben Voltigius beszélt, jó lovon egy beduin érkezett a kapuhoz. Az ör, anélkül, hogy egyetlen szót szőtt volna, földre rántotta a jövevényt, aztán fölpattant a lóra és elporzott.

Néhány nap elteltével a római a Júdea déli részén elterülő sivatagon keresztül poroszkált. Még mindig a betlehemi szökevényeket keresztezte. Magán kívül volt a méregtől: – Hányszor került már lándzsaközébe az a gyerek, s mindig mintha a föld nyelte volna el mindhármukat. Van egy olyan érzésem, soha nem érem utol őket.

Lemondóan legyintett, mint azok, akik hiábavalónak tartják az egészséget. – Csak nem az istenek védik ezeket tőlem? – morfondírozott. – Okosabb, ha visszafordulok. Csupán az éhség, meg a szomjúság jár előttem, utánam ezeken a sivatagi utakon!

Aztán félni kezdett. Mi lesz, ha hazatér? Hiszen ő kétszer is futni hagyta a gyereket! Nem remélte, hogy Voltigius vagy Heródes valaha is megbocsátja neki. Még egyetlen betlehemi gyerek él, Heródest a félelem gyötri, s elégtételt vesz: őt feszítetteti keresztre.

Minderről egy izzó délben töprengett. Fátlan szirt-vidéken caplatott, aztán meg mély völgykatlanban, hol szellő sem rezdült. Lovával együtt közel állt hozzá, hogy összeroskadjon. A szökevények nyomát jónéhány órája elvesztette, s újra a csüggedés vett erőt rajta.

– Feladom – mondta. Előbb utóbb úgyis a sivatag áldozatai lesznek.

Elfoglalták újabb gondolatai, s szinte észre sem vette, sziklás, lombos térségre ért, s lova egy barlanghoz vezető úton halad. – Végre valami pihenő, erőgyűjtésre – derült fel a homloka, és egyenesen a bejárathoz baktatott. A hús barlang egy ideig enyhelyem lesz, s hátha valóban friss erőt szerzek a további üldözéshez.

Mielőtt a nyíláson belépett, különös látvány fogadta: két oldalt liliomok nyíltak. Illatot füstölő kelyheiket magasra nyújtották, és zümmögő méhek fürödtek virágorukban.

Meglepő sivatagi pillanat volt, hihetetlen. A római letépett egy szál virágot, s csak aztán ment be a barlangba. Sötétség fogadta, de rögtön észrevette, mások is vannak a boltozat alatt. Három vándor: egy asszony, egy férfi meg egy gyerek. A földön feküdtek, mély álomban. Lükettett a halántéka, mint még soha. Itt van hát a három szökevény, akiket hasztalan hajsztolt! Azonnal rájuk ismert.

– Most már nem menekültök! – lobbant föl benne a vad öröm. – Egészen a hatalmamba kerültetek!

Kirántotta kardját és az alvó gyerek fölé hajolt. A vas egyre közelebb került a védtelen kis testhez, egyenesen a szívét célózta. Csak egy dőfés hiányzott már, de karja félúton megállt. Győztes tekintete a gyermek arcát kereste. Kéjes gyönyörűség így látni áldozatát. Aztán öröme még inkább fokozódott: a kisgyermekben szolgálati óráinak figyelmet lekötő „vendégét” ismerte föl, aki a mezőn liliomokkal és méhekkel játszott.

A békekirály! Tudhatta volna, miért gyűlölte mindig. Ő hát a békekirály! Ismét a gyermeknek szegezte kardját, s közben ez járt eszében: – Ha fejét elviszem Heródesnek, biztosan testőr parancsnokká nevez ki.

A fegyver már egészen közel volt a gyermek szívéhez, benne meg egyre fokozódott a mámoros diadalérzés: – Nincs többé akadálya, hogy végezzek vele!

A letépett szál liliomot a másik kezében tartotta, s miközben kimondta a végső ítéletet, a karcsú kehelyből méh röppent ki, s egyre vadabbul csapongott a feje körül. Összerezzen: eszébe jutottak a méhek, ott a mezőn, s hogy a kisfiú segített nekik, amikor roskadoztak a virágportól. Meg Heródes emlékezetes lakomája! Egyszeriben különösnek, nagyon különösnek tűnt számára az egész. A kardját szorongatta és mozdulatlan némasággal állt a gyermek mellett: hallgatta a méhzümmögést. Egyszer csak teljes csönd lett. Érezte, a liliom kelyhéből erős illat árad.

Ekkor a liliomokra kellett gondolnia: hogy óvta őket a kisfiú a mezőn tomboló vihartól! A kisfiú, akit aztán liliomcsokor rejtett el anyja karján, a városkapunál.

Emlékei egészen hatalmukba kerítették, gondolatai elragadták. Kardját csöndesen hüvelyébe csúsztatta, és közben ezt mondta magában: – A méhek és a liliomok mégsem felejtettek. Arcát szégyenpír öntötte el: – De hiszen ez a kisfiú egyszer órajta is segített!

Egy ideig még viaskodott önmagával. Heródesre gondolt, saját dédelgetett óhajára: eltenni láb alól a békekirályt.

– Nem, ez méltatlan lenne hozzám – döntött végül –, nem ölhetem meg a gyermeket, aki az életemet mentette meg.

Újra kihúzta kardját s halkán a gyermek mellé helyezte: ha fölébrednek, had lássák, a halál járt közelükben.

Akkor vette észre, hogy a gyermek máris ébredszik, és tiszta csillagszemeivel egyenesen órá tekint. Álldogált még egy darabig e ragyogásban, majd lassan térdreereszkedett: – Uram, Te hatalmas vagy tetteidben. És erős király, aki győzedelmes. Az istenek kedvence vagy. Kígyók és skorpiók erejét fogod megrontani.

Így szólt, s közben mélyen lehajolt, hogy megcsókolja a gyermek lábait.

Aztán fölkelte és elindult a kijárat felé.

A gyermek szemei pedig tágra nyíltak, és csodálkozva követették.

Názáretben

Jézus ötéves volt. Az egyik nap nevelőapja názáreti műhelyének küszöbén ült. Agyagdarab volt a kezében, melyet a szemben lévő házban lakó fazekastól kapott, és madarakat formázott.

Annak különösen örült, hogy az agyag a fazekastól való, mivel valamennyi názáreti gyerek panaszkodott, hogy ettől a morcos embertől sosem kapnak semmit, hiába kérnek, akár mézédés szavakkal is. Így aztán ő már meg sem próbálta. De egyszer amikor az ajtóban álldogált és sóvár pillantásokat vetett az agyagozó emberre, az szó nélkül lehasított egy boros kancsóra való darabot a szürke hegyből, és átvitte neki.

A szomszédjuk, Júdás, vörös hajú fiú, éppen lépcsőjükön üldögélt. Arcán kék foltok éktelenkedtek, ruháján tenyérnyi szakadások, melyeket az utcagyerekekkel való verekedésben szerzett. Most nyugton volt, senkit se bosszantott, és verekedésen sem törte a fejét. Mint Jézus, ő is egy darab agyaggal foglalatoskodott. Persze, nem a fazekastól kapta, akinek még az árnyékát is kerülte, hiszen az botot ígért, ha egyszer elkapja, mivel törékeny portékáit jónéhányszor megdobálta. Az agyagot Jézus adta neki.

Mindkét gyerek elkészült a madarakkal s egyenként körbe állították. Olyan volt valamennyi, mint bármelyik agyagmadár, amit kapni lehetett: a lábak helyén nagy, vörös gombócok, farkuk kurtá, s a szárnyukat éppen hogy megmintázták. Arról nem is szólva, hogy nyakuk nem volt ezeknek a madaraknak.

S mindezek ellenére a két fiú madarai különböztek egymástól. Júdáséi túlságosan ferdén álltak, úgy, hogy folyton felborultak. S bár formázójuk nemegyszer újrakezdte, kezében a madár-figura mit sem változott. Lopva olykor átpillantott Jézus madaraira, melyek arányosak voltak s egyformák, mint a Táborhegy erdeinek tölgyfalevelei.

Jézus boldog volt, valahányszor egy-egy figurával elkészült, és egyre boldogabb. Úgy látta: egyik madara szebb, mint a másik. Büszkeség töltötte el, s gyöngédség: játszótársainak tekintete,

melyekkel majd elbeszélget, ágyacskájába fekteti, s anyja távollétében ezek dalolnak neki.

Gazdagnak érezte magát: ezután nem lesz soha egyedül.

Az utcán nehéz tömlők alatt hajlott háttal a hórihorgas vízhordó ballagott, mögötte meg a zöldséges szamara kocogott, két nagy üres kosárral. A vízhordó Jézushoz lépett, kezét szőke fejcskájára tette, s madarairól érdeklődött. A gyerek egyenkint néven nevezte valamennyit, s elmondta, hogy énekelni is tudnak, idegen országból érkeztek, titkokról mesélnek, melyeket rajtuk kívül csak ő ismer egyedül. A zöldséges is megállt, Jézus pedig önfeledten mesélt nekik, hogy azok dolgaikról egészen megfélekedtek.

Mikor aztán indultak, Júdás átszólt:

– Gyertek, nézzétek meg, micsoda madarakat készítettem én!

A zöldséges gyerek kedvelő volt, megállította szamarát és megkérdezte Júdástól, hogy az ő madarainak van-e nevük, és énekelnek-e? Júdás nem értette a kérdést, makacsul hallgatott és szemét nem vette le madarairól. A zöldséges mérges lett, és távozóban az egyikre rátaposott.

Eltelt a délután. A búcsúzó nap a római sasos városkapun lán-golt, amely az utcavégen állt. A rózsá- meg vérszínű fény széjjel áradt, s mindent megfestett: a fázas kancsót, az ács fűrésze alatt hersenő deszkát, és Mária fehér kendőjét. Legszebben mégis a tócsák tükrözték a színjátékot; a durva kőlapok közt összegyűlt vízfoltok, az utca mentén.

Jézus a legközelebb lévő tócsába mártotta kezét és az jutott eszébe, hogy milyen szépek lennének a madarai, ha napsugárral festené ki őket, amelytől köröskörül színesek a házfalak, a víz és az alkonyatban minden.

Beszédbe elegyedett hát a napsugárral, s az mintha festékes tégelyből ömölne, Jézus kezétől valódi ragyogást kölcsönzött a madaraknak.

Júdás, akinek szeme mindvégig szomszédján volt, az elragadtatástól sikitozni kezdett, látva, hogy Jézus a madarait az utcai tócsából származó Nap-festékekkel színezi. Ő is markolászni kezdte a vizet, hogy napsugarat fogjon. De az nem hagyta magát: kisiklott ujjacskái közül. Pedig hej, de akarta, és hányszor! Így aztán madárkái szürkék maradtak.

– Várj, Júdás – kiáltott át Jézus – rögtön megyek, és a te madaraidat is kiszínezem!

– Nem kell, éppen így jók, ahogy vannak! – hangzott a válasz.

Fölállt, összehúzta szemöldökét, és szája sarkában konokság ült. Lábát fölemelte, s madarait a tartó agyag-gömbökre préselte, egyiket a másik után.

Aztán látva a temérdek törmelék, átfutott az ékszer-ragyogású madarait simogató Jézushoz. Egy ideig bámészkodott és újabb lépésre készült.

– Júdás, mit csinálsz? – hallatszott az ijedt kérdés. – Nem tudod, hogy ezek eleven madarak, és énekelni is tudnak?

Ő azonban még jobban nevetett, s lába nyomán újabb agyag-madár hevert összetaposva.

Jézus segítségre gondolt. Egymaga ugyanis nem bírt Júdással, aki nagynövésű volt és erős. Először anyjának akart szólni, s bár nem volt messze tőle, tudta, mire visszaér, madarainak csak a romjait találja. Szemébe könny szökött: négy madara már odavan, s nem maradt csupán három. Bosszúság fogta el: ezek csak álldogálnak, ahelyett, hogy szárnyra kelnének! Néhányat tapsolt és rájuk szólt:

Repüljetek! Repüljetek!

A madarak kurta szárnyacskái megrebbentek, s a következő pillanatban levegőben volt mindhárom. A tetőperemre telepedtek, biztos menedéket keresve.

Júdás látta ezt, és keserves sirásba kezdett. S amint a nagy gondot-félelmet viselő öregektől látta, haját borzolta, majd Jézus lábaihoz vetette magát. Kiskutyaként hempergett a porban, és azt kérte, Jézus tegye vele azt, amit ő az agyagmadarakkal.

Júdás szerette Jézust, csodálta, rajongott érte, de ugyanakkor gyűlölte is.

Mária, aki egész idő alatt szemmel tartotta a gyerekeket, oda ment Júdához, fölemelte a földről s ölébe vette.

– Te szegény – mondta neki – olyasvalamit erőltetsz, amit rajta kívül senki sem tud megtenni. Ha nem mondasz le róla, a legboldogtalanabb leszel az emberek között.

– És boldogtalanok lennénk mindannyian, ha versenyre kel-nénk vele, aki napsugárral fest és a holt agyagba életet lehel.

A templomban

Történt, hogy egy szegény házaspár fiacskájával a jeruzsálemi templomba zárandokolt. A gyerek feltűnően szép volt, haja fűrtökben omlott a vállára, szeme mint a csillag ragyogott.

Eddig még nem látta a templomot, zsenge kora miatt úgy sem fogta volna fel annak ékességeit. Most azonban eljött az ideje, hogy megmutassák neki. Karcsú orszlopok lendültek magasba, aranyos oltárokon játszott a fény, s szent férfiak tanították növendékeiket. És láthatta a főpapot is: ruháját drágakő himezte. A nehéz babiloni függöny aranyrózsákkal volt átszőve, az óriás rézkaput harminc ember tudta csak sarkaiból kimozdítani.

A fiúcska tizenkét esztendő volt, és mindezekkel vajmi keveset törődött. Pedig anyja elmondta neki, hogy amit itt lát, valóságos világcsoda, s hozzá hasonlóval sem találkozik egyhamar. Názáretben, ahol élnek, szürke utcáknál nincs egyéb. Őt azonban nem lepte meg a sok csoda, s azokért a játékokat ígérő egyszerű utcákért szívesen otthagytá volna a templomot.

A különös az volt, hogy minél közömbösebb arcot mutatott a fiúcska, annál vidámabbak lettek a szülei. Egymásnak integettek a feje fölött, s boldog megleléssel bólogattak.

A gyermek végül olyan kimerültnek látszott, hogy anyja megsajnálta: – Annyit járkáltunk, gyere, pihenj egy kicsit. Leülök ide a földre, egy oszlop tövébe, hajtsd fejedet az ölembe. A gyerek szót fogadott, s hamarosan lecsukódott a szeme.

Az asszony megvárta, amíg elalszik, s akkor azt mondta férjének: – Félttem, nagyon félttem attól az órától, amikor fiunk először lépi át a templom küszöbét. Úgy gondoltam, ha meglátja az Úr hajlékát, többé nem akar eljönni onnan.

– Mielőtt elindultunk, én is aggódtam – tette hozzá a férfi. Hiszen születésekor a különös jelek arra utaltak, egyszer nagy uralkodó válik belőle. De gondnál, vesződségnél mi egyebet hozhatna számára a királyi trón? Mindig mondtam: legjobb, ha kitanulja az ácsmesterséget.

Ötéves kora óta nem történt vele csoda – mondta az anyja elgondolkozva, s nem is emlékszem már, mi minden történt, amíg egészen kicsi volt. Most egészen olyan, mint a többi gyerek. Az isteni szándék kifürkészhetetlen, mégis megcsillant bennem a remény, hogy az Úr mást választott nagy tervéhez, és fiamat meg hagyja nekem.

– Meggyőződésem – szólt közbe a férfi –, hogy minden rendben lesz, ha ő semmit sem tud meg azokból a jelekből, csodákból, amelyek élete első éveit kísérték.

– Amikor beszélgetek vele, soha nem hozom fel a csodákat – folytatta az asszony –, azonban mégis adódhat valami, ami felhívja a figyelmét és elgondolkoztatja, tulajdonképpen kicsoda ő? Mindenekelőtt a templomtól féltettem.

– De most már nyugodj meg – elmúlt a veszély, s nemsokára megint Názáretben leszünk – felelte gyöngéden a férfi.

– Különösen a templomban lévő írástudóktól tartottam, meg a gyékényen ülő jósoktól – nézett maga elé az anya –, azt hittem, ha észreveszik, fölállnak, s a zsidók királyának kijáró tisztelettel köszöntik. Csodálom, hogy nem ismerték fel. Pedig egy ilyen gyerek eddig még nem kerülhetett a színük elé!

Elhallgatott, s rövid ideig nézte a fiát – Alig értem – folytatta aztán –, amikor meglátta a bírákat, akik e szent hajlékban a nép ügyesbajos dolgait intézik, meg tanítványaik közt a bölcs tanítókat, az Istennek szolgáló papokat, miért nem kiáltott fel: Köztetek a helyem, hiszen erre születtem!

– Talán jószerencse kísérné e falak közt? – kérdezte a férje. – Názáret hegyein-halmain bolyongani többet jelent neki.

Az asszony felsóhajtott: – Igen, a lelke csordultig van örömmel, meglelégedéssel. Követi a nyáját magányos útjain, figyeli a szántóvetőket munkájuk közben. Nem hiszem, hogy önzők vagyunk, ha egészen magunknak akarjuk őt.

– A legnagyobb megpróbáltatásoktól óvnánk csak – tette hozzá a férfi.

Így folyt a szó köztük, amíg a gyerek föl nem ébredt.

– Pihentél egy kicsit? – hajolt fölé az anyja. – Most kelj fel, közel az este, s nekünk még vissza kell mennünk szállásunkra.

A zarándokok kijárata felé tartottak. Néhány pillanat múlva régi boltozat alatt haladtak át, amely még az első templomból maradt meg. Ósdi rézkürtöt láttak a falhoz támasztva. Olyan nehéz

volt, hogy egy ember aligha tudta volna szájához emelni. Ütött-kopott régiség, horpadtan, beszóve pókhálóval. Pergament teker-tek köré, amelyen az írás már olvashatatlanná vált. Ki tudja, mi-kor fújták meg utoljára. Talán van már ezeréves.

Amikor a gyerek megláta a kürtöt, tágra nyílt a szeme.

– Mi ez? – kérdezte.

– Egy kürt, amelyik a Világuralkodó Hangját őrzi – felelte az anyja. – Izrael pusztában bolyongó népét ezzel gyűjtötte egybe Mózes. Azóta néma. Senki sem tudta megfújni. De aki egyszer szájához emeli, az a Föld minden népét uralma alatt egyesíti.

Az asszony mosolyogva beszélt, hiszen ezt a jóslatot ő maga sem hitte. Régesrégi mesének tartotta. A fiúcska azonban nem mozdult. Rácsodálkozott a kürtre, hosszan nézte, amíg anyja nem szólt: – Gyere, menjünk!

Szívesen maradt volna, hiszen mindabból, amit a templomban látott, ez a kürt tetszett neki legjobban. Szerette volna közelebből is látni.

Indultak, s rövidesen a tágas templomudvarra értek. Szakadék tátongott itt ősidők óta, mélyen, szélesen. Salamon király, amikor a templomot építtette, nem engedte betemetni. Hidat sem veretett fölé, korlátot sem állíttatott a szélére. Helyette több öl hosszú éles acélpengét húzatott át rajta, élével felfelé. A penge azóta is ott feszült, bár nem volt már biztonságos. Erősen kikezdte a rozsdá, rögzített végei meglazultak, s remegett, ha valaki kemény léptekkel haladt át a templomudvaron.

– Miféle híd ez? – kérdezte a fiúcska, amikor anyja a szakadék mellett vezette el.

– A Paradicsom Hídjának nevezik – felelte az anyja –, még Salamon király csináltatta. Ha ezen a napsugárnál vékonyabb, remegő hídon át tudsz menni, biztosan a Paradicsomba jutsz.

Mosolygott, s ment tovább. A kisfiú azonban maradt. Közelebből is szemügyre vette a lebegő-remegő acélpengét, s nézte, nézte, amíg anyja nem szólította, menjen már. Szótlanul indult, de szomorú volt: kár, hogy előbb nem láthatta a kürtöt meg a hidat!

Megállás nélkül haladtak a díszes bejáratig, ahol öt sorban oszlopok álltak. Az egyik sarokban – közös talapzatról – két fekete márványoszlop emelkedett a magasba, de olyan szorosan simul-tak egymáshoz, hogy talán egy szalmaszál sem fért volna el közöttük. Hatalmas oszlopok voltak, fenségesek, főiken állatalakos,

faragott díszítések. De törzsükön tenyéryi hely sem látszott, ahol törések, karcolások ne tarkáltak volna.

A két oszlop ezzel a külsővel kirítt a templomi díszes környezetből. Körülöttük a kövezet is erősen megkopott a temérdek látogató lépteitől.

A kisfiú újra megállt és megkérdezte anyját:

– Miféle oszlopok ezek?

– Ósatyánk, Ábrahám hozatta a káldeusok földjéről, egyenesen Palesztinába, és elnevezte az Igazság Kapujának – hangzott a válasz. Aki az oszlopok közt átbújik, igaz ember Isten előtt, s nem terheli bűn.

A fiú nem ment tovább, szemét az oszlopokon felejtette.

– Csak nem akarod megpróbálni? – nevetett az anyja. – Nézd milyen kopott körülötte a kövezet. Ki tudja, hányan nekiruszkodtak már, de hidd el, egyiküknek sem sikerült. Most már valóban igyekezzünk! Figyeld csak: már dübörögnek a rézkapuk.

A kisfiú egész éjjel nyitott szemmel feküdt a sátorban. Az Igazság Kapujára gondolt, a Paradicsom Hídjára, s újra meg újra a rézkültre, amely a világmindenség királyáé. Maga előtt látta mindegyiket. Még reggel is ezek jártak az eszébe, kizárólag ezek. Indulniuk kellett volna, Názáretbe. Szülei tettek-vettek, szétszedték a sátrat, csomagoltak, rendezkedtek. Nem egyedül utaztak, hanem rokonok, szomszédok társaságában, akiknek ugyancsak akadt tennivalójuk. Így aztán eltolódott az indulás ideje.

A fiúcska nem segített, ült csöndesen a szorgoskodók közt, és egyre csak azokra a csodadolgokra gondolt. Egyszerre eszébe jutott: de hiszen van még idő, hogy viasszaladjon a templombal

Elosont hát anélkül, hogy valakinek szólt volna.

– Csak egyetlen pillantást vetek rájuk – mondogatta magában – s máris itt vagyok.

Gyorsan a templomhoz ért. Belépett a csarnokba, és a két fekete márványoszlopot kereste. Amikor megtalálta, arca fölragyogott. Leült a tövükbe, szeme fölfelé siklott a márványon. Közben egyre csak az járt a fejében: aki a két oszlop közt át tud bújni, igaz ember Isten előtt, és nem terheli bűn. Úgy érezte: ezeknél az oszlopoknál nincs csodálatosabb a világon, s átcúsúzni köztük, utolérhetetlen érzés! De olyan keskeny a rés, hogy meg sem kísérelheti.

Már eltelt egy óra, s ő csak az oszlopokat nézte anélkül, hogy tudta volna, mennyi az idő. Azt hitte, néhány pillanat volt az egész. S akkor történt, hogy a csarnokban törvényt tartottak a bírák a nép peres ügyeiben. Az egyik ember azért panaszkodott, hogy földjéből kiszántottak egy darabot, a másik lopással vádolta szomszédját, a harmadik meg adósát szidta, mivel nem akar fizetni. Azonban mindegyik közül kitűnt egy bíborruhás gazdag, aki szegény özvegy asszonyt idéztetett a bírák elé. „Néhány ezüst sekellel adósom ez az asszony” – vádaskodott.

Az özvegy sirva védekezett: ő már egyszer fizetett, egy fillérrel sem tartozik, jogtalanul követelődik a gazdag. Ha a bírák mégis a kárára ítélnének, leányait rabszolganóknak kell eladnia, hogy adósságát törleszthesse.

A bírák elsője ezt hallva, a bíborruhához fordult:

– Esküvel fogadod, hogy ez a szegény asszony adósod?

– Úgy igaz ez, uram, mint ahogyan az Igazság Kapuján nem juthat át senki – hajlongott a kérdező – Tehetős ember vagyok, miért vesződnék hát egy ilyen nincstelennel, ha nem lenne jogos a követelésem?

A bírák meggyőzőnek találták a gazdag kereskedő esküjét és elrendelték, a szegény özvegy adja át lányait tartozás fejében.

A kisfiú mindent látott és mindent hallott. Megszánta az asszonyt, akinek lányai hamarosan rabszolganók lesznek, és fel-sóhajtott:

– Bárcsak átjutna valaki az Igazság Kapuján! Ez a gazdag bíborruhás biztosan nem mondott igazat! És a szegényasszony, hogy jajveszékel a lányai után! Hirtelen elszánta magát: fölugrott az oszlop-talapzatra, s átpillantott a keskeny résen.

– Hiszen ha nem lenne lehetetlen! – dobbant meg a szíve. Átérezte az asszony bánatát, s részvéte határtalanná nőtt. Nem gondolt már arra, hogy aki átjut a keskeny nyíláson, az kedves Isten előtt és nem terheli bűn, egyedül csak az özvegyasszonyra gondolt, s miatta, egyedül miatta akart átjutni.

Törekény vállát a mélyedésbe nyomta, mintha tágitani akarná a rést. Abban a pillanatban mindenki odanézett: megdördült a bolt-hajtás, az ódon oszlopok érc-hangot hallattak, majd jobbra-balra hajolva utat engedtek a kisfiúnak, aki karcsú testtel könnyedén csusszant át közöttük.

A jelenlevők megdermedtek, s aki közülük szólni akart, nem tudta, mit mondjon. A kisfiút bámulták, aki e csodára képes volt. Először a bírák legöregebbje tért magához.

– Elfogni a gazdagot – adta ki a parancsot –, s ismét a bírák elé vele!

Az ítéletet megváltoztatták: „Mivel a gazdagember az Úr házában hamisan esküdött, javai az özvegyéi legyenek!”

Ezután a bírák a fiú felől érdeklődtek, aki átjutott az Igazság Kapuján. De mire körülnéztek, már elhagyta a csarnokot. Amikor ugyanis az oszlopok megnyíltak, s ő átlépett köztük, mintha álmóból ébredt volna: eszébe jutottak szülei, s hogy azonnal indulnia kell. – Sietek – mondta – szüleim bizonyára várnak rám.

Nem sejtette, a néhány percnél tünő idő egy óra volt. Így hát arra gondolt, néhány pillantást vethet még a Paradicsom Hídjára is, mielőtt kilép a templomkapun.

Könnyedén siklott keresztül az embertömegben, s máris a templom másik részén volt, az udvaron, ahol a szakadék fölött az acélpenge feszült.

Meglátta és eszébe jutott: aki át tud menni rajta, egyenesen a Paradicsomba kerül. Különös vágyat érzett, de azonnal tiltakozott: – Nem, ez lehetetlen. Leült a szakadék szélére, s nézte, nézte az acélpengét. – Pedig milyen nagyszerű lenni – sóhajtotta. Aztán újra elhessegette magától ezt az érzést.

Két órán át álmodozott anélkül, hogy észrevette volna az idő múlását. Gondolatai egyre a Paradicsomba vezették.

Az udvaron hatalmas áldozati oltár állt, körülötte fehérruhás papok szorgoskodtak, akik az oltár-tüzet őrizték, és átvették az áldozati adományokat. Az áldozatot bemutatni akarók sokan voltak, de akadtak bámészkodók is.

Hitvány kisbáránnyal egy öregember jött. Ráadásul az állatot véreb marta meg, oldalán mély seb tátongott. Az öregember a báránnyal a papokhoz lépett és kérte őket, engedjék meg, hadd ajánlja fel az oltáron szerény áldozatát. A papok azonban keményen elutasították: ilyen koldus-áldozat nem méltó az Úrhoz. Az öreg tovább rimánkodott: már csak könnyörületből is fogadják el, fia súlyos beteg, s nincs más értékesebb áldozati állata, amit az Istennek érte bemutatathatna. – Engedjétek meg – könyörgött –, kéréssem különben nem jut el az Úr elé, és fiam meg fog halni.

– Hidd el, szegényember, – szívesen megengednénk. – mondták azok –, de a törvény tiltja, hogy sebzett állatot az oltárra tegyünk. Lehetetlen kérsz. Olyan lehetetlen, mintha valakinek azt mondanád, menjen át a Paradicsom Hídján.

A kisfiú egészen közel állt és mindent hallott. Arra gondolt, milyen kár, hogy senkinek sem mondhatja, menjen át a Paradicsom hídján. A szegényember, ha feláldozhatná bárányát, fiát bizonyly nem veszítené el.

Az öregember összetörten távozott a templomudvarból. A kisfiú pedig fölkerelkedett, és egyenesen a rozott acélhid felé tartott. Többé már nem törődött azzal, hogy aki átmegy rajta, egyenesen a Paradicsomba jut, egyedül csak az öregemberre gondolt.

Lábát rátette a pengére, de rögtön visszahúzta. – Lehetetlen – sóhajtott. – Régesrég híd ez, úgysem bírna el. De egyre csak az öregembert látta, akinek a fia meg fog halni. Ismét rátette lábát a napsugárnál vékonyabb pengére, s úgy érezte, most feszes lett az és széles. Kettőt lépett, s mintha már a levegő is támasza lett volna, vitte őt, mint madarat a szárnya.

A feszes acél megpendült a gyermek léptei alatt, mire az udvaron álldogállók közül többen fölfigyeltek. Valaki nagyot kiáltott, s erre valamennyien a szakadék felé néztek: egy kisfiút láttak, amint az acélpengén lépked. Csodálkozás és megdöbbenés ült az arcokon.

A papok eszmélkedtek először: szóltak az egyik közelállónak, azonnal rohanjon a szegényember után és hívja vissza.

– Az Úr csodát művelt, hogy megmutassa, kedves neki a te áldozatod – mondták neki, amint visszatért. – Add át bárányodat.

Aztán a kisfiú felől kérdezősködtek, aki átment a Paradicsom Hídján, de már sehol sem látták.

A fiúcska ugyanis amikor átért a hídon, szüeleire gondolt, s hogy nyomban vissza kell mennie hozzájuk. Nem tudta, közben eltelt a reggel, a délelőtt. Ezt mondogatta magában: valóban sietnem kell, de még egy pillantást vetek a világ királyának kürtjére is.

A félhomályban derengő folyosón botorkált, ahol a kürt volt a falhoz támasztva. Szótlanul nézte és arra gondolt: a Föld népeinek uralkodója lenne az, aki egyszer megszólaltatná. S nem tudott ennél csodálatosabbat elképzelni. Aztán leült a vén hangszer mellé.

Egyetlen kürtszóval egyetlen néppé tenni az embereket – micsoda gyönyörűség lenne! – sóhajtott és nem élt már más a lelkében, csak ez a gondolat. Ám be kellett látnia, lehetetlenségre vágyakozik.

Több óra telt el anélkül, hogy az időt érzékelt volna. Egészen a kürttel volt elfoglalva. Sóvárgás töltötte el és lemondás.

A folyosón tudós tanító ült, lábainál pedig néhány növendéke. Tanítás közben egyszercsak az egyik ifjúhoz fordult és csalónak nevezte. – A lélek megsúgta nekem – mondta –, hogy te idegen vagy, és nem izraelit! Majd felelősségre vonta, hogy merészelt álnévvel tanítványai közé furakodni.

Az ifjú elmondta, hogy sivatagon lábolt keresztül, átkelt a tengeren is, csak hogy az egy igaz Istenről szóló tanítást hallja, amelyre régóta vágyakozik. – Hát ezért hazudtam neked – mondta csöndesen – s kérlek, ne küldj el.

A tudós tanító ég felé tárta a karját:

– Lehetetlent akarsz. Mintha csak azt kérnéd valakitől, fújja meg ott azt a régi rézkürtöt, melyet a Világuralkodó Hangjának neveznek. Még a templomot is el kell hagynod, hiszen pogány vagy! Tüstént hordd el magad, mert tanítványaimmal gyűlik meg a bajod, s ők nem kímélik az életedet sem! A pusztá jelenléted is megszenteltetlenséget a templom!

Az ifjú nyugodtan válaszolt:

– Nem megyek, még ha meg kell halnom is. Lelkem egyedül itt találja meg békességét.

E szavakra a tudós rabbi tanítványai az idegenre vetették magukat. Földre teperték, hogy megöljék. Az ifjú – nem védekezett.

A kisiú egészen közel ült és mindent látott, mindent hallott. – Micsoda kegyetlenség – mondta –, bár csak meg tudnám fújni azt a kürtöt, hogy segítsen rajta!

Föhlalt és az ósdi, horpadt hangszerhez lépett. Nem gondolt már arra, hogy aki megfújja, az a világ uralkodója lesz, egyedül az idegen ifjút látta, akit kegyetlen kezek tepertek a földre. Rajta akart segíteni. Vékony karjaival átkarolta a kürtöt, és megpróbálta a szájához emelni. Úgy érezte, a kürt magától illeszkedik a szájához, s a következő pillanatban lehelletétől harsogó hang áradt belőle, betöltve a templomot.

Mindenki odanézett. Azt látták, egy kisiú fogja a kürtöt és fújja, fújja, hogy remegnek a templom boltívei.

Az ütésre emelt kezek egyszeriben lehanyatlottak, a tudós tanító pedig így szólt az idegenhez:

– Gyere, ülj vissza lábaimhoz, az Úr csodát művelt, hogy közölsz a szándékát. Azt akarja, hogy te valóban a választottjai közt legyél.

.

Amikor a Nap búcsút intett a láthatár szélén, egy asszony meg egy férfi bandukolt a Jeruzsálembe vezető úton. Kétségbeesetten szólítottak meg minden szembejövőt: nem láttak-e egy tizenkét esztendős fiúcskát? Az ő fiukat, akit elvesztettek. – Azt hittük – mondták –, hogy a rokonokkal vagy a szomszédokkal indult el a városból, de közülük senki sem látta.

A jövevények a fejüket rázták: – Fiatokat nem láttuk, de a templomban egy hasonló korú fiúcskát megbámultunk. Olyan volt, mint egy angyal, és átment az Igazság Kapuján. Aztán töviről-hegyire mesélni kezdték az esetet, de a szülőknek nem volt idejük meghallgatni, siettek a város felé.

Egy idő után újabb jövevényekkel találkoztak, és tőlük is érdeklődtek. Ők is egy égi szépségű gyermekről beszéltek, aki átment a Paradicsom Hidján. Késő estig meséltek volna, de az asszony és a férfi tovább siettek.

A városban utcáról utcára jártak, azonban a gyermeket nem találták. Végül a templomhoz értek. Az asszony így szólt:

– Ha már itt vagyunk, nézzük meg, ki lehet az a különös kisfiú, akiről az úton hallottunk. Beléptek és kérdezősködtek.

– Menjetek egyenesen oda, ahol a bölcs tanító ül a növendékei közt – mondta nekik valaki. Ott van a fiúcska is. Tudós vénnek veszik körül, kérdezik őt, és ő is kérdezi őket. Valamennyien csodálkozva hallgatják. A templomudvaron pedig tolong a nép, hogy egyetlen pillanatra láthassa azt a gyermeket, aki a Világuralkodó Hangját megszólaltatta.

Az asszony és a férfi utat törtek maguknak a tömegben, és a félhomályos csarnokban meglátták a kisfiút, akiben saját gyermekükre ismertek. Ült a bölcsök közt, hallgatta és kérdezte őket.

Az asszony akkor sírva fakadt. A kisfiú meghallotta, hogy valaki sír. Odanézett, és anyját látta. Fölkelt, és hozzá sietett. Anyja kézen fogta, így léptek ki a templomból.

Az anyának továbbra is hullt a könnye. A gyermek megkérdezte:
– Anyám, miért sírsz? Amikor a hangodat hallottam, azonnal hozzád siettem.

– Hogyne sírnék – felelte az asszony – azt hittem, már végleg elvesztettelek.

Elhagyták a várost, éj borult a világra, de az anya könnyei nem apadtak.

– Anyám, miért sírsz? – kérdezte ismét a kisfiú. Nem tudtam, hogy eltelt a nap. Azt hittem, még mindig reggel van, de amint a hangodat hallottam, azonnal hozzád siettem.

– Hogyne sírnék – mondta az anya. Egy teljes álló napig kerestelek, és már azt hittem, sohasem találalak meg.

Egész éjszaka mentek, és egész éjszaka folytak az anya könnyei.

A szürkülő hajnalban a gyermek megint csak megkérdezte:

– Anyám, miért sírsz? – Nem a saját dicsőségemet kerestem. Isten tett csodát, hogy segítsen három szegényen. S amint meghalottam a hangodat, azonnal hozzád siettem.

– Elvesztettelek, végleg elvesztettelek, fiam – zokogott az anya.

Soha többé nem lehetsz már az enyém. Ettől az órától kezdve neked az Igazságról kell tanúságot tenned. Vágyad a Paradicsom lesz, szereteted a föld szegényeié.

A vörösbegy

Amikor az Úristen megteremtette a világot, az eget és a földet, az állatokat és a növényeket, nevet adott mindennek.

Sok sok történetet mondhatnók abból az időből, s ha ismernénk ezeket, világosság derülne mindenre, ami ma rejtve van.

Akkor történt az alábbi is. Az Úristen a Paradicsomban üldögélt, a madarakat festegette, amikor egyszerre minden festéke elfogyott. Hát bizony a tengelice szürke kis madár maradt volna, ha az Úr az ecsetjeit tollába nem törli.

A szamár is akkor kapott hosszú füleket, mivel a nevét sehogyan sem tudta megjegyezni; tudta, tudta, de alig lépett kettőt a selymes pázsiton, máris elfelejtette. Pedig háromszor is odament a Teremtőhöz és megkérdezte. Az Úrnak végül elfogyott a türelme, fülön fogta, és azt mondta: „A neved, szamár, szamár, szamár!” Miközben húzta, egyre húzta, hosszúra nyújtva a fülét, hogy jobban hallja, ha szólnak hozzá.

Ugyanaznap büntette meg a méheket is. Mert alighogy megteremtette őket, s azok nekiláttak mézet gyűjteni, a többi állat és az ember megérezve a méz édes illatát, szerette volna megkóstolni. A méhek azonban mindent maguknak akartak, s mérges fullánkokkal szurkálták meg a mézes léphez lopakodókat.

Látva ezt az Úr, nyomban hívatta a méheket. „Arra teremtettelek benneteket – mondta –, hogy mézet gyűjtsetek, mely a teremtés legédesebb ajándéka, és nem arra, hogy visszaélve törvényemmel, másokkal elbánjatok.

Jegyezzétek meg, ezentúl ha valamelyikőtök fullánkjaival megsúrja, aki mézet akar kóstolni, azonnal elpusztul.”

Akkoriban történt, hogy a tücsök megvakult, s a hangya szárnyait vesztette. De egyéb csudás dolgok is történtek.

Az Úristen egész nap fáradozott, s bár már esteledett, még kedve kerekedett egy szürke kis madarat teremteni.

„A neved: vörösbegy, jól jegyezd meg” – mondta a madárnak, aztán tenyerére tette, hadd röpjön.

A madárka gyönyörködve a teremtett világban, kiválasztotta lakhelyét, de arra is kíváncsi volt, milyen ő maga. Tiszta víz mellé szállt, s belenézett tükrebe. Akkor látta, valamennyi tolla szürke, s még színes dalmányka sem jutott neki, hiszen szürke a melle is. Egy ideig forgolódott, nézegette magát a víztükörben, hátha föl-fedez legalább egyetlen vörös tollat. De egyet sem talált.

Visszaröppent hát az Úrhoz, aki éppen gyönyörködve nézte újabb teremtményeit: az ujjai hegyéről ellibegő pillangókat, melyek feje körül csapongtak, a vállán burukkoló galambokat, a fakadó rózsákat, liliomokat, százszorszépet.

A madárka szíve szaporán vert a szorongástól, de azért könnyedén körözött a levegőben, s egyre közelebb került az Úrhoz. Végül megült a tenyerén.

Isten akkor megkérdezte, mi kívánság hozta vissza?

„Csak egyetlen kérdésem van” – szolt a szürke kismadár.

„Mire kellene felelnem?” – kérdezte erre Urunk.

„Miért hívnak vörösbegynek, hogyha csupa szürke vagyok, fejemtől a farkamig, s még egy vörös tollam sincsen?”

S fejcskáját erre-arra fordította, míg fekete-pont szemecskéivel könnyörgőn nézett az Úrra.

Körös-körül fácánok villogtak, vörös, arany tollazatban, s papagájok piros színű nyakövekkel. De kakasok is sétáltak ott, vörös tarajokkal. És csodálhatott a vörösbegy föllebbenő pillangókat, aranyhalakat és rózsákat. Arra gondolt, milyen kevés szín kellene, néhány csepp vörös festék, oda csak a begyére. S neve akkor máris megfelelné nevének.

„Miért hívnak vörösbegynek, hogyha csupa szürke vagyok? – szolt ismét a madárka, s arra várt, hogy Urunk neki így feleljen: „Ő te szegény kisbarátom, most látom csak, melled tollát megszínezni elfelejtettem egészen, de várj, és máris pótolom.”

Az Úr azonban csöndesen mosolygott:

„Vörösbegynek neveztelek, s az is legyen a neved, de hogy legyen vörös tollad, járj utána te magad!”

Azzal az Úr kezét fölemelte, s a madarat újra útjára bocsátotta.

Átröpt a Paradicsomon, és vele repült gondja is: mit tehetne ő, egy kismadár, hogy vörös tollát megszerezze?

Egyetlen ötlete támadt: meglakni a rózsabokrot, mégpedig a vadrózsáét. Így aztán a csipkebokor tüskéi közt fészket rakott, s

várta, hogy egy rózsalevél tapadjon a csőre alá, s az neki adja tűz-színét.

.

Sok sok idő eltelt attól a naptól, amely a föld legderűsebb napja volt. Ember, állat nem lakott már benn az Éden-kertben, a földet népesítette be. Az emberek megtanultak szántani – művelték a földet –, járták a tengert, ruhákat varrtak, ékszerektől tündököltek, templomokat építettek, s hatalmas városokat, mint Téba, Róma vagy Jeruzsálem.

Azután egy új nap virradt, amelyet a történelem soha el nem felejtethet. E napnak reggele a vörösbegy egy Jeruzsálem fala előtt domborodó kopár dombon találta. Csipkebokor ágai közt, fészke szélén énekelt a fiainak.

Eldalolta, hogyan kapott nevet a teremtés napján őse, kinek fiaitól annak fiaira szállt a híre ama napnak, és a névnek, amit most már ők viselnek.

Rég volt bizony, nagyon régen, hogy az első vörösbegy az Úrnak szavát meghallotta, s kezétől életre kelt. Lehullt azóta sok sok rózsza, s számlálatlan sok fióka törte át a tojáshéjat, de a vörösbegy még mindig csupán csak szürke kis madár. Vörös tollakat szerezni: nem akadt közülük egy sem.

És a pelyhedző fiókák – csőrüket szélesre tárva – megkérdezték, hogy az elődeik régen nem akartak olyant tenni, melyért azt a néhány tollat már kiérdemelték volna?

„Ami tőlünk tellett mindent megtettünk higgyétek – cserregte a kismadár – de hát még sem sikerült. Mikor a legelső testvér találkozott egy másikkal, s szerelemre gyúlt iránta, és a másik hasonlóan szerelemmel szerette, úgy lángolt a kebelében ez a tiszta, nemes érzés, hogy azt mondta: lám, lehet, az Úr akarja, hogy a szívnek érzéséből kapjon tollam festéket. Ám de még sem sikerült, és nektek sem fog már soha.”

A fiókák bánatosan cseverészték, szomorkodtak afölött, hogy pelyhes mellük kis dolmánya sosem lehet tűzpiros.

„Biztunk mi a dalunkban is” – szolt az öregebb madár – és hangja kitartóan szárnyalt. Amaz első vörösbegy is olyan szépen zengedett, úgy tágult a keble, hogy a reménysége is e dallamocskán ébredett. Dalos lelkem lesz az – hitte – ami festi tollamat.

Csak hát csalódnia kellett, ahogyan majd nektek is.

És a bánatos csicsérgés nem szűnt meg a fészek alján; hallgatták továbbra is keseredve ezt a dalt:

„Azután a bátorságunk szolgáltatott új reményt. Már az első testvér-ösünk csatázott más madarakkal, s közben eltöltötte keblét hevesen a harci kedv. Ez lesz végre – így gondolta –, ez az elszánt vakmerőség, ennek tüze éget nyomot itt, alul a tollamon. Ebben sem volt szerencséje, s nektek sem lesz szerencsétek soha, soha, jól tudom.”

De a parányi fiókák bátorságra kaptak akkor, csevegésük csirregése hallatszott a dombokon, hogy ők bizony megpróbálják elnyerni az érdemet. Az öreg madár erre így szólt nagy bánatosan: „Higgyétek el, lehetetlen. S különben is, miben bíztok?

Annyi nemes elődötök törte magát már hiába! Ti tán jobban szerettek majd, énekeltek vagy csatáztok? Mit tennétek . . .”

De már be nem fejezhette az iménti mondatot, mert a város kapuján át embertömeg tódult ki, s épp a domb felé közelgett, ahol a madár fészke volt.

Büszke paripákon vértés vitézek, lándzsaerdők alatt legionáriusok, szöggel, kalapáccsal szikár hóhérok, komoly méltósággal papok és bírák. Őket követték síró asszonyok, és a város utca-népe, ordítózó naplopók.

A szürke kis vörösbegy a fészken reszketett: Mi lesz, ha odaér a tipró áradat? A bokor alacsony, hogy megvédje fiait. „Bújjatok össze, s nyughassatok” – szólt akkor nekik –, „most egy ló lép át felettünk, s amott harcos közelít, saruja vassal-veretett. És közel egy csócselék-hordal”

A madárka hirtelen elnémult, a veszélyről többé nem beszélt, csak összehúzta magát, s szárnyával földte fiait:

„Nem, nem akarom, hogy lássátok . . . Ott fönn . . . három gonosztevő, kiket keresztre most szögeznek.”

Ezt mondta, és szárnyát még jobban kitárta, így takarva el a dombra-látást.

Kalapács-zaj, mi eljutott odáig, sírás és őrjöngő hang-tömeg.

Szemével csak ő kísérte, ami a dombon történt. Nézte a három elgyötörtet, és tekintetét rajtuk felejtette.

Egy idő múltán felsóhajtott: „Mily kegyetlen vagy te, ember! Nem elég, hogy fölfeszítéd azt a három szerencsétlent, közülük az egyiket még tövissel is koronázod! Hogy vérzik a homloka! Pedig

milyen szelíd arcú, s a szeme is olyan szelíd! Biztosan sokan szerették. Ahogy nézem, mintha nyíllal vernék át a szívemet."

És a szürke kismadárban egyre nagyobb részvét támadt az iránt, kit függni látott, koronával a homlokán: „Lennék erős, mint a bátyám: sas-testvérem fönn a szirten! Karmaimmal megragadnám, nagy erővel mind kihúznám azokat a szögeket!"

Így kesergett, de hogy látta a vérben ázó arcot, elborzadt a fájdalomtól, s kiröppent a fészekből.

„Habár gyöngé madár vagyok, valamit tán tudok tenni azért a szegény emberért!"

S röpült, röpült. Félt egyenest odaszállni, ahol a kereszt magasodott, így aztán a közelében írt le tágas köröket.

Végül mégis bátorságot vett magán és odaszállt, ahol vér csordult a homlokon. Kis csőrével megragadta, s ahogyan csak bírta, húzni kezdte az egyik tövist a mélyen szűrő koronából.

És míg ezzel bibelődött, vércsöppje a Fölszegzettnek ráhullott szürke tollára. S terjedt aztán egyre jobban, amíg a mellét meg nem festette.

Mikor aztán fészkére szállt, fiókái mind örültek, s lelkendezve csivitelték:

„Vörösek a mell-tollaid, vörösek a mell-tollaid, pirosnak, mint a bokor rózsái!"

„Ezt csak a vércsepp tehette, amely annak a szenvedőnek homlokáról hullott rám. De ha fürdöm a patakban, vagy a tiszta kis forrásban, bizonyára eltűnik majd" – csevegte a fiainak.

De azután hogy megfürdött – s számtalanszor fürödhetett – el nem tűnt már a vércsepp, színe folyton megmaradt. S hogy felnőttek a fiókái, s azoknak a fiókái egészen a mai napig, keblük tollán a vérfolt változatlanul világít.

Mi Urunk és Szent Péter

Abban az időben történt, amikor Urunk és Szent Péter sok éves földi vándorlás, gyötrelem és szomorúság után visszatértek a Paradicsomba. Elképzelhető, hogy Péternek nem kis örömet szerzett ez. Mert bizony egészen más dolog a Paradicsom hegyén üldögélni, s onnan tekinteni szét a világra, vagy éppen le-föl sétálgatni a pompás kertekben, mint koldusként házak ajtajain kopogtatni, bolyongani földi tereken anélkül, hogy tudná az ember, viharos éjszakákon lesz-e hol meghúzódnia, hogy ne kelljen vándorolni hideg és sötét országutakon.

Nos ilyen nehéz vándorlás után megérkezni valóságos öröm. Péter azonban pillanatig sem volt biztos a szerencsés megérkezésben. Olykor elővette a kétely és a nyugtalanság. Sehogyan sem értette, miért kell nehéz sorsot viselni, ha Urunk és Üdvözítőnk ura az egész világnak? Miért a folytonos elégedetlenség, s a kín, amikor az ember inkább öröme született?

Elmosolyodott: Urunknak és neki mennyi szomorúság jutott odalenn, s mily kevéssel kellett beérniük!

Volt egy idő, amikor azt hitte, nem bírja tovább. Mi Urunk akkor magával vitte. Egy magas hegyet mutatott, s csak annyit mondott: – Oda megyünk. Hegy alatt nyújtózó városokon haladtak keresztül és erődök mellett mentek el, melyeket magaslatokra építettek. Tanyákat láttak, havasi pásztorkunyhókat, s már maguk mögött hagyták a favágók barlangjait is.

Kopár tetőn jártak, ahol nyoma sem volt növényzetnek, és ahol egy remete épített magának kalyibát, hogy segíteni tudjon a bajba jutott vándoroknak. Majd eljutottak a hómezőkre, ahol mormoták aludtak, s tovább a jeges bércek birodalmába, ahová a kőszáli kecske is alig tud felkapaszkodni. Ott mi Urunk egy piros dolmányos madárkát pillantott meg, egy pirókot. Megfagyva hevert a jégen. Fölvette és kezében melengette. Ő meg figyelte: talán ez a madár lesz az ebédjük?

Sokáig bandukoltak tükörsíma jégfalak között, s azt gondolta, ilyen közel még sosem járt a halál birodalmához. Dermesztett a szél, sötét köd szállt, s közel-távol egyetlen élőlény sem mutatkozott. Pedig még csak a hegy derekánál jártak. Ekkor kérte az Urat, hadd forduljon vissza.

– Nem – mondta mi Urunk. Előbb mutatok neked valamit, ami bátorságot és erőt ad mindent elviselni.

Tovább vándoroltak hát ködön, jégen át, amíg egy hatalmas fal elé nem értek, amely útjukat állta.

– Ez a fal körüljárja a hegyet – szölt az Úr –, és egyetlen pontja sincs, ahol átjuthatni rajta. Ember át sem pillanthat, mert ott kezdődik a Paradicsom, ahol a holtak lelkei lakoznak.

Ő akkor kételkedve nézett az Úrra, aki azonban folytatta. – Ott túl nincs sötétség és nincs hideg, csak virágos nyár van, lángol a Nap, szikráznak a csillagok.

Nem hitte.

Mi Urunk ekkor hátralépett, s a halott madarat átdobta a falon, egyenesen a Paradicsom közepébe. Azon nyomban édes ének, vidám csicsergés hallatszott. Csodálkozva ismert a pirók hangjára. Urunkhoz fordult, és így szólt: – Igazat mondtál, most már visszatérhetünk. Valóban létezik egy ország, ahol az élet legyőzi a halált, és ezért minden szenvedést érdemes elviselni.

Akkor lementek a hegyről, hogy folytassák földi útjukat.

Az évek múltak, de ő semmit sem tudott meg a Paradicsomról, csak a sóvárgás élt benne a különös ország után, amely ott túl a falakon kezdődik.

Lám, most betelt a sóvárgása, és egész napon át meríthet az öröm ki nem apadó forrásából

Ám alig telt el két hét, hogy Péter a Paradicsomba érkezett, amikor egy angyal Urunk trónusához járult. Hétszer meghajolt, majd elmondta, hogy Szent Péter lelkét nehéz bánat epeoszthati, mert semmit sem eszik, semmit sem iszik, szemei karikásak, mint aki éjszakákon át nem alszik.

Ezt hallván Urunk azonnal fölkelte trónusáról és elindult megkeresni Pétert.

Messze, az Éden legkülső határán talált rá. Olyan leverten feküdt a földön, mint aki fölállni sem képes. Ruhája tépett volt, fejére hamut hintett.

Mi Urunk leült mellé, és ugyanúgy kezdett vele beszélgetni, mint szomorú földi vándorlásukkor:

– Mi az, ami ennyire megbúsított, Péter?

Amikor újból megkérdezte, Péter levette fejéről aranykoronáját és Urunk lábai elé helyezte, mintha azt akarná jelezni, hogy nem akar többet a tiszteletből és a dicsőségből.

Urunk azonnal látta, hogy Péter sokkal kétségbeesettebb, mintsem tudná, mit cselekszik, éppen ezért nem neheztelt meg.

– Mondd meg végre, mi bánt – kérte szelíden és még nagyobb szeretettel, mint az imént.

Péter felpattant és Urunk észrevette, hogy nemcsak szomorúság, hanem harag is van a szavában:

– Ments fel a szolgálatod alól, egyetlen napig sem akarok tovább maradni a Paradicsomban!

Urunk próbálta őt nyugtatni, mint korábban, ha indulat szállta meg hűségese szolgáját:

– Nem tartóztatlak, de előbb hallani szeretném, mi nem tetszik itt?

– Az, hogy azért a sok földi gyötremért külön jutalom járt volna nekem – hangzott a válasz.

Látta Urunk, hogy Pétert eltölti a keserűség, és továbbra sem neheztelt.

– Ismét azt mondom, nem tartóztatlak, szabad vagy, mehetsz, ahová kedved tartja, azonban jól tennéd, ha elmondanád, mi bánt?

Akkor végre kiöntötte a lelkét.

– Volt nekem egy idős édesanyám – kezdte – néhány napja halt meg...

– Most már tudom – szolt közbe mi Urunk –, azon keseregsz hát, hogy nem került ide, a Paradicsomba.

Péter, mert fájdalomra feltört, keserves sirásra fakadt.

– Pedig úgy érzem, rászolgáltam, hogy mellettem legyen – szepgte.

Urunk kitalálva a bánat okát, maga is elbúsult, mert tanítványa anyját nem olyannak ítélte, mint aki mennyországot érdemelne. Ugyanis a sok pénzen kívül egyében nemigen törte a fejét életében. Ha szegény kopogtatott az ajtaján, egyetlen fillér nélkül bocsátotta el, s még csak egy darab kenyeret sem adott neki.

Az Úr azonban megértette Péter bánatát, hiszen a gyermek mégis csak másként látja anyját, és így van ez rendjén.

– Dehát honnét tudod, hogy édesanyéd jól érezné magát nálunk? – kérdezte.

– Ezt is azért kérdezed, hogy ne kelljen meghallgatnod – felelte –, ki nem érezné jól magát a Paradicsomban?

– Aki nem tud örülni a mások örömeinek, az itt sem lenne boldog – mondta az Úr.

– Vannak itt mások is, akik nem idevalók – búszult neki ismét Péter, és mi Urunk észrevette, hogy saját magára gondol.

Mélyen elszomorodott, mert látta, hogy a búskomorság egészen megzavarta tanítványát, s nem tudja, mit beszél. Várt egy ideig, hátha belátja, hogy anyja csakugyan nem való a Paradicsomba, de hiába, csak nem akarta beismerni.

Akkor egy angyalt hívott, s megparancsolta neki, szálljon le a pokolba és Szent Péter anyját hozza fel a Paradicsomba.

– Engedd meg, hogy lássam, amikor érkezik – kérlelte Péter az Urat, aki erre kézenfogta szolgáját és egy sziklaélre állította, amelynek meredek oldala nyílegyenesen ereszkedett a mélységbe. Kérte, lépjen egészen a szikla peremére, s hajoljon egy kicsit előre.

Letekintett, de eleinte semmit se látott. Mintha kútmélybe pillantott volna, sötét nyílás tátongott előtte. Egyszer aztán az angyal körvonala rajzolódott ki. Félelem nélkül suhant a szurokfekete árok-éjben, szárnyát kissé kiterjesztve, így tartva magát vissza a hirtelen zuhanástól.

Péter szeme egyre inkább megszokta a sötétséget, s egyre többet látott. Először is azt, hogy a Paradicsom helye egy gyűrű-hegy teteje, és széles szakadék határolja, amelynek mélyén van a kárhozottak birodalma. Majd újra az angyalt látta, amint egyre lejjebb ereszkedik, de úti célja messze volt még. Ettől egészen megrémült.

– Bár anyámmal térhetne vissza! – sóhajtott.

Urunk szívében részvét gyulladt. – Nincs az a teher, melyet az angyal el ne bírna – szólt vigasztalón.

A szakadék olyan mély volt, hogy feketeségét nem törhette át a napsugár. De az angyal némi fényt vitt oda, s Péter szemének föl-tárult az alvilág. A végtelen kő-pusztaság, ahol kőélek közt sötét víz csillant. Sehol egy zöld folt, sehol egy fa. Holtan-holt vidék. Minden sziklaszirten boldogtalan lelkek, akik némi reménységük erejével még görcsösen fölfelé kapaszkodtak, de végül is ott maradtak kétségbeesésük kő-mozdulatlanságában.

Látta Péter, hogy közülük egyesek ülnek, mások fekszenek, örökös sóvárgástól leterítve, s tekintetüket fölfelé irányítják. Ismét mások kezükkel arcukat takarták, hogy ne lássák a véget nem érő borzalmat. Így dermedtek egyetlen mozdulatba. És voltak, akik a feketén csillanó posványos vízben heverték, a kilábalás parányi szándéka nélkül.

Így együtt sokan voltak, nagyon sokan. Pétert a nyugtalanság és az aggodás valósággal megkötözte.

– Meglátod, nem találja – szólt Urunknak.

Az Úrnak azonban nem voltak aggályai, de továbbra is szána-lommal nézte derék szolgáját, aki most már tele volt kétellyel: Annyi holt között az angyal képes lesz-e megtalálni anyját? Hiszen ide-oda lebeg a vak-verem fölött, mint aki tátován keres!

Akkor a boldogtalanok közül az egyik észrevette az angyalt. Karját fölfelé nyújtogatta és fölkiáltott: – Vigy magaddal! Vigy magaddal!

Erre megmozdult a kárhozottak serege. A pokolmélyi milliók egyszerre kiáltottak, s esdeklőn hívták az angyalt, vigye őket boldog mezőkre.

Urunk és Péter hallották ezt, és szívük részvéttől remegett.

Az angyal átsuhant a „jai” fölött, majd lebegve erre-arra tekintett. A sok sok lélek pedig követte, mint akiket szélvihar terel.

Végül meglelte, akit keresett. Szárnyait összezárta, s mint nyíl suhant alá. Péter ámulatában fölkiáltott, amikor az angyal karjai közt megpillantotta anyját: – Áldott légy, aki anyámat hozod!

De mi Urunk megérintette Péter vállát, mint aki óvni akarja a túl korai örömtől.

Ő azonban csaknem zokogott a boldogságtól, hiszen anyja meg volt mentve, s már kétsége sem támadt, hogy tőle valaki is elszakíthatná. Öröme csak fokozódott, látva az angyalt, amint anyját hirtelen felragadja, s mégsem olyan hirtelen, hogy anyjába ne kapaszkodnék néhány kárhozott lélek.

Mintegy tizenketten voltak, s mind az idős asszony terhei. Fia arra gondolt: anyját nagy tisztesség éri ezzel, ki jötevéjük lett nekik.

Az angyal a kapaszkodó lelkek ellen semmit sem tett, hagyta őket. A terhet szinte föl sem vette, egyre feljebb emelkedett, szárnyát alig lengette, mintha csupán holt madárkát kellett volna égbe vinnie.

Péternek azonban látnia kellett, hogy anyja a rákapaszkodó boldogtalanoktól szabadulni akar: kezüket megragadja, s egyenként rázza le magáról őket. S azok egymásután hulltak vissza oda, ahol a pokol öble ásit.

Síránkoztak, könyörögtek, de anyja nem akarta, hogy rajta kívül más is boldog legyen. Megszabadult hát tőlük, valamennyit visszalökve a győtrelembe. A mélység jajgatástól és szitkozódástól volt hangos.

Péter kérlette anyját, legyen irgaslmas, ám az meg sem hallotta. És akkor látnia kellett: ahogyan fogy az angyal terhe, akként lassul röpte is. Elfogta a félelem, lába megingott és térdre esett.

Már csak egyetlen lélek kapaszkodott anyjába, egy egészen ifjú asszony, aki a nyakát fogta, s úgy esdekelt, vigye magával az áldott Édenbe.

Az angyal már megérkezni látszott, s Péter kitérte karjait, hogy anyját magához ölelje. Még néhány szárnycsapás és a tetőn van, de akkor hirtelen megállt röptében, arca sötétre vált, miként az éj. Péter anyja ugyanis abban a pillanatban lerázta magáról az egyetlen boldogtalan lelket is, hogy teljesen szabad legyen.

Amikor a szegény lélek mélybe hullt, az angyal néhány ölnyt visszacsúszott. Mintha lemeredtek volna szárnyai. A szemében mély bánat ült, úgy nézett terhére. S bár könnyű volt, elengedte, mintha tovább már nem bírná. Aztán fellibbent a boldogok hegyére.

Péter zokogva állt ott, mi Urunk pedig csöndesen megszólalt:

– Sosem hittem, Péter, hogy te a Paradicsomban egyszer sírni fogsz.

Erre fölemelte fejét az Úr húséges tanítványa és úgy felelt:

– Miféle Paradicsom ez, Uram, ahol szeretteim jaját hallom, és látom szemvedését embertársaimnak?

Urunk hangja bánatosra fordult:

– Azt gondolod, nem adnék szívesen mindenkinek olyan Paradicsomot, amely a tökéletes boldogság? Elfelejtetted, miért éltem a Földön? Hogy erre tanítsam az embereket: Szeressétek embertársaitokat, miként önmagatokat. És amíg ez nem lesz így, nem lesz hely földön és égen, ahol a fájdalom és a bánat utol nem érné őket.

Veronika kendője

1.

Tibériusz császár uralkodásának utolsó esztendejében történt, hogy egy szegény vincellér meg a felesége érkezett a Szabin hegyekbe, s ott elhagyatott viskóban húzta meg magát. Idegenek voltak, magányosak, nem akadt látogatójuk sem, míg az egyik reggelen, amikor a vincellér ajtót nyitott, a küszöbön idős asszonyt látott kuporogni. Szürke, bő köpenyt viselt, leritt róla a szegénység. Mégis amikor fölemelkedett, tiszteletet parancsolt, s azt az érzést ébresztette, hogy mondák istennői közül való, aki öregasszony képében látogatja az embereket.

– Ne lepődj meg barátom, hogy az éjszakát küszöbödön töltöttem – mondta. Szüleimé volt ez a kunyhó, s én itt születtem vagy 90 esztendővel ezelőtt. Gondoltam, ha egyszer visszatérek, üresen találok. Bevallom, nem sejtettem, hogy közben lakók vernek tanyát benne.

– Cseppet sem csodálom, hogy üresnek hitted ezt a magányos sziklák közt álló kalyibát – felelte a vincellér –, de jómagam meg a feleségem távoli országból szakadtunk ide, s mint afféle szegény sorsú idegenek, ennél jobb helyet nem leltünk magunknak. És te? A vándorút alaposan megviselhetett, biztosan éhes és fáradt vagy. Így talán neked is megnyugtatóbb, hogy emberek lakják kunyhódat és nem Szabin hegyi farkasok. Benn pihenésre ágyat találsz, s ha beéred egy bögre kecsketejjel meg egy darab kenyérrel, légy a vendégünk.

Az idős nő elmosolyodott, amolyan futó mosollyal, amely aligha moshatta el az arcán ülő nehéz bánatot.

– Még egészen fiatal voltam, s itt éltem a hegyekben – jegyezte meg csendesen – megtanultam, és máig sem felejtettem el, hogyan kell a farkast barlangjából kiűzni.

Amíg beszélt, erősnek, szívósnak látszott, és a vincellér egy pillanatig sem kételkedett, hogy ez az idős nő képes lenne birokra kelni az erdei vadakkal.

Megismételte a hívást, és a jövevény belépett a kunyhóba. Leült a szegények asztalához, és megosztotta velük étükét. Miközben a tejbe aprított kenyeret majszolta, elégedettnek látszott. A vincellér meg a felesége azon törte a fejét, vajon honnan csöppent kö-zéjük a százcáncú vándor, aki bizonyára gyakrabban verte el éhét sült fácánnal – ezüst tálról, mint kecsketejjel – cserép köcsögből. Evés közben erre-arra tekingetett.

Alig változott itt valami – gondolta. A tapasztott csupasz agyag-falak, a silány berendezés, a döngölt padló – minden, minden a régi. Aztán szállásadóinak megmutatta azokat a rajz-töredékeket, melyeket még apja kutyaokról, szarvasokról rajzolt a falra, s me-lyeknek ő gyerek fejével annyira örült. Magasan, egy deszkapolcon pedig mintha azt az agyagedényt látta volna, amelyikbe tejet szo-kott fejni.

A szőlőműves a feleségére nézett. Egyet gondoltak: „Meglehet, ebben a viskóban látta meg a napvilágot, de hogy életében csak kecskéket fejt, vaját köpült vagy sajtot készített volna, aligha hihető.”

Észrevették: képzelete messzi útra ragadja, s amikor visszatér, nehéz bánatot hoz szívében.

Aztán fölkel az asztaltól, meleg szavú köszönetet mondott, és az ajtó felé tartott.

Olyan elesettnek, nyomorúságosnak látszott, hogy a vincellér utána szólt:

– Biztosan nem így gondoltad, amikor tegnap éjszaka ide jöttél. Szegénységed, ha csakugyan valódi, azt mondatja veled: maradok, mert hátralevő éveimet itt kell leélnem. Mégis, menni akarsz, mivel kunyhódba telepedtünk.

Az idős nő bevallotta, így áll a dolog, viszont jogtalanul úzná ki őket, hiszen hosszú idő óta lakatlan hely ez már, ami annyit je-lent, ő már végképp lemondott róla.

– De hiszen a szüleidé volt, s jog szerint most is téged illet – erősködött a szőlőműves. – Aztán meg: mi fiatalok vagyunk, te pe-dig öreg. Maradj hát, lakjunk együtt.

Az idegen hallván e szavakat, megállt a küszöbön, s mint aki egy szót sem ért, a férfitra nézett.

A fiatalasszony férjéhez fordult: – Ha én is szólhatok, megkér-lek: tudakold meg tőle, elfogadna-e gyerekeinek minket? Abban az esetben mi maradunk önála és gondját viseljük. Mit érne,

ha magára hagynánk e vadon közepén? Miből élne? Éhhalál várna rá!

A jövevény közelebb lépett vendéglátóihoz. Arcukat fürkészte, majd megkérdezte: – Miért vagytok könyörületesek hozzám, aki nektek csak egy idegen vagyok, s ti is idegenek vagytok ezen a vidéken?

– Egyszer hozzánk is könyörületes volt valaki – hangzott a kurtaválasz.

2.

Így történt, hogy az idős nő a vincellérék társalakója lett, és mély barátságot kötött velük. Azonban arról, hogy honnan jött és kicsoda, sohasem beszélt. A két fiatal pedig nem zaklatta a kérdéssel.

Az egyik este, munka végeztével, kinn ültek az ajtó előtti lapos sziklatömbön és vacsoráztak. Egyszer csak arra lettek figyelmesek, hogy az ösvényen korosabb férfi közeledik.

Szálfanövésű, tagbaszakadt ember volt, birkózó vállakkal, komor-rideg arckifejezéssel. Előre ugró homlokcsontja alatt szemei mélyen ültek. Szájának vonalai keserüségről és megvetésről árulkodtak. Derekasan állott a lábán, és magabiztosan közeledett.

Szerény öltözte miatt a vincellér azt gondolta, és ki is mondta: – Biztosan kiszolgált katona, aki megkapta az obsitot, s most vándorúton van hazája felé. Az idős nő elcsodálkozott e szavakon, aztán tétován felállt. A vincellér, amikor látta, hogy néhány lépés, s az idegen férfi eléjük áll, letette kanálát és eleje ment.

– Talán eltévedtél, hogy erre vetted utadat – kérdezte –, mert ki lenne, aki ide jön, halandó, hacsak fontos üzenettel nem küldik?

– Valóban eltévedtem – válaszolt amaz –, s nem tudom, merre menjek. Ha egy kissé megpihenhetnék itt, s aztán eligazítanál, megköszönném.

Azzal leült melléjük a sziklára. A fiatalasszony biztatta, tartson velük az estebéden, de ő egy mosollyal elutasította. Viszont szívesen beszélt, amíg azok ettek. Életükről, munkájukról érdeklődött és – őszinte válaszokat kapott.

Aztán a vincellér fordult hozzá: – Amint láthatod, magányosan élünk itt, távol a világtól. Egy éve tán, hogy pásztorokon, meg szőlőmunkásokon kívül másokkal nem találkoztunk. Te viszont

járszkelsz a Birodalomban, hiszen most is táborból jössz. Mesélj nekünk Rómáról meg a császárról.

Alig hangzott el a kérdés, a fiatalasszony észrevette, hogy az idős nő pillantást vált a jövevénnel, ujját szájára teszi jelezvén, a titoktartás az oltalma.

A jövevény válasza nyugodt és közvetlen volt: – Látom, legionáriusnak tartasz. Nem tévedtél. De már régebben felhagytam a szolgálattal. Amíg Tibériusz fénykorát élte, nekünk, katonáknak alig akadt dolgunk. Pedig jeles hadvezér is volt. Most? Folyton összeesküvést gyanít, s erős védelmet szervez. Rómában mindenki arról beszél, ami a múlt héten történt: a császár legkisebb gyanúért elfogatta és kivégeztette Titusz szenátort.

– Az a szegény császár már azt se tudja, mit csinál – ingatta fejét sajnálkozóan a vincellér felesége és karját tétován széjjeltárta.

– Bizony így van – bólintott az egykori katona, s arca elborult: – Tibériusz tudja, hogy mindenki gyűlöli, s ez valósággal tébolyulttá teszi.

– Mit beszélsz összevissza? – vágott közbe a fiatalasszony – ugyan miért gyűlölnék? Mi csak a sajnálatunkat akartuk kifejezni, hogy ez a kiváló uralkodó már nem olyan, mint uralkodása kezdetén.

– Tévedsz, itt már gyűlöletről kell beszélni – nyomta meg a szót a jövevény. És miért? Mert a jó császár kíméletlen zsarnokká vált, s Rómában attól tartanak, hogy az elkövetkező időben még kegyetlenebb lesz.

– Vannak talán erre utaló jelek? – kérdezte a vincellér.

E szavaknál a felesége megint csak észrevette, hogy az idős nő az idegenre villantja szemét. A vincellér ebből semmit sem vett észre. A jövevény pedig tovább fűzte a szót, de egy röpke mosoly megült szája szögletében:

– Talán hallottad, hogy Tibériusznak volt egy bizalmas jóbarátja, aki mindig nyíltan beszélt vele. A többi udvaronc – afféle szerencse-vadászok – hizelegnek, dörgölőznek, lesván a császár kegyeit, amiért gonoszságát is jóval magyarázzák. Amint mondtam, ez az egyetlenegy őszinte volt, és megmondta a véleményét a császárnak, bármit tett. Bátrabb volt mindegyik hadvezérnél, szenátornál. A neve: Fausztina. Tibériusz öreg dajkája.

– Hallottam már róla – jegyezte meg a vincellér –, úgy hírlík, a császár nagyon ragaszkodik hozzá.

– Igen, elsősorban hűsége miatt. Úgy bánt ezzel az egyszerű parasztasszonnyal, aki a Szabin hegyek nyomorúságos viskójából került hozzá, mint második anyjával. Amikor a császár Rómában lakott, Fausztina is az előkelő negyedben, a Palatinuszon kapott helyet, csak hogy a közelében legyen. A római matrónák közül egynek sem akadt különös dolga: gyaloghinton vitték az utcán, ruhája mint valami császárnőé. Capriba költözve, Tiberiusz magával vitte, nyaralót vett neki rabszolganőkkel, értékes berendezéssel.

– Jól élhetett, annyi bizonyos – mondta a vincellér.

Így folyt a szó, de már csak kettőjük között. A vincellérné néma szemlélőjévé vált az idős nőnek, aki csöndesen visszavonult, s mióta az idegen átlépte a küszöböt, szóra sem nyitotta a száját. A megszokott kedvesség eltűnt az arcáról, az ételt eltolta magától, az ajtófélfának támaszkodott, elrévedő szemei megkövültek.

– A császár azt akarta, hogy egykori dajkája boldog legyen – folytatta a jövevény – de az elhagyta őt.

Az idős nő összereszt, mire a fiatalasszony védőn átölelte, és szelíden azt mondta: – Lehet, hogy Fausztina mégsem volt boldog az udvarnál. Éppen mert saját gyermekeként szerette a császárt, s büszke volt ifjúi nemes viselkedésére, fájdalmasan kellett látnia, mint sülyed egyre lejjebb az évek során, mint válik bizalmatlanná, kegyetlenné. Pedig hogy óvta-intette. Hiába. Egyszer betelik a pohár.

Az idegen csodálkozva nézett az asszonyra, de ő elkerülte tekintetét.

– Jól mondtad, Fausztina nem lehetett boldog. Mégis, furcsa, hogy éppen öregségére hagyta magára a császárt, amikor egész életében kitartott mellette.

– Hogyan mondtad? – kérdezte a vincellér. – Az öreg Fausztina elhagyta a császárt?

– Anélkül, hogy valaki tudta volna, eltávozott Capriból, szegényen, nincstelenül, ahogyan egykor az udvarhoz érkezett.

– A császár sem tudja, hová ment? – szólt közbe nagyon halkan a vincellér felesége.

– Teljes bizonyossággal senki, bár valószínűnek tartják, hogy itt a hegyekben keresett menedéket.

– És azt sem, miért?

– Nem, valóban nem. Jóllehet, egyszer a császár azt mondta, hogy csak az ajándékok, meg a fizetség tartóztatja mellette, de Fa-

usztina ismeri Tibériuszt, s tudja, az ő önzetlen jószíve mit jelent a császárnak, akinek rajta kívül egyetlen barátja sem maradt. Tibériusz különben percig sem hitte, hogy Fausztina nem tér vissza hozzá.

– Bár nem ismerem a dajkát, mégis gyanítom, mi lehetett az oka szökésének – mondta a fiatalasszony. Az idős nő hajdan egyszerűséget, jóerkölcsöt tanult itt a hegyekben, és mindig vágyott ide vissza. Azonban teljesen lefoglalta a császár gyámolítása. De most, öreg napjaiban önmagával is törődni akar. Az ő helyében én is ezt tenném, egy élet-szolgálat után nem furdalna a lelkiismeretem. A jó mód mit sem ér, ha a lélek örök értékeket keres, hogy már csak azoknak éljen, mielőtt utazása véget ér.

Az idegen a fiatalasszonyra nézett – szomorúan, mélabúsan:

– Arra nem gondolsz, hogy Tibériusz ezután még nagyobb szörnyeteggé válik? Most már senki sem áll mellette, hogy nyugtassa, ha a gyűlölet s a bizalmatlanság hatalmába keríti. Fontold meg – emelte föl szavát és szeme sötétén tüzelt –, ez az ember a világ ellen hadakozik, mindenkit megvet, mert mindenki elhagyta.

A keserű szavakra az idős nő ideges mozdulattal fordult a beszélőhöz, a fiatalasszony azonban megelőzte: – Tibériusz biztos benne: ha akarja, Fausztina visszatér hozzá, csak az udvarban öreg szemeinek ne kelljen többé bűnt és gyalázatot látnia.

Ekkor már mindannyian álltak, a vincellér meg a felesége közrefogták az idős nőt, mintha védelmezni akarnák.

Az idegen hallgatott, kérdő szemeit azonban a védetten felejtette. Ő meg mintha tekintetével azt kérdezte volna: „Több mondanivalód nincs?” De néma maradt, csupán a szája remegett.

– Ha a császár valóban annyira szerette dajkáját, nem veszi el tőle öreg napjai békességét – fejezte be mondandóját a fiatalasszony.

A jövevény tétován állt még egy ideig, majd elhessentve arcának felhőjét így szólt: – Barátaim, mondhatnak bármit Tibériuszról, egyetlen dologban senki sem éri utol. És ez a lemondás. Még valamit: ha ez az öreg dajka egyszer ide csöppenne, fogadjátok jószívvvel. A császár nem feledkezik meg rólatok.

Azzal köpenyébe burkolózott, s amelyik úton jött, azon távozott.

Ettől kezdve a vincellér meg a felesége Fausztina előtt nem beszéltek a császárról. Csodálkoztak, hogy lakótársuk magas kora ellenére le tudott mondani a kényelemről, a hatalomról, melyet annyira megszokott, és gyakran kérdezték egymásközt, vajon rövidesen nem tér-e vissza mégis régi urához, hiszen az iránta érzett szeretete aligha változhatott. Biztosan abban a reményben távozott, hogy Tibériusz elgondolkozik és felhagy addigi viselkedésével.

– Ebben a korban még egy császár sem képes új életet kezdeni – jegyezte meg a vincellér –, s nincs az a gyógymód, amivel ki lehetne kúrálni féktelen embergyűlöletéből. Kire hallgatna, akitől szeretetet tanul? Pedig ez mindennél fontosabb. Ez az egyetlen orvosság a bizalmatlanság, s a gyűlölet ellen.

– Te is tudod, hogy van valaki – mondta az asszony. – Gyakran megfordul a fejemben, mi lenne, ha találkozna? Isten útjai azonban nem a mi útjaink.

Úgy tűnt, az idős nőnek nem hiányzik a régi életmódja. S amikor a vincelléréknek hamarosan gyermekük született, ő gondozta. Elégedettnek látszott, mint aki minden keserűségét elfelejtette.

Félévenként egyszer fölvette hosszú, szürke köpenyét és Róma-ba zarándokolt. Ott azonban egy árva lélekkel sem állt szóba, egyenesen a Fórumra sietett; megállt egy kis szentély előtt, amelyik a gyönyörű tér egyik ékköve volt. Mindössze egyetlen oltárból állt, szabadég alatt, márványpadozatos udvarban. Az oltár magasan Fortuna, a szerencse istenasszonya trónolt, lábainál Tibériusz szobra. Az udvaron körben épületek a papok részére, kamrák a tűzifának és istállók az áldozati állatoknak.

Az idős Fausztina útja mindannyiszor ide vezetett, hogy Tibériusz jószerencséjéért könyörödjön. Ha látta, hogy az istennő és a császár szobrát virág koszorúzza, s lobog az oltár áldozati lángja, miközben sereglik az imádkozó nép, s a papok ajkáról himnuszok dallama árad, elégedetten megfordult, és visszatért a hegyekbe. Senkit sem kérdezett a császár felől, hiszen tudta: él és jól megy sora.

Harmadízben tette meg a hosszú utat, amikor meglepetés érte: pusztának, kihaltnak találta a szentélyt, kihúnyt az oltár lángja, és egyetlen lélek sem imádkozott. Néhány hervadt koszorút még

lengetett a szél, emlékéül a hajdani dicsőségnek. A papok eltűntek, és az őrizet nélkül hagyott császár-szobor megcsonkítva nézett rá.

Fausztina megfordult, és megszólította az első, arra elhaladó római:

– Mit jelentsen ez? Talán meghalt Tibériusz és új császár kormányozza a Birodalmat?

– Nem – felelte az – még Tibériusz a császár, de már nem könyörgünk érte, úgy sem segítene rajta.

– Messzi lakom, a hegyekben – szólt kérlelőleg az idős nő – s oda nem jutnak el a világ hírei. Kérlek, tájékoztass, mi történt a császárral?

– A legszönyöbb, ami embert sújthat – hangzott a válasz.

Betegség támadta meg, minőt eddig csak Napkeleten ismertek. Arca eltorzult, hangja mint valami rőfögő állaté, s kezén, lábán az ujjak elevenen rohadnak. Nincs orvosság, amelyik ezt a kórt gyógyítaná. Úgy hírlik, néhány hét, s a császár bevégszi, ha pedig tovább bírja, nem uralkodhat tovább. Sorsa megpecsételődött. Ezután megértheted: nincs értelme tovább könyörögni érte az istenekhez. Aztán meg nem is érdemes (vigyorodott el), tőle már úgy sem várhatunk semmit. Minek fárassza hát magát az ember?

Köszönt és tovább ment, Fausztina pedig kábultan állt.

Életében most először tört össze lelkileg, s meglátszott rajta a kora. Meggörnyedt, feje és keze reszketett, és erőtlenséggel tapogatott a semmibe.

Érezte, mennie kell erről a helyről, de lábát csak lassan tudta mozdítani, alig haladt előre. Erre-arra tekintett, botot keresett, amire támaszkodjék. Összeszedte maradék erejét, és úrrá lett tehetetlenségén. Kihúzta magát, és kemény léptekkel ment végig az emberlepte utcákon.

4.

Egy héttel később Fausztina Capri szigetének hegyi útján kapaszkodott fölfelé. Tűzött a Nap, s őt vénsége-gyöngesége ismét hatalmába kerítette: vonszolta magát a tekergő ösvényen, a szikla-lépcsőkön Tibériusz villájáig.

Még inkább nehéznek érezte tagjait amikor látta, mi minden megváltozott itt azóta, amióta elhagyta a szigetet. Azelőtt ezeken

a lépcsőkön jöttek-mentek az emberek; szenátorokat vittek-hoztak gyaloghintókon a líbiai szolgák, provinciák követeit kísérték rabszolgáik, többen állást kerestek, míg az előkelőkből sokan császári meghívóval ünnepségekre érkeztek.

A lépcsők, az ösvények most néptelenek voltak. Csupán szürkészöld gyíkok siklottak, egyetlen élőlények ebben a kihaltságban.

A pusztulás irtózata azonnal megérintette Fausztinát. A császár pár hónapja lehetett beteg, a gyom azonban máris felütötte fejét a tört márványok között. Az addig díszes tartókban pompázó nemes növények lehervadtak, és barbár kezek – senkitől sem zavarva – megrongálták a mellvédet.

Legjobban mégis a teljes kihaltság rémítette meg: ha idegenek nem tehettek is be lábukat a szigetre, de a katonák, a rabszolgák, a táncosok, muzsikások, no meg a szakácsok, felszolgálók, örök, kerészek, a császári háztartás nélkülözhetetlen emberei hová lettek?

Csak a legfelső teraszon pillantott meg néhány rabszolgát, a villa előtt, a lépcsőn ültek. Amikor közelükbe ért, fölálltak és meghajoltak előtte.

– Üdvözlégység Fausztina – szólt az egyik – az istenek küldtek, hogy könnyíts nyomorúságunkon.

– Dehát mi történt itt, Milo? Miért ez a sivárság, s miért ez a csend? Nekem azt mondták, Tibériusz még Capriban van! – hallatszott a keserű kérdés.

– A császár elkergette rabszolgáit. Gyanakszik. Fejébe vette, hogy közülük valaki mérgezett bort adott neki, attól beteg – mondta a kérdező. Titót meg engem is kidobott, de mi maradunk, hiszen te jól tudod, hogy egész életünkben őt, meg az anyját szolgáltuk.

– Nem csak a rabszolgák érdekelnek – szólt közbe Fausztina. – Hol vannak a szenátorok és a főemberek? A császár főbizalmasai, a hízogató talpnyalók?

– Tibériusz többé nem akar idegenek előtt mutatkozni. Luciusz szenátor és Marco, az őrség parancsnoka minden nap itt vannak, és átveszik parancsait. Egyébként másokat nem fogad.

Fausztina megindult föl, a lépcsőkön. A rabszolga vezette, akitől – mielőtt a császári nyári lakba léptek volna – megkérdezte, mit mondanak az orvosok Tibériusz betegségről.

– Gyógyíthatatlan. És egyikük sem tudja, mikor dönti a sírba – hallotta a választ. – Egyet mondhatok, hamarosan, ha így folytatja,

félelmében ugyanis semmit sem eszik. S ráadásul aludni sem mer, nehogy álmában öljk meg. Kell ennél több egy betegnek? Ha egy kicsit bizakodóbb hangulatban találnád, talán rábeszélhetnéd, hogy egyék, meg aludjon. Ezzel szaporíthatnád napjait.

A rabszolga Fausztinát több folyosón és udvaron át egy teraszra vezette, ahonnan fenséges kilátás nyílt a hullámfodros tengeröblre és a büszke Vezuvra. Itt tartózkodott Tibériusz.

Fausztina felpuffadt arcú, állati vonásokat viselő emberforma lényt látott maga előtt, akinek kezét és lábát fehér kötés takarta, de ujjainak csontjai kimeredtek a kötésből. Ruhája piszkos, elhanyagolt, s látszott, képtelen akár egyetlen lépést is megtenni. Csak mászni tudott már. Lehúnyt szemmel feküdt a mellvéd végében és nem vette észre, hogy Fausztina és a rabszolga odamentek hozzá. Fausztina még menet közben odasúgta kísérőjének: – Miért kell egy ilyen betegnek a teraszon tartózkodni? Sürgősen el kell vinni innen!

Alig ejtette ki a szavakat, a rabszolga mélyre hajolt a nyomorúságos test előtt: – Tibériusz császár, jó hírt mondok neked – szolt, majd Fausztinára nézett.

Döbbsenten látta, hirtelen mennyire megöregedett a büszke matróna, akiről joggal hihatték korábban, hogy a Szibilla korával fog versenyre kelni. Most töpörödött volt, erőtlen, tekintete elborult, kezével tétován tapogatott.

Jóllehet Fausztinának beszéltek a császár állapotáról, mégsem tudta elképzelni, hogy ennyire leesett a lábáról, hiszen ereje teljében lévő férfinak látta utoljára. Úgy hallotta, betegsége lassan örli fel szervezetét, s évek telnek el, amíg teljesen leromlik. A császár azonban néhány hónap alatt ronccsá vált.

Odatámolgott hozzá. Szólni sem tudott, állt és hulltak a könnyei.

– Mégis eljöttél, Fausztina? – nyögte Tibériusz anélkül, hogy szemét fölnyitotta volna. Fekszem itt és arra gondolok, mellettem állsz és sírsz. Szememet zárva hagyom, mert félek, csalóka álom ez, mely nem lehet igaz.

Az idős nő leült mellé, s fejét ölébe vette. A császár most sem pillantott rá, csak feküdt csöndesen. Végtelen béke töltötte be lelkét, s a következő pillanatban álomba szenderült.

Néhány héttel később császári rabszolga róttá az utat föl a Szabin hegyi kunyhóhoz. Alkonyóra volt, a vincellér meg a felesége az ajtóban álltak, és a Napot nézték, mint csúszik egyre lejjebb a nyugati égen. A rabszolga, amikor odaért, köszöntötte őket, majd övéből erszényt húzott elő, és a férfi kezébe nyomta:

– Fausztina küldi a nagylelkűségtekért. Azt akarja, hogy szőlőt vegyetek itt a hegyen, s rá házat építsetek. Igazi családi házat és ne sasfészket!

– Fausztina él? – derült fel a vincellér arca. – Szakadékokban kerestük és mocsarak közt. S mivel nem találtuk, és vissza sem tért hozzánk, azt hittük, a zord hegyekben érte utol a halál.

– Emlékszel? – szólt közbe az asszony – én mindig mondtam, Fausztina nem halt meg, hanem visszament a császárhoz.

– Örülök, hogy érzésed nem csalt meg – mondta a férje. – És jó, hogy újra Tibériusznál van. Nem azért, hogy nekünk pénzt küldjön, hanem hogy segítsen a betegen.

A rabszolga azon mód fordult volna vissza, hogy még az éj előtt kiérjen a hegyekből, de a házaspár tartóztatta: – Holnapig maradnod kell, hogy mindent megtudjunk az öreg dajkáról: miért keresed föl a császárt, milyen volt a találkozásuk és – tudnak-e még örülni egymásnak?

A küldönc hallgatott rájuk, betért a kunyhóba és a vacsora-világnál beszélt Tibériusz betegségéről, Fausztina visszatéréséről.

Pontot téve elbeszélése végére látta, hogy a férfi meg az asszony mozdulatlanul ülnek, tekintetük a földre esik és valamiféle zavart leplez.

Végül a vincellér fölemelte a fejét és az asszony felé fordult: – Nem gondolod, hogy isteni végzés ez? Bizonyosan az Úr szándéka volt, hogy mi – átkelve a tengeren – ebben a viskóban vegyünk hajlékot, s hogy az öreg dajka egyszer csak ajtónkon kopogjon. Aztán így szólt a rabszolgához:

– Barátom, üzenet-átadásra kérlek én is. Jól jegyezd meg szavaimat, hogy hibátlanul elmondhasd Fausztinának. És így mondd el neki: „Barátod, a vincellér, üdvözlétét küldi a Szabin hegyekből. Te láttad fiatal feleségemet, és szépnek, egészségesnek láttad. Pedig ő is ugyanabban a betegségben szenvedett, amelyikben most a császár.”

A rabszolga kételkedve ingatta a fejét, de a vincellér folytatta: – Ha Fausztina gyanakodnék szavaimban, mondd meg neki, hogy feleségemmel a messzi Ázsiából – Palesztinából származunk, ahol gyakori ez a betegség. Lepra a neve. Akik megkapják, azoknak a törvény szerint temetőekben, szikla-barlangokban, kietlen vidékeken kell meghúzódnuk, távol minden emberlakta helytől. Azt is mondd el, hogy feleségem egy ilyen barlangban született, mert szülei leprások voltak. Gyermekkorában még egészséges volt, fiatal lányként kapta meg a betegséget.

Amikor a vincellér eddig jutott, a rabszolga elnevette magát: – Azt gondolod, Fausztina mindezt elhiszi? Hiszen ő is tudja, hogy ezt a borzalmas nyavalyát nem lehet gyógyítani.

– Pedig elhihetné. Még tanúim is vannak. Ha elküldené hírszerzőjét Galileába – Názáretbe, ott mindenki megerősítené szavaimat.

– Csak nem valami isteni csodának köszönheti gyógyulását? – incselkedett a küldönc.

– Pontosan így van. Egy napon a poklosok közt elterjedt a hír, hogy Názáretben, a kisvárosban, nagy próféta él, akibe Isten lelke költözött, s kezének érintésével meggyógyítja a betegeket. A leprások azonban nyomorúságukban legyintettek a híresztelésre, hiszen rájtuk már senki sem segíthet. Mégis volt köztük valaki, aki hitt, egy fiatal lány. Elhagyta a többieket, hogy Názáretbe menjen a prófétához. A pusztaságban bandukolt, amikor magas termetű, sápadt arcú férfi jött vele szembe. Fekete haja fürtökben omlott vállára. Mély szemei ragyogtak, mint a csillagok. A lány már messziről kiáltotta: „Ne jöjj közelembe, mert tisztátalan vagyok! Csak azt mondd meg, hol találom a názáreti prófétát?” A férfi azonban egyre közeledett, majd megállt a lány előtt, és azt kérdezte: „Miért keresed?” – „Hogy megkérjem, tegye kezét a homlokomra, hogy megtisztuljak sebeimtől.” Akkor a férfi a kezét a lány homlokára tette. Azonban ő ijedten rászólt: – „Mit használnék, ha te érinted homlokom, hiszen te nem vagy próféta”. A férfi mosolygott: – „Menj most a városba, amely ott, a hegyen épült, és mutasd meg magadat a papoknak.”

– A lány azt gondolta: „Csak gúnyolódik hiszékenységgem. Kár volt meszólni.” Azzal tovább ment. Később egy lovast látott közeledni. „Ne jöjj felém! – kiáltotta ismét –, leprás vagyok! De kiálts vissza, hol találom a prófétát, akit názáretinek ismernek?” –

„Mit akarsz tőle?” – kérdezte a jövevény és közelebb léptetett. – „Csak annyit, hogy kezével érintse meg a homlokomat, hogy meggyógyuljak”. A lovas már egészen közel volt, és szemügyre vehette a lányt. – „Miféle betegségből akarsz te meggyógyulni?” – szólt hozzá. – „Nem látod, hogy tisztátalan vagyok?” – hangzott a keserű panasz. – „Szüleimtől kaptam el a leprát, barlangban laktam, kietlen sziklák közt.”

– A lovas – mert eleven virágnak látta a lányt – mellé léptetett. – „Te vagy Júda legszebbik rózsája” – mondta gyönyörködve. – „Ne gúnyolódj! Tudom, arcom csupa mély seb, s ha szólok, hangom mint az erdők vadjaié.”

Az idegen mélyen a lány szemébe nézett: – „Hangod csilingel, mint tavaszi patak, ha habjai köveken futnak, s orcád, mint se-lyemkendő, sima és fehér.”

A lány oly közel állt a lovashoz, hogy a nyereg ezüstös veretén megpillanthatta arcát – „Ebbe nézz” – mondta a lovas –, és csillogó acéltükröt tartott elé. A lány üde arcot látott, amely bársony-tapintású, mint a pillangó szárnya. „Ez az én arcom? Lehetetlen!” – kiáltotta, és sírva-nevetve ismételte. – „Igen, a tied” – hangzott a nyugtató válasz. – „És a hangom, nem úton zötyögő kocsikeréké?” – „Már mondtam: csilingel és lágyan zeng, mint hárfa húrja”.

Erre megfordult a lány, és az út távolabbi pontjára mutatott: – „Nem tudod, ki az a férfi, aki most halad el a két tölgyfa között?”

– „Akit te keresel, a názáreti próféta” – felelte a lovas.

A lány szeme újra megtelt könnyel, s lelkéből kitört a boldogság szava: „Szent vagy és áldott, te ismeretlen, akit Isten töltött el erejével, hogy meggyógyíts engem!”

A lovas akkor nyergébe emelte, és a hegyre épült városba vitte. Megkeresték a papokat és a véneket, és elmondták a történeteket. Azok kikérdezték a lányt mindenről, de amikor arról beszélt, hogy leprás szülők gyermeke, hitetlenül rázták a fejüket: – „Menj vissza, ahonnan jöttél, mert beteg vagy és az is maradsz életed végéig. És be ne tedd többé lábadat a városba!”

„Én viszont tudom, hogy meggyógyultam. A názáreti próféta kezét a homlokomra tette” – felelte ő.

Ezt hallva, a papok dühösen kiabáltak: „Hát kicsoda az, hogy a poklosok gyógyulást nyernek nála?! A gonoszlélek működik általa! Takarodj innen, a magadfajta tisztátalanokhoz, mert mindannyiunkat romlásba viszel!”

Egyetlen szavát sem hitték el, és kikergették a városból, az embereknek pedig megtiltották, hogy befogadják. „Ha valaki gondjába veszi – hangzott a kemény figyelmeztetés – hozzá jasonló tisztátalannak kell tartani!”

Ezek hallatára a lány tanácstalanul nézett a lovasra: – „Mit tegyek, és hová menjek? Vissza a zord sziklák közé?”

A férfi újra nyergébe emelte és mosolyogva így szólt: – „Velem jössz. Átkelünk a tengeren, s egy másik országba megyünk, ahol a törvény nem ismeri ezt a szót: tisztátalan.” És elindultak . . .

A rabszolga erre fölállt, majd ennyit mondott: – Ne folytasd! Inkább gyere, kísérj el az úton, hiszen te ismered a járást. Reggelre vissza kell érnem, hogy üzenetedet mielőbb átadjam.

A vincellér bólintott. Amikor visszatért, feleségét még ébren találta.

– Nem jön álom a szememre – mondta – folyton arra gondolok, milyen lesz a találkozásuk? Az Övé, aki mindenkit szeret, s a császáré, akiben annyi a gyűlölet. Ki tudja, a világ folyását talán ez változtatja meg.

6.

Fausztina úton volt Jeruzsálem felé. Ő maga akart találkozni a prófétaival, hogy a beteg császárhoz vezesse. Másra nem bízta. Bizonyára ezzel a meggondolással: Amit ettől az ismeretlentől szeretnénk, nem érhetjük el sem erőszakkal, sem vesztegetéssel. Legjobb, ha valaki alázatosan megköveti, és elmondja a császár nyomorúságát. És akad-e nálam erre alkalmasabb? Hiszen és ismerem leginkább Tibériuszt, és szenvedésében is együtt vagyok vele.

A reménység, hogy megmentheti a császárt, megfiatalította. A tengeri út nem okozott gondot, Joppéból pedig nem gyaloghinton, hanem lóháton indult Jeruzsálem felé. Birta a nehéz utat, mint egy római legionárius, vagy mint a kíséretében lévő rabszolgák.

A szárazföldi út sok szépséget hozott. Tavasz volt, a Saron síkság tündöklő virágszőnyeget terített eléjük. És nem hiányoztak a virágok a hegyekből sem, amikor Júdea ormait járták. Az útba eső halmokon gyümölcsfák pompáztak, és amikor szemük már betelt a kajszi- s az őszibarack fehér és rózsaszín virágaival, következtek a fiatal szőlők. Fekete s barna venyigéken a dús levelek zöldje szinte harsogott a tavaszban.

Ennyi szín szinte könnyűvé tette az utazást. De nem csak ez.

Éppen reggel volt, s ezen a reggelen temérdek ember igyekezett Jeruzsálembe. Mellékutakról, ösvényekről, messzi sík-tájokról özönlöttek ugyanarra az útra. Ott találkoзва örömmel köszöntöttek egymást, aztán csoportokba verődtek és úgy mentek tovább. Ringó téven öregember jött, vele fiai, lányai, vejei, menyei és sok-sok unokája. Népes nemzetség, hogy beillettek volna egy kisebb seregnek. Egy tőpörödött anyókat, aki már nem bírta gyalog, fiai karjukon vitték. S ó mily büszkén tekingetett a sokadalomra, amelyik tisztelettudóan kitért előle.

Valóban lelket indító reggel volt. Az ég homályos opálján szürkésfehér felhőfüggöny rojtozódott, mely a Nap hevétől védte a zarándokokat. A fátyolos ég alatt tombolt a virágerdő, csöppet sem veszítve parfümét, amely áradt az utak s a mezők fölött. A bágyadt fény, a szélcsend esti nyugalomra, békességre emlékeztetett. Nem volt tülekedés, s a máskor nagyhangú embereken ünnepi bensőség uralkodott. Zsoltárok, himnuszok csendültek, furcsa, régi hangszereken gyönyörű dallamokat játszottak. A húrok hangja egyszer zümmögő volt, mint a szűnyog-kórus, máskor meg mint tücsök-ének, cirpelő.

Fausztina lován a csoportok közt haladt, s a vidámságból órá is ragadt. A poroszkáló állatot ügetésre fogta, majd odakiáltott a mellette haladó fiatal rómainak: – Az éjszaka Tibériusról álmodtam. Arra kért, még ma menjek Jeruzsálembe. Az istenek akarata, hogy ezen a csodaszép reggelen induljak.

Hamarosan elnyúló hegyhátra érkezett. Ott ösztönösen megállította a lovát. Mély völgykatlan tárult elé, szabályos domboktól koszorúzva. Az árnyékos mélyből szikla-szirt emelte fejét a magasba, amelyre a város, Jeruzsálem épült.

A hegyi város falaival, tornyaival ezen a napon ezerszerre nagyobbak tűnt, mint máskor: a völgyi magaslatokon színes sátrak sokasága sorakozott.

Fausztina már tudta, az ország minden részéből ideseregglők nagy ünnepre készülnek. A messziről jöttek, mivel korábban érkeztek, fölverték sátraikat, a szomszédban lakók pedig most érkeznek. Jól látszott, hogy körben a fényes magaslatokon mint árad szakadatlanul az embertömeg. Kiragyogtak a fehér köntösök, énekszó hallatszott, ünnepi örömhang.

Fausztina nézte a sokadalmat, a sátrak sorait, majd odafordult a rómaiakhoz: – Szulpiciusz, nekem úgy tűnik, az egész ország Jeruzsálembe jött.

– Az bizony meglehet – válaszolt amaz (akit Tibériusz azért rendelt az idős nő mellé, mert több évet Júdeában töltött már) –, a nagy tavaszi ünnep ideje ez, amikor öreg és fiatal a városba iparkodik.

Egy pillanatnyi hallgatás után így szólt Fausztina: – Örülök, hogy mi is most vagyunk itt, legalább látjuk a nép ünnepét. És ez is az istenek rendelése, akik helyeselték utazásunkat. Nem gondolod, hogy a názáreti próféta is Jeruzsálembe jön?

– Biztos vagyok benne. Sőt, az az érzésem, már itt is van – hangzott a válasz. S ha te isteni végzésről szóltál, ez utóbbi sem lehet más. Akkor pedig még szerencsésnek is tarthatod magad: nem kell Galileába menned.

Fausztina néhány jövevényhez fordult, és a próféta felől érdeklődött.

– Itt szokott lenni minden esztendőben – mondta az egyik – és el sem tudom képzelni, hogy most ne jönné el. Jámbor és igaz ember az.

Egy asszony kinyújtotta a kezét, és a várostól keletre domboruló halmokra mutatott: – Látod azt az olajfaligetes oldalt? A galileaiak sátor-tanyája. Ők talán tudnak hírt felőle.

Az öreg dajka kísérőjével leereszkedett a kanyargós ösvényen a völgy mélybe, majd fölkapaszkodott a Sion hegyére, ahol a város elterült. A meredek utat alacsony falak szegélyezték. Ezen üldögéltek a koldusok, a nyomorékok és alamizsnáért könyörögtek. Lassan haladtak. Egy zsidó asszony Fausztinához lépett.

– Nézd csak, az ott galileai – mondta –, miközben a falon ülő koldusok egyikére mutatott. Emlékszem, a próféta tanítványai közt láttam. Majd ő megmondja, hol keresd.

Szulpiciusszal az oldalán odalovagolt. Nyomorult öregembert talált, hosszú, ősz szakállal. Arca barnára sült a Napon, keze durva munkáskéz volt. Ő nem kiáltozott alamizsnáért. Gondolataiba mélyedt, s föl sem pillantott az arra járókra.

Azt sem hallotta, amikor Szulpiciusz szólt hozzá, ezért néhány-szor meg kellett ismételnie a kérdést:

– Barátom, az imént valaki azt mondta, hogy te galileai vagy. Nem tudod, a názáreti próféta most merre van?

A galileainak mondott meglepődött, és zavartan fölnézett.

Aztán hogy ismételten kérdezték, dühbe gurult: – Miért éppen tőlem érdeklődtek afelől az ember felől? Semmit se tudok róla! Én nem vagyok galileail

Közben a zsidóasszony is odaért, és hallotta a választ.

– Igenis láttalak vele – szolt rá –, de emiatt nem kell megijedned. Mondd csak meg bátran ennek a római nőnek, aki különben a császár barátja, hol találhatja meg leghamarabb a prófétát?

Az előbbi hang elkeseredetté vált: – Ma mindenki megőrült? Vagy megszállta a gonosz, hogy hozzám jönnek arról az emberről kérdezősködni? Miért nem hiszik el, hogy nem ismerem? Nem az ő földjéről jöttem! Sosem láttam őt!

Indulata magára vonta a többiek figyelmét, s néhányan a falon tanyázó koldusok közül rákezdték: – De bizony a próféta tanítványaihoz tartozol! És azt is tudjuk, hogy Galileából jöttél!

Erre ő kezeit az ég felé emelte és úgy kiabált: – Ma egész nap amiatt az ember miatt háborgattak a városban. Ide jöttem, gondoltam, a koldusok közt nyugtom lesz. És tessék! Higgyétek el végre: sohasem láttam őt!

Fausztina vállat vont: – Hagyjuk, gyerünk innen. Ez az öregember meghibbant. Tőle ugyan semmit se tudhatunk meg.

Azzal tovább mentek, fölfelé a hegynek. A zsidóasszony velük tartott. Alig két lépéssel a városkapu előtt az asszony figyelmeztette Fausztinát, vigyázzon, mert közvetlenül a lova előtt egy férfi fekszik az úton. A legnagyobb tolongás közepette kinyújtózva hevert a porban. Csoda, hogy eddig is el nem taposta az ember- és állatsereglet. Hanyatt feküdt, és üres tekintettel bámulta az eget. Nem mozdult, jöllehet nehéz léptű tevelábak dobbantak mellette. Öltözéke szegényes volt, portól, sártól szennyezett. S mint aki rejtli magát, valósággal homokba bújt, hogy könnyebben rátaposanak.

– Miért hever ez az ember a földön? – kérdezte Fausztina.

S akkor szokatlan hang ütötte meg a fülét: – Könyörüljete rajtam, testvéreim, szánjatok meg, nővéreim! Gázoljatok át rajtam lovaitokkal, öszvéreitekkel! Ne kerüljete ki! Tiporjatok a porba, mert elárultam az igaz vért!

Szulpiciusz megragadta Fausztina lovának kantárját és az útszélre vezette.

– Egy bűnös, aki így akar vezekelni – felelte. De ne mi legyünk elégtétel-adói. Furcsa szokásaik vannak az ittenieknek. Menjünk, nem a mi dolgunk.

Az úton hempergő azonban újra rimánkodni kezdett: – Taposatok a mellemre, ide, ahol a szívem ver! Tevéitek törjék össze bordáimat, s szamaraitok patái oltsák ki szemem világát!

Fausztina maradt. A szánnivaló férfi mellé lépett, és megpróbálta talpra állítani.

A zsidóasszony ismét ott termett: – Ez is a próféta tanítványainak egyike – mondta. – Megkérdeztem?

Fausztina bólintott, és az asszony a fetrengő fölé hajolt:

– Ti galileaiak mit csináltatok ma a prófétával? Hol hagyátok? Veletek úton-útfélen találkozni, de őt sehol sem látom!

A tépett ruhájú föltérdelt: – Miféle ártó szellem tart hatalmában, hogy ezt kérdezed tőlem? Láthatod: az utca porába vetettem magam, hogy eltapossanak. Nem elég ez neked? Még azt is tudni akarod, mit tettem vele?

– Nem értem, miért teszel szemrehányást – válaszolt az asszony. Csupán a próféta hollétéről érdeklődtem. Erre a férfi fölugrott és befogta a fülét: – Jaj neked, mert nem hagysz nyugodtan meghalni! – kiabálta. Aztán utat tört a városkapu előtt tolongó tömegben és orditozva tovább futott. Ruhája darabjai mint sötét szárnyak verdesték.

– Az az érzésem, bolondok közé jöttünk – jegyezte meg Fausztina. Ilyenek lennének a próféta tanítványai? Mit tehet a császárért az, aki őrvongókkal van körülvéve? Elgondolkodott, és nagyon levert volt.

A zsidóasszony is elkomorult: – Azt mondom, ezután menj, és keresd meg őt te magad. Attól tartok, nagy baj érte, hiszen láthatod, tanítványai eszüket vesztették, s még azt sem tudják elviselni, ha a nevét emlegetik.

Az öreg dajka és kísérője átlovagoltak a kapun, szűk, sötét utcán haladtak, amelyen ugyancsak nyüzsgöttek az emberek. Sokszor úgy tűnt, lehetetlen a városba jutniuk. Egyre-másra meg kellett állniuk, jöllehet rabszolgáik igyekeztek utat törni. Az emberek azonban ügyet sem vetettek rájuk. Sűrűbbé vált a tömeg, s fel-tartóztathatatlanul hömpölygött tovább.

- Róma útjai ehhez képest csendes kerti sétányok - fordult Fausztina Szulpiciuszhoz, aki már látta: lóháton képtelenség előbbre jutni.

- Ha nem vagy fáradt - javasolta - a helytartósági palotáig menjünk gyalog. Nincs éppen közel, de lóháton éjjelre sem érünk oda.

Fausztina megfogadta a tanácsot, leszállt lováról, s egy rabszolgára bízta. Aztán gyalog vágtak neki a városnak. Szulpiciusz egy szélesebb útról beszélt, melyet ha elérnek, rövidesen a szállásukon lesznek. De ott várta őket a legnagyobb akadály.

Amikor ugyanis a helytartósági palota utcájába kanyarodtak, amely a Golgotáig vezetett, óriási tömegbe ütköztek: egy keresztalálra ítéltet kísérték a vesztőhelyre. Elöl feltüzelt fiatalok valószínű csapata zajongott, akik a kivégzést mindenképpen látni akarták. Összevissza rohángáltak az úton, ordibáltak, s karjukat magasba dobálták az örömtől, mivelhogy ilyen eseményt nem minden nap láthatnak. Mögöttük drága ruhákba öltözött férfiak vonultak, városi előkelőségek, akiket asszonyok követtek; közülük többen hangosan zokogtak, míg a szegények és a nyomorékok szívszaggatóan jajgattak: „Isten, mentsd meg őt! Szabadítására küldd el angyalaidat! Oltalmazó karod ne késleltesd nagy szükségében!”

Néhány római zsoldos érkezett, erős lovakon. Vigyáztak a tömegre, nehogy valakinek eszébe jusson kiszabadítani a halálraítéltet. És ott voltak a hóhérok, akik majd végrehajtják az ítéletet.

Az elítéltnak súlyos fakesztet tettek a vállára. Roskadozva vitte, egész teste meggörnyedt. Fejét mélyen lehajtotta, arcát senki sem láthatta.

Fausztina az utcabejárónál állt. Csodálkozott, hogy az elítéltre bíborköpenyt adtak s fejét töviskorona övezte.

- Mit vétett ez az ember? - kérdezte.
- Császár akart lenni - mondta valaki a bámészkodók közül.
- Szóval olyasmiért akar meghalni, ami cseppet sem kívánatos - jegyezte meg szomorú szívvel.

Az elítélt léptei egyre nehezedtek. A hóhérok kötelet kötöttek derekára és ráncigálni kezdték. Feszült a kötél, s ő elvesztette egyensúlyát. Teljes testhosszal elvágódott a kereszt alatt.

A tömeg felmorajlott, kavarodás támadt, s a római lovasok csak nehezen tudták visszatartani az odatódultakat. A néhány asszonyt, akik segíteni akartak, karddal kergették el. A hóhérok akkor odaugrottak hozzá: ütötték, rúgták, így akarták kényszeríteni, hogy tovább vigye keresztjét. Ő azonban nem tudott felállni. Végül leemelték róla a terhet.

Az elítélt akkor fölemelte a fejét, és Fausztina megpillantotta arcát, melyet korbács hasogatott és vér áztatott. Vértől, izzadságtól csapzott haja csomókban hullt vállára. Szája zárva volt, ajka remegett, mint aki egy kiáltást fojt vissza. A kintől, gyöngeségtől kialudt szemeinek fénye.

A félholt férfiarc mögött azonban Fausztinának földerengett egy másik, amely finom rajzú volt, sápadt és fenséges. Tekintete szelíd. Az öreg dajkát eltöltötte a részvét: – Ő te szegény ismeretlen, mit csináltak veled? Egy lépést tett felé. Elfelejtette nyugtalanságát, bánatát. Csak ezt a szerencsétlent nézte és szemeit elfutotta a könny. Szíve majd megszakadt. És mint a többi asszony, ő is segíteni akart.

Az elítélt látta, hogy Fausztina felé tart. Csúszni kezdett a földön, tőle remélve oltalmat a gyűlölet ellen. Mint kisgyerek, átfogta térdeit, hozzá simult, mintha az édesanyja lenne.

Fausztina lehajolt, s bár hulltak a könnyei, határtalan boldogságot érzett, hogy a megkínzott idegen nála keresett védelmet. Aztán, ahogyan anyák szokták síró gyermekükkel, maga felé fordította arcát, s hófehér lenvászon kendőjével letörölte róla a vért és a könnyet.

Abban a pillanatban a hóhérok odaugrottak. Türelmetlenné tette őket az idővesztés, s vadállati kegyetlenséggel taszigálták tovább az elítéltet, aki, amikor védelmezőjétől elszakították, fájdalmasan felnyögött, de nem állt ellen: engedelmeskedett.

Fausztina szinte belekapaszkodott, hogy visszatartsa, ám belátta, öreg karja kevés hozzá. Ahogy az ismeretlen szenvedő távolodott, úgy nőtt a szívéhez, és már saját gyermekének érezte. Fájdalmában felkiáltott: – Ne vigyétek el tőlem, ne öljétek meg!

Keserőség és düh töltötte el, amikor mégis megragadták, és kiszakították a karjaiból. Utána akart menni, de már az első lépésnél szédülés és gyöngeség fogta el. Szulpiciusz kapta el, hogy el ne vágódjék. Az utcasarkon homályos bolthelység állt, oda vitte be. Szék vagy pad nem volt, ahová lefektesse, de a boltos jószívú

lévén, gyékényt terített a kövezetre. Nem vesztette el az eszméletét, csupán az erős szédüléstől képtelen volt lábon maradni.

– Ma hosszú utat tettünk meg, s ráadásul még a lárma, a tolongás, úgy látszik kimerítették – magyarázta Szulpiciusz a kereskedőnek.

– Meg aztán idős már – tette hozzá a boltos –, s bizony fogytán az erő. Egy ilyen nap, mint a mai, még a fiatalabbakat is megviseli. A levegő nyomasztó, az ember úgy érzi, rögtön megfullad. Nem csodálkoznék, ha vihart kapnánk.

Szulpiciusz Fausztina fölé hajolt, aki közben nyugtató álomba merült, majd kiállt az ajtóba, nézte az emberáradatot, s közben figyelt az alvóra, mikor ébred.

7.

Jeruzsálem római helytartójának fiatal felesége volt. Arra a napra virradóan, hogy Fausztina a városba érkezett, hosszú álmot látott. Palotájuk tetején tartózkodott, és letekintett a szépen gondozott udvarra, melyet keleti szokás szerint márványlapok borítottak és egzotikus növények díszítettek. Az udvarra számtalan beteg, vak és nyomorék sereglett össze a világ minden tájáról: pestisben szenvedők, fölpuffadt testtel, fogyatékosok roncsolt arccal, bénák, akik tehetetlenül feküdtek a földön, és más nyomorultak, hétrét görnyedve az iszonyú fájdalomtól. Akik járni tudtak, a palota bejáratához igyekeztek, s az elsőként érkezők keményen megdöngették az ajtót.

Egy rabszolga lépett ki, s a küszöbön állva megkérdezte, mit akarnak.

Azok azt felelték: – A názareti prófétát keressük, akit Isten a földre küldött. Hol van ő, ki betegségeink gyógyítója, szenvedéseink elvevője?

Mint úri házak gógös szolgálja, ha idegennel beszél, a rabszolga is csak odavetette a szót: – „Hiába keresitek, Pilátus megölette!

A nyomorultak erre jajgatni kezdtek, fogaikat csikorgatták, hogy a fiatalasszony nem bírta tovább hallgatni. Szíve elszorult, szeméből megeredt a könnypatak. Ekkor fölébredt.

Aztán újra elaludt, s lenézett a piactér nagyságú udvarra. Rengeteg ember nyüzsgött ott: örültek, gonoszlélektől megszállottak.

Egyesek mezítelenek voltak, mások hosszú hajukba burkolóztak, némelyek meg királynak képzeltek magukat, koronát fontak szalmából, s fűből köpönyeget. Voltak, akik állati módon mászkáltak a földön, vagy megnevezhetetlen bánatukban zokogásba törtek ki. Látott köveket cipelőket, akik azt hitték, aranyat visznek, s ordítókat, akik azt állították, szájukból rossz szellemek szólnak.

Ezek is az ajtóhoz tülekedtek és keményen zörgettek.

Nyílt az ajtó, ugyanaz a rabszolga jelent meg, és ugyanazt kérdezte.

Mindnyájan egyszerre kiáltották: – Hol van a názareti próféta, akit Isten küldött, hogy gyógyulást hozzon lelkünknek és értelmünknek?

A helyartó felesége hallotta, hogy a szolga közömbösen csak annyit mond: – Hiába keresitek, Pilátus megölette.

Erre az örültek üvölteni kezdtek, testüket marcangolták, hogy kicsordult a vérük és szétfolyt a kövezeten.

Ezt látva, összeszorult a szíve az asszonynak, kezét tördelte és ő is jajongani kezdett, mire fölébredt. De azonnal elnyomta az álom, és megint csak palotájuk tetején álldogált. Csupa rabszolganőt látott maga körül, a saját rabszolganőit. Citerán, hárfán játszottak, miközben a mandulavirágok szirmaikat hullatták, és bódított a rózsák illata.

Hallgatta a harmóniákat, majd valaki odalépett hozzá: – Menj csak az erkélyhez és nézz le az udvarra!

Tiltakozott: – Nem akarom látni azokat, akik ma éjszaka érkeztek, nem akarom!

Abban a pillanatban lánc csördült odalenn, kalapács csattant, mintha fagerendát ácsolnának. A rabszolganők abbahagyták a játékot, és a korláthoz futottak. Erre ő sem maradt nyugodtan, fölkelt helyéről és az udvarra tekintett. Rabokat látott a világ minden részéről: börtönlakókat súlyos láncokban, sötét bányák robotosait nehéz szerszámaikkal, gályarabokat hadigályák vasevezőivel, kereszthalálra ítélteteket keresztjeikkel, és bárdokkal azokat, akiknek majd a fejét veszik. De voltak ott rabszolgák is, akiket idegen országokba hurcoltak, szemükben oltatlan honvágy égett, és olyanok is, akiket állatsorba hajszoltak: hátukon a korbácsütésektől kiserkent a vér.

Ugyancsak az ajtó előtt álltak és dörömböltek: – Nyissátok ki! Nyissátok ki!

A rabszolga kérdésére: „Mit akartok?” – egyszerre hangzott a válasz:

– A názáreti prófétát, aki azért jött, hogy a raboknak és a rabszolgáknak visszaadja szabadságát!

A válasz fáradt és unott volt: – Hiába keresitek, Pilátus megölette.

Gyalázkodás tört ki belőlük, keserű gúny. Szinte reszketett a levegő.

A helytartónét rémület fogta el. Egész testében remegett, így ébredt. Megvárta, amíg egészen magához tér, akkor felült az ágyában és elhatározta, inkább egész éjjel virraszt, hogy sem újabb szörnyűségeket lásson. Néhány perc múlva azonban feje újra a párnára hanyatlott. Álmának helyszíne most sem változott. Ezúttal kisfia játszott mellette labdájával a tetőn.

Ismét hang szólította: – Menj a korláthoz, hogy lásd az udvaron ácsorgókat!

Azt felelte: – Ezen az éjszakán rengeteg szenvedést láttam már. Többet nem tudnék elviselni. Ám a következő pillanatban kisfia labdája átrepült a korláton. A gyerek utána szaladt, s mászni kezdett a kőíveken. Az asszony megrettent: hátha leesik. Fölugrott, s közben futó pillantást vetett az udvarra. A földkerekség háborús sebesültjeit látta, szétroncsolt testtel, nagy nyitott sebekkel. Az udvaron tócsákban állt a vér.

A sebesültek mellett a háborúk vesztesei álltak: kedveseiket sirató menyasszonyok, apáikat gyászoló árvák, férjeik után kiáltó özvegyek, és anyák, akik fiaikat siratták.

Az elől állók az ajtón kopogtattak. A szolga, mint annyiszor, kilépett és csak ennyit kérdezett: – Kit kerestek a palotában?

– A názáreti prófétát. Ő majd véget vet a háborúknak, békét szerez a Földnek, a lándzsákból kaszát, s a kardokból szőlőkapát kovácsol – hallatszott azok válasza.

A rabszolga türelmetlenül szólt vissza: – Ne zavarjatok folyton ugyanazzal a kérdéssel! Mondtam már, hogy a próféta nincs itt, Pilátus megölette! Azzal becsapta az ajtót.

A helytartó felesége most érezte át igazán a temérdek panaszt és jajt – Nem akarom többé hallanil – fogta be a fülét, és elsietett a korláttól. Fölbredt. A kövezeten találta magát, a félelemtől álmában kilépett ágyából.

Ismét föltette magában, virrasztani fog, de szemei megint elnehezedtek, s rövidesen újabb álmot látott.

Megint a háztetőn volt, férje állt mellette. Ő az álmaikat sorolta, férje pedig gúnyos megjegyzésekkel kísérte.

A hang újból szólította: – Menj és nézd az embereket, akik udvarodon várakoznak!

– Nem, nem akarom látni őket – tiltakozott – most már valóban elég volt!

Akkor három kemény kopogtatás hallatszott. A helytartó az erkélyhez lépett, hogy megnézze, ki kér ilyenkor bebocsátást. Alig hajolt át a kőkorláton, felesége is ott volt.

– Ismered azt az embert? – kérdezte a helytartó és lefelé mutatott. Az asszony lenézett: lovakat, lovasokat látott, sürgölődő rabszolgákat, akik tevékről, szamarakról szedték le a málhát. Úgy látott, előkelő vendég érkezett.

Az ajtó előtt magas növésű, széles vállú férfi állt, arca komor, de egyúttal szomorú is volt. Az asszony rögtön fölismerte: – Ez Tibériusz, a császár – sügta férjének –, más nem lehet. Jeruzsálembe jött!

– Én is ráismerek – felelte a férje –, s ujját a szájára tette, ezzel parancsolva csendet, hogy hallja, mit beszélnek az udvaron.

Aztán látták, meg hallották, hogy az ajtónálló szolga kilép s az idegenhez fordul: – Kit keresel?

Ő pedig azt feleli: – A názáreti profétát, aki isteni erővel rendelkezik. Tibériusz, a császár hívja őt, hogy szabadítsa meg szörnyű betegségétől, melyet egyetlen orvos sem gyógyíthat.

A szolga mélyen meghajolt. Válasza alázatos volt:

– Uram, bocsáss meg, kívánságodat lehetetlen teljesíteni.

A császár ekkor az udvaron várakozó rabszolgáira nézett, majd valamiféle parancsot adott nekik. Azok elsiettek, s rövidesen ékszerekkel, gyöngykalárisokkal meg aranypénzzel tömött zsákokkal tértek vissza.

– Mindez az övé, ha segít rajtam – mondta a császár a rabszolgának. A Föld összes szegényét gazdaggá teheti.

A szolga még mélyebbre hajolt, úgy válaszolt: – Bocsáss meg, uram, de kívánságod teljesíthetetlen.

Tibériusz ismét intett kísérőinek, s azok gazdagon himzett köntöst és drágakövekkel ékesített mellényt hoztak.

Ide nézz – szólt a császár –, aki ezt a ruhát viseli, hatalmat nyer Júdeában, legfőbb bírója lesz a népnek. Csak előbb ide kell jönnie, hogy segítsen Tibériuszon.

A szolga homloka már a földet érintette: – Uram, képtelenség... Még egyszer intett a császár, és szinarany fejpánttal, biborköponnyeggel jöttek eléje.

– Jól figyelj – szolt az ajtónállónak –, amit mondok, az a császár végakarata: ha meghal, a próféta legyen uralkodója a birodalomnak. És legyen hatalma az egész Föld felett, az ő Istenének szándéka szerint. Csak előbb tegye kezét Tibériuszra!

A rabszolga a császár lába előtt hevert és síró hangon felelt:

– Uram, a lehetetlent kívánod. Akit keresel, nincs többé. Pilátus megölette.

8.

Teljes fénnel tündökölt a Nap, amikor a helytartó felesége fölébredt. Rabszolgái álltak ágyánál és várták, hogy segítségére legyenek az öltözködésben. Némán nézett maga elé, míg végül a hajával foglalataskodót megkérdezte, hogy a helytartó fölkelte már.

A rabszolga elsietett, és azzal tért vissza, hogy a férjét ítélkezni hívták valami gonosztevő felett.

– Szívesen beszélnék vele – sóhajtott az asszony.

– Úrnóm, kihallgatás közben erre ritkán adnak engedélyt. De mi szólunk, ha vége lesz – mondta a rabszolga.

Amíg öltöztették, nem szolt. A végén azonban azt kérdezte:

– Ki hallott már közületek valamit a názáreti prófétáról?

– Ő egy zsidó csodatevő – felelte az egyik.

– Különös, hogy éppen ma érdeklődsz felőle – tette hozzá a másik –, mert a zsidók az imént hozták a palotába, hogy a helytartó kihallgassa.

– Azonnal menjen valaki és tudja meg, mivel vádolják!

A parancs elhangzása után rövidesen jött a hír: – Király akart lenni ebben az országban. Ez a fő vád ellene. Azt akarják, a helytartó feszíttesse keresztre!

Ezt hallván az asszony, megrémült: – Mindenképpen beszélnem kell az urammal, különben szerencsétlenül végződik a mai nap!

Mire a rabszolgák azt mondták, hogy ez teljesen lehetetlen.

Akkor minden ízében remegni kezdett és sírva fakadt. Az egyik rabszolga megszánta: – Ha üzenetet küldenél – írásban – a helytartónak, én tennék róla, hogy a kezébe jusson.

Az asszony azon nyomban viasztáblát kért, néhány szót vésett rá, és elküldte Pilátusnak.

Egész nap nem tudott vele négy szemközt beszélni, még az ebédnél sem. Mert miután a zsidók eltávoztak és az elítéltet a vesztőhelyre vonszolták, a helytartó rómaiakat hívott asztalához, akik éppen most tartózkodtak Jeruzsálemben: legionárius tiszteket, egy fiatal szónoklattan tanárt és másokat.

Az ebéden nyomott volt a hangulat. A helytartó felesége ugyanis egész idő alatt leverten ült, és nem vett részt a társalgásban. Amikor az asztalvendégek tapintattal megkérdezték, mi bántja, a helytartó nevetve az üzenetről beszélt, amit felesége küldött neki. Évődve tette hozzá, hogy milyen római helytartó lenne az, aki ítéleteit a felesége álmaitól tenné függővé!

Az asszony csendes szomorúsággal azt mondta: – Aligha álom volt, inkább az istenek figyelmeztetése. Legalább még ma hagytad volna élni azt az embert.

Most látszott rajta igazán, hogy bánata milyen mély. Vigasztalan maradt, pedig a vendégek mindent megtettek, hogy jókedvre derítsék.

Egy idő múlva valaki kipillantott az ablakon. – Hú de sokáig ültünk itt, egészen beesteledett – szolt meglepődve.

Valamennyien fölkapták a fejüket és látták, elgyöngült a Nap, homály borult a világra, a tárgyak, élőlények színüket veszítették és belemosódtak a szürkességbe. Az arcok színe is fakóra vált. – Mintha holtak lennénk – jegyezte meg borzongva a szépszavú szónok.

A homály egyre sötétebbre fordult, s az asszonyban egyre nőtt a rémület – Még mindig nem hiszed el, hogy a halhatatlan istenek figyelmeztetése? – kiáltotta férjének. Haragszanak, mert ártatlan embert adtál halálra. Vétesd le a keresztről, talán még él! Saját kezemmel akarom a sebeit gyógyítani! Vissza akarom adni őt az életnek, kérlek engedd!

De Pilátus csak nevetett: – Biztosan úgy van, ahogyan mondod, az istenek jeladása. Csakhogy a Napnak semmi köze ahhoz, ha én egy zsidó tévtanítót halálra adok. Sokkal inkább arra gondolok, hogy olyan események következnek, amelyek az egész országot érintik majd. Ki tudja, az öreg Tibériusz meddig...

Itt elakadt a szava, mert egyszerre olyan sötétség támadt, hogy az előtte lévő boros serleget sem látta. Nem folytatta, hanem

parancsot adott a rabszolgáknak, hogy hozzanak be néhány méceszt.

S hogy újra láthatta vendégeit, arcukon lehangoltságot vett észre.

– Úgy látszik, az álmaiddal sikerült elrontani a jókedvet – jegyezte meg bosszúsan feleségének. De ha már egyébire sem gondolsz mint az álmodra, meséld el nekünk is, szívesen meghallgatjuk, hátha találunk rá épkézláb magyarázatot!

Az asszony beleegyezett, és miközben egymásután mesélte álmait, a vendégek arcáról egyre inkább eltűnt a mosoly. A serlegek érintetlenek maradtak, a homlokokon pedig szaporodtak a ráncok. Egyedül a helytartó nevetett, s az egészet agyrémnek tartotta.

Az elbeszélés végén a fiatal szónok megjegyezte: – Csakugyan több ez álomnál, s ha a császárt nem is, de öreg barátját, Fausztinát ma láttam a városban. Csodálkozom, hogy mindezidáig nem jelentkezett a helytartóságon.

– Az a hír járja, hogy a császár gyógyíthatatlanul beteg – fordult Pilátushoz a légióparancsnok –, s jómagam is affelé hajlok, hogy feleséged álma tényleg isteni jel.

– Nem lehetetlen, hogy Tibériusz követet küldött a prófétához, hogy betegágyához hívassa – vetette közbe a szónok.

A parancsnok ezután nagyon komolyan odasúgta a helytartónak: – Ha Tibériusznak valóban támadt olyan gondolata, hogy ezt a csodatévő hírében álló férfiút magához kéresse, neked is meg nekünk is jobb lenne, ha az az ember élne.

Pilátus félig bosszúsan válaszolt: – Ne fontoskodjatok már annyit egy kis sötétség miatt! Még a végén azt gondolom, hogy álomfejtő, meg jóvendómondó vált belőletek!

A légióparancsnok azonban nem tágitott, s hangja egyre sürgetőbb lett: – Talán még életben találunk! Ha valakit odaküldենél...

– Ne csináljatok bolondot belőlem! – csattant fel Pilátus. Az országban fennálló érvényes jogrendet nem lehet csak úgy megváltoztatni! Mi lenne, ha a helytartó, mert a felesége rosszat álmodott, megkegyelmezne egy halálraítéltnak! Bizonyára elcsapnák!

Álom vagy nem álom, az viszont tény, hogy Fausztinát én ma Jeruzsálemben láttam – tette hozzá az ékesen szóló.

– Vállalom a felelősséget a császárnál – húzta ki magát Pilátus. És ő belátja, hogy az a megszállott sohasem tudott volna rajta segíteni, hiszen annyi ereje sem volt, hogy poroszlóimmal szembe szálljon!

Alighogy e szavakat kimondta, borzalmas mennydörgés rázta meg a palotát, olyan erővel, mintha földrengés lenne.

A háznak ugyan nem esett baja, de a dörgést követő robajokból tudni lehetett, hogy köröskörül házak omlottak össze és oszlopok dőltek ki. Amikor aztán valamelyest elült a kinti láрма, a helytartó hívta egyik rabszolgáját: – Rohanj a vesztőhelyre és közöld: Pilátus parancsolja, hogy a názáreti prófétát azonnal vegyék le a keresztről!

A rabszolga elfutott, az asztaltársaság tagjai pedig az ebédlőből a perisztilumba vonultak, hogy újabb rázkódás esetén szabadég alatt legyenek. Szótlanok voltak, várták a szolga visszatértét.

Nemsokára megjött és Pilátus elé állt. A helytartó idegesen kérdezte: – Életben találsz még?

– Már halott volt, uram – mondta. Amikor a lelkét kiadta, akkor támadt az a hatalmas robaj.

Az utolsó szónál erős kopogtatás hallatszott a külső kapun. Mindnyájan összerendeztek, felugráltak helyükről, mintha újabb rázkódás érte volna a palotát.

Egy rabszolga jelent meg: – A nemes Fausztina és Szulpiciusz vannak itt, a császár küldöttei – hajolt meg Pilátus előtt. A názáreti prófétát keresik. Azért jöttek, hogy a segítségedet kérik, ó helytartó!

A perisztilumon gyöngé morajlás hullámozott végig és lépések surrantak. Amikor Pilátus körülnézett, barátai közül már senkit sem látott. Elillantak mellőle, mint olyan valaki mellől, akit elhagyott a szerencséje.

9.

Fausztina Capriban partra szállt, és egyenesen a császárhoz igyekezett. Elmondta neki a történeteket, de közben alig mert a szemébe nézni. Távollétében szemmel láthatóan rosszabbodott Tibériusz állapota.

„Ha lenne égi könyörületesség – gondolta az öreg dajka – nekem kellett volna előbb meghalnom, csakhogy ennek a szeren-

csétlennek ne kellene hallania, hogy nincs többé remény." Aztán maga is elcsodálkozott, mert szavait a császár a legnagyobb közönnyel fogadta. Amikor arról beszélt, hogy a csodatevőt éppen azon a napon feszítették keresztre, amikor ő Jeruzsálembe érkezett, és hogy nagyon közel állt hozzá, hogy megmentse, az akkor átélt csalódás fájalmától ismét sírva fakadt.

Tibériusz azonban vigasztalni kezdte: – Hát emiatt keseregsz annyira, kedves Fausztina? Rómában eltöltött időd és gyermekkorod a Szabin hegyekben nem volt elég, hogy megtanuld: az ember ne higgyen csodákban és varázslatokban?

Az idős nő megértette, Tibériusz sohasem bízott igazán a názáreti prófétában.

– Miért hagyta hát, hogy elmenjek abba a messzi országba, ha nem hittél utam sikerében? – kérdezte szemrehányóan.

– Mert te vagy az egyetlen barátom – felelte a császár –, és miért tagadtam volna meg kérésedet, amikor módomban állt teljesíteni?

Fausztinát bántotta, hogy a császár őt bolondnak nézi.

– Látnod, ez a te régi nagy hibád, az álnokságod – kiáltott föl –, amit nem bírtam elviselni!

– Nem kellett volna hozzám visszajönnöd – mondta Tibériusz –, inkább maradtál volna a hegyekben!

Úgy tűnt, összevesznek, ahogyan azelőtt gyakran, ha hevesebb szóváltásra került szó köztük, de Fausztinában ezúttal nem volt harag. Régen volt, amikor ő igazán neheztelt a császárra. S bár védte igazát most is, hangját egészen szelídre fogta: – Az az ember valóban próféta volt. Amikor találkoztam vele és rám tekintett, azt hittem, egy istennel állok szemben. Örült voltam, hogy hagyta halálba menni.

– Örülök, hogy hagyta – szólt közbe Tibériusz. Felségsértő és lázító volt.

Az idős dajka közel járt hozzá, hogy fölfortyanjon: – Jeruzsálemben több barátjával beszéltem. Sose követte el azokat a bűnököt, amelyekkel vádolták.

– Ha azokat nem is, de másokat bizonyára igen. Ő sem volt különben a többinél – legyintett fáradtan a császár.

– Mutass ma nekem csak egyetlen embert, aki ne szolgálna rá ezerszeresen a halálra!

Ez utóbbi szavak arra kényszerítették Fausztinát, hogy olyat tegyen, amitől eddig visszatartotta magát.

– Nos, hát bebizonyítom, hogy igenis volt hatalma a prófétának – jelentette ki határozottan. – Már beszéltem neked a kendőről, amellyel letöröltem az arcát. Itt rejtegetem a ruhámban. Akarod látni?

Azzal kiterítette a császár előtt. A hófehér kendőn Tibériusz egy férfiarc árnyaszerű körvonalait pillantotta meg.

Fausztina hangja remegett: – Ez az ember megérezte, hogy szeretem. Nem tudom, hogyan hagyta rám saját képmását. Szemem könnyel telik meg, ha nézem.

A császár a kendő fölé hajolt, hogy közelebbről lássa a képet, melyet könnyel kevert vér festett feketére. S ahogy nézte, kirajzolódott előtte a kendőre nyomott teljes arc, a vércseppek, a töviskorona nyomai a homlokon, a vércsatakos haj és az ajkak vonala, melyen a fájdalom remegő jegyeit vélte fölismerni.

Még közelebb hajolt, s a halvány rajzolat mögül egyre élesebben tűnt elő az a másik, amely egy rejtelmes élet fényeit hordozta, s bár borzalmas szenvedésekről tanúskodott, annyi tisztaságot és mélységet sugárzott, amelyről eddig neki elképzelése sem volt.

Már nyugágyában pihent, de egyre csak az arcot nézte.

– Ő valóban ember? – kérdezte csöndesen. – Valóban egy ember?

Újra elhallgatott és egészen elmerült az arckép szemlélésében. Könnyei lassan eleredtek, és patakokban folytak.

– Halálotat siratom, te ismeretlen – suttogetta.

– Fausztina – emelte föl végül a hangját –, miért hagyta őt meghalni? Ő meggyógyított volna engem!

Egy idő után beszélni kezdett az archoz: – Különös idegen, te segíthetsz rajtam, de én még bosszút állok gyilkosaidon. Kezem eléri azokat, akik tőlem elraboltak.

Megint csak elnémult, majd egyszerre csúszni kezdett lefelé. Térdre ereszkedett az arckép előtt.

– Te az az ember vagy, akit mindig is kerestem – szólt, és szétromcsolt arcára mutatott, csonka kezeit széttárta. Én meg a többiek ragadozó vadállatok vagyunk, de te az ember vagy.

Ráhajtotta fejét a kendőre, hogy arcával érintette az arcot. – Könyörülj rajtam, titokzatos ismeretlen – suttogetta, miközben ismét könnyeket hullatott. Ha élnél... elég lenne... hogy lássalak... és meggyógyulnék.

Az öreg dajka megdöbbsent. Már bántotta, hogy a kendőt megmutatta a császárnak, hiszen első perctől kezdve óvakodott, nehogy nehezítse belső gyötrelmeit. Kétségbeesésében elrántotta előle.

A császár föltekintett, és akkor látszott, hogy arca teljesen megváltozott. Olyanná vált, mint betegsége előtt. Mintha annak egyedüli táplálója az embergyűlölet lett volna, s amely most kihúnyt a szívében, hogy helyébe a szeretet és a részvét költözzék.

.

A következő napon Tibériusz három küldöncöt indított útnak.

Az egyiket Rómába, azzal, hogy a szenátus vizsgálja meg a palesztinai helytartó hivatali munkáját, s ha kiderül, hogy a népet sanyargatja és ártatlanokat ítél halálra, szigorúan büntessék meg.

A másik a vincellérhez és feleségéhez sietett a császár köszönetével, ajándékaival. Feladatul kapta, hogy mindent mondjon el, ami történt, s úgy, ahogy történt.

Miközben a férfi és az asszony az elbeszélést hallgatták, csendesen sírdogáltak. A végén a vincellér csak annyit mondott: – Egész életemben azon töprengek, milyen lett volna az ő találkozásuk.

– Nekik nem volt szabad találkozniuk – felelte az asszony. Csupán egy gyönyörű gondolat, hogy nekik találkozniuk kellett volna. Isten jól tudja, hogy a világ ezt nem viselhette volna el.

A harmadik küldött Palesztinába ment, s onnan a próféta tanítványai közül néhányat Capriba hívott, akik aztán ott hirdették, amit a Keresztrefeszítettől tanultak.

Amikor a tanítványok Capriba érkeztek, Fausztina halálán volt. Annyi ideje még maradt, hogy szájukból meghallgassa a próféta szavait és megkeresztelkedjék.

A keresztségben a Veronika nevet kapta, mivel ő a Megváltó igazi arcát mutatta meg az embereknek.

Vándorfiény

1.

Röviddel azután, hogy Firenze köztársaság lett, élt a városban egy ember. Raniero Ranierinek hívták. Fegyverkovács fia volt. Ő is apja mesterségét tanulta, de különösképpen nem kedvelte a szakmáját. Erős férfi hírében állt, a nehéz páncélinget olyan könnyedséggel hordta, mint más a selymet.

Raniero még fiatal volt, de máris sok erőpróbán esett át. Egy alkalommal például olyan háznál járt, ahol a padlást csordultig megtöltötték gabonával. Magosan állt a búzahegy, s mialatt Raniero a házban tartózkodott, az egyik födémgerenda eltörött, s az egész tetőzet megindult. Mindenki menekült, csak a fiatalember maradt. Karját kinyújtotta, és addig tartotta a szakadó padlást, amíg támasztógerendákat nem hoztak.

Úgy mondták, ő a legbátrabb Firenzében és erősebb sincs nála. Mihelyt az utcáról lármát hallott, kirohant a műhelyből, verekedés reményében. Ha kardot rántott, éppoly szívesen verekedett az egyszerű parasztokkal, mint a páncélos lovagokkal. Vakon vetette magát a harcba, nem számolva ellenfeleit.

Firenze abban az időben nem volt erős tekintély. Lakossága jó részt gyapjúfonókból és posztószövőkből állt, akik nem akartak mást, mint békességben dolgozni. Akadt ott több belevaló fickó, de nem gondoltak csatákra; tisztelték városukat s büszkéek voltak, hogy náluk nagyobb a rend, mint másutt. Raniero gyakran kesergett: miért nem született egy olyan országban, ahol király uralkodik, akit körülvesznek az erős-bátrak. Ott ő is különös becsben állna, méltó tisztséget kapna.

Kérkedő volt és nagyszájú, kegyetlen az állatokhoz, durva a feleségéhez; nem volt jó vele együtt élni.

Jóvágású férfi lett volna, ha arcán nincs az a temérdek mély sebhely. Gyorsan döntött, s akkor sem habozott, ha cselekedni kellett, ám sokszor erőszakossága vezette.

A tekintélyes Jacopo Uberti lányát, Francescát jegyezte el. Az apa nem szívesen adta beleegyezését, hogy lánya egy ilyen köte-

kedő fickóhoz menjen, igyekezett hát a házasságot késleltetni. Francesca azonban ragaszkodott a fiúhoz, s kijelentette, ha apja ellenáll, ő máshoz soha férjhez nem megy.

Amikor Jacopo végül beleegyezett a házasságba, így szólt Ranieróhoz: „Tapasztalatból mondom, hogy a hozzád hasonló férfi felesége szerelmét könnyebben meg tudja szerezni, mint megtartani. Ezért arra kerlek, ha lányomnak melletted nehéz lesz a sorsa, s vissza akar jönni hozzam, ne akadályozd meg.” Francesca szükségtelennek tartotta ezeket a szavakat, hiszen annyira szereti Ranierót, hogy tőle senki es semmi el nem idegenítheti. Jegyese azonban megnyugtatta leendő apósát: „Légy nyugodt, Jacopo, meg sem kiserlek egy asszonyt visszatartani, ha menni akar.”

Francesca tehát hozzámért a fiúhoz és minden jól alakult. Egy alkalommal azonban eszébe jutott Ranierónak, hogy gyakorolja a lövészetet. Néhány napig a falon lógó céltáblára lövöldözött, s olyan ügyességre tett szert, hogy már minden lövése a fekete pontba talált. Végül elhatározta: nehezebb célpontot választ. Keresgélt, s meglelte az alkalmasat: egy kalitkába zárt fürjet, az egyik ajtó fölött. A madár Francescáé volt, s nagyon szerette, de Raniero nyomban intett a szolgának: nyissa ki a kalitka ajtaját. Amikor a fürj kiröppent, egyből lelőtte.

Neki ez hasznosnak tűnt, és mindenkinek dicsekedett, aki halani akarta.

Francesca persze megtudta. Sápadt lett és szomorú. De csodálkozott: férje képes olyat tenni, ami neki fájdalmat okoz? Azonban megbocsátott neki s szerette, mint azelőtt.

Egy ideig ismét rendben volt köztük minden.

Jacopo takács volt, nagy műhelyt vitt, így hát sok munka adódott. Raniero kitalálta, hogy apósa lenfonala közé kendert keverjen. „Művét” persze nem rejtette véka alá; itt-ott a városban elmondta, apósa nem tiszta lent szó. A vád Jacopo fülébe jutott, s nyomban végére járt a dolognak. Több takácsnak átadta fonálát, szövetét, vizsgálják már meg. Tiszta lenből valónak találták. Csupán egyetlen csomagban, amit Firenzén kívül kellett eladni, fedeztek fel némi kender-keveréket. Jacopo azt mondta: csak valamelyik mesterlegénye tehette. Persze maga is belátta, nehéz lesz erről az embereket meggyőzni. Ő, akit mindenki becsületesnek tartott, keservesen viselte, hogy nevén csorbát ejtettek.

Raniero ellenben pöffeszkedett; számára vicc volt az egész, és hencegett vele, amikor Francesca megtudta.

Az asszony bánatos volt, de egyúttal csodálatot érzett, mint akkor, amikor Raniero a madarat lelőtte. Miközben az esetről gondolkodott, férje iránti szerelme hirtelen mint nagy darab arany-szövet fénylett fel előtte. Láthatta, micsoda szerelem volt az. Ám a szövet egyik sarkából már hiányzott egy darabka, s többé nem lehetett a régi.

Ami igaz, igaz, megkopott kettőjük szerelmének arany-szövege, ám Francesca úgy érezte, a férjét élete végéig szeretni fogja. Semmi sem árthat érzésének.

Telt, múlt az idő s ő boldog volt Ranieróval – akárcsak házasságuk kezdetén.

Az asszonynak volt egy Taddeo nevű bátyja. Üzleti ügyekben szorgoskodván Velencében járt, s ott elegáns selyemruhát vett magának. Visszatérve Firenzébe, a drága kelmékben feszített. A városban azonban ismeretlen volt a fényes mód, s Taddeót bizony kinevették.

Az egyik éjjel Raniero és Taddeo együtt mulattak. Taddeón cobolyprémes, zöld színű kabát volt, s lila mellény. Raniero itatta sógorát, amíg le nem esett lábáról, s el nem aludt. Akkor lehúzta róla a kabátot, és a közeli káposzta ágyás közepén „díszelgő” mádi-íjesztőre adta.

Francesca szégyellte, ami a bátyjával esett. Megharagudott férjére. Láta, ismét megcsappant az arany-szövet, Raniero darabonként szabdalja.

Egy ideig megint csak nem történt különösebb, Francesca azonban már nem ismerte a régi boldogságot; úgy érezte, Raniero egyszer olyat tesz, ami végleg szétzilálja kapcsolatukat.

Nem kellett sokáig várnia, férje izgágasága hamarosan megzavarta a békességet. Raniero folyton arra vágyott, hogy az emberek öröla beszéljenek, vakmerőségéről, elszántságáról.

A firenzei dóm akkoriban jóval kisebb volt, mint a későbbi. Toronyán nagy, nehéz címerpajzs ékeskedett, amit Francesca családjának valamelyik őse vitt fel oda. Roppant súlyos volt a pajzs, s hogy éppen az Ubertiekből került ki az egyetlen férfi, aki toronyra tűzte, erre nagyon büszkéek voltak később az utódok.

Raniero azonban egy szép napon fölmászott a toronyba: a címerpajzsot leemelte, és lehozta onnan.

Amikor Francesca vette a hírt, beszélt Ranieróval, hogy mennyire kínos ez neki; ennyire meggyalázni egy családot, akihez ő is tartozik, nem lehet! Raniero azonban arra várt, hogy tettét méltányolják. Így hát méregbe gurult. Kijelentette, régóta számon tartja: bármit tesz, nem szerez örömet feleségének, aki csak a saját familiájára gondol.

– Másra gondolok én, Raniero. Szerelmünkre – mondta az asszony, s nem tudom mi lesz, ha így folytatod.

Attól kezdve gyakran veszekedtek. Raniero szertelenségeit felesége egyre kevésbé tudta elviselni.

A férfi műhelyében dolgozott egy kishűvő, sánta segéd. Szerelmes volt Francescába, mielőtt a lány még férjhez ment volna. Raniero tudta ezt, és állandóan ugratta szegény flótást, ha a közös asztalnál ültek. A vége az lett, hogy amikor a legény már nem bírta idegekkel a szekálást az asszony előtt, kenyéradó gazdájára vetette magát. Raniero éktelen hahotába kezdett és félrelökte a támadót. Az eset után a fiú nem akart tovább élni, és egy keserű pilanatában fölakasztotta magát.

Raniero és Francesca egy éve voltak házasok akkor. Az asszony még mindig úgy látta: fénylik ugyan szerelmük aranyszövege, de szélei erősen tépettek már, s alig fele annak, ami kezdetben volt.

Kétségbeesett és azt gondolta: ha még egy esztendeig marad, szerelme odavész. „S akkor szegény leszek, mint ahogyan gazdag voltam.”

Elhagyta hát férjét és visszaköltözött apjához. Ez időtől gyűlölte Ranierót.

Jacopo Uberti szövőszéke mellett ült, dolgoztak segédei is, amikor Francesca megérkezett. Apja azt mondta, már régen számított erre, és szívélyesen fogadta. Embereinek meghagyta: hagyják abba a munkát, ragadjanak fegyvert, és őrizték a házat. Ő meg elment Ranieróhoz. A műhelyben találta: „Lányom ma visszajött hozzám, ismét nálam szeretne lakni. Rajtad a sor, most te ne akadályozd elhatározásában. Emlékezz ígéretedre, mielőtt házasságot kötöttetek.”

Raniero nem vette komolyan apósát, és jókedvűen felelt: – Ha nem adtam volna szavam, akkor se gáncsoskodnék. Egy asszony, ha menni akar tőlem, hát menjen.

Tudta, Francesca nagyon szereti őt, ezért biztos volt, hogy estére újra nála lesz.

Am eltelt a következő nap is és még egy.

A harmadik napon Raniero elment a városból, felfogadott néhány rablót, akik a firenzei kereskedőket nyugtalanították, s mint foglyokat hajtotta őket Firenzébe.

Pár napig csöndben maradt. Gondolta, jeles tette ez alatt ismert lesz városszerte. Nem így történt. Francesca nem tért vissza hozzá.

Jogot, törvényt forgatott a fejében, de ígérete miatt elállt ettől. Viszont átérezte: nem élhet többé a városban, ahol felesége lakik, s ahol elhagyta őt. Ezért távozott Firenzéből.

Először zsoldosnak szegődött, és vezére lett egy szabadcsapatnak. Állandóan csatázott, szolgálva számtalan nagyurat. Kitüntetésekert kapott, melyek után mindig is sóvárgott. A császár lovagá ütötte, sok-sok embernek parancsolt.

Mielőtt Firenzéből távozott, a dómban fölkereste a Szentszűz képét és megígérte, hogy hadakban szerzett zsákmánya legjavát a Madonnának ajánlja.

Az emberek gyakran láttak drága ajándékokat a képnél.

Raniero tudta, viadalokból híre előtte jár, ismeri az egész város. Nagyon elcsodálkozott hát, hogy Francesca ennek ellenére sem tér vissza hozzá.

Akkoriban kereszteshadjáratot hirdettek a Szentföldre, Raniero felöltötte a keresztesek vértjét és Napkeletre indult. Reménységben élt: majd palotát, országot foglal, kormányzói pálcát kap, fényes tettek kísérik útját, melyekkel visszaszerzi asszonya szerelmét, aki újra hozzáköti életét.

2.

A Jeruzsálem visszavételét követő napon a keresztes vitézek táborában nagy volt a vigasság. Csaknem minden sátorban folyt a tivornya; a duhajkodás és a láрма környékszerre hallatszott.

Raniero Ranieri néhány társával bor mellett vigadott, és féktelenbb volt, mint valaha. Az apródok alighogy megtöltötték a serlegeket, az övé máris üresen állt.

Az ünneplés számára valóban indokolt volt, hiszen nagyra nőtt a becsülete. A város ostromának reggelén ugyanis a fővezér,

Bouillon Gottfried mellett csatázva ő jutott fel elsőnek a falakra, és estére vitézségének híre bejárta az egész táborn. Így történt, hogy a fosztogatások, gyilkolások befejeztével, amikor a keresztesek vezeklóruhában, kezükben még nem égő gyertyával a Szentsírtemplomba vonultak, Bouillon Gottfried Ranierót tüntette ki azzal, hogy elsőnek gyűjthatta meg gyertyáját a szent lángról, amely Krisztus sírja előtt lobogott. A fővezér így akarta bátorságát a tábor előtt elismerni. Boldog volt Raniero, hiszen vitézsége jutalmat nyert.

Az éjszaka leszálltakor, amikor Raniero és vendégei boros hangulata magasra emelkedett, egy bolond és néhány színész érkezett a táborba.

Erre-arra bóklásztak, végül produkcióikkal Raniero sátrában szórakoztatták a katonákat. A bolond engedélyt kért, hogy elmondjon egy tréfás történetet.

Raniero tudta, a bolond híres nevetető, és közölte vele: elbeszélése valóságos ajándék lesz mindannyiuknak.

– Történt egyszer – kezdte a bolond –, hogy mi Urunk és Szent Péter egy álló napig a Paradicsom várának tornyában tartózkodtak, és figyelték, mi történik a földön. Úgy elmerültek a nézelődésben, hogy alig váltottak szót egymással. Urunk egész idő alatt hallgatott, de Szent Péter örömeiben olykor csapkodta a tenyerét, máskor meg fölháborodásában a fejét fogta. Egyszer kacagott és ujjongott, máskor pedig sírt és jajgatott.

– Végül aztán napszentültén, a sötétség közeledtével, mely a Paradicsomot is hatalmába kerítette, az Üdvözítő Szent Péterhez fordult, és azt mondta: most már boldog lehetsz és elégedett. – Mitől lennék én boldog és elégedett? – kérdezte indulatosan Péter. – Hát – jegyezte meg Urunk szelíden – attól, amit ma láttál. Péter mérge továbbra se csökkent: – Az igaz, hogy évek során azért panaszkodtam, hogy Jeruzsálemet a hitetlenek bitorolják. A mai események után azonban mégis azt kell mondanom: inkább maradt volna minden a régiben.

Raniero rögtön megértette: a bolond arról beszél, amit a nap folyamán látott. A lovagokkal együtt kezdett jobban odafigyelni.

– Amikor Szent Péter befejezte mondandóját – folytatta a bolond (s közben fifikus pillantást vetett a lovagokra) –, kihajolt a toronyból és a földre mutatott. Egy városra hívta fel Urunk figyelmét, mely völgykatlanból kimeredő magányos sziklára épült.

– Látod azokat a hullaházakat? – kérdezte, látod a vért, mely árad az utakon, a nyomorúságos, meztelen rabokat, akik jajgatnak az éjszakai hidegben? És látod a füstölgő romokat? Úgy tűnt, az Úr nem akar felelni. Péter folytatta panaszát: Jóllehet, sokszor megharagudott erre a városra, de sosem akarta ilyen állapotban látni. Ekkor szólalt meg az Úr, ellenvetést téve: – Azt viszont nem tagadhatod, hogy azok a keresztény lovagok vakmerő bátorságukkal az életüket kockáztatták.

A bolondot taps szakította félbe, de ő gyorsabbra fogta:

– Ne zavarjatok. Látjátok, most nem tudom, hol tartottam. No igen. Azt akartam éppen mondani, hogy Szent Péter néhány könnycseppet törölt le, amely elfutotta a szemét, és folytatta: – Szinte hihetetlen, hogy lehettek ezek olyanok, mint a vadállatok. Egész nap csak gyilkoltak meg raboltak. Azt sem értem, hogy te, Uram, aki hagyta magad keresztre feszíteni, miért engeded, hogy ilyen tanúságtevőid legyenek?

A lovagok kacagtak, jó tréfának vélték. – Hallod-e, bolond, Szent Péter még mindig dühös ránk? – kiabálta valaki. Míg más közbevágott: – Maradj veszteg, hadd halljuk, Urunk hátha védelmünkre kell!

– Nem, Urunk – ezúttal először – néma maradt – szólt a bolond. – Ő már régóta tudta, hogyha Szent Péter ennyire föllelkesül, fölösleges fáradozás neki ellentmondani. Így aztán Péter tovább buzgólkodott, és kijelentette: mi Urunk azt nem kifogásolhatja, ha a lovagok emlékeznek, milyen városba jöttek, és ott mezítláb, vezeklőruhában a templomba vonultak, s ha jámborságuk nem tartott olyan sokáig, hogy arról beszélni lehetne, de – és ismét kihajolt a toronyból – nézd, Uram, a lovagjaid hogy ünneplik a győzelmet? És az Úr látta a tivornyát mindenfelé a táborban.

A lovagok s az apródok a szir táncosnőket mulattatták. Teltek, ürültek a serlegek, és...

Az ember, ha efféle üres locsogást hallgat – szakította félbe a célozgatást Raniero, eszébe jut: ez nem súlyos bűn?

A bolond nevetve Ranieróhoz fordult (mintha azt akarná mondani, várj csak, ezért még megfizetek!): – Ismét kérlek, ne szólj közbe. Egy magamfajta szegény bolond könnyen elfelejti, mit akart mondani. Igen: Szent Péter szigorú szavakkal megkérdezte az Úrtól, vajon az a véleménye, hogy egy ilyen népségnek valóban ekkora tisztesség jár? Az Úr természetesen tagadólág vála-

szolt. Ezek rablók meg gyilkosok voltak, mielőtt még ide jöttek volna – folytatta Péter –, és azok is maradtak mindmáig. Az efféle vállalkozásokat nem kellene megengedni. Belőlük semmi jó sem származik.

No, no, bolond! – vágott közbe Raniero fenyegető hangon.

A bolond azonban arra gondolt: megpróbálja, meddig mehet el anélkül, hogy kidobnák. Mondta hát a magáét rendületlenül:

– Urunk csak bólintott, jelezvén, az ilyeneket bizony meg kell büntetni. Közben sűrűn hajlongott kifelé, s még szorgalmasabban tekintgetett a földre, mint addig. Szent Péter hasonlóan cselekedett, és megkérdezte: – Mit figyelsz ennyire, Uram?

A bolond a mondandóját élénk arcjátékkal kísérte. A lovagok szinte maguk előtt látták az Üdvözítőt és Szent Pétert, és kíváncsiak voltak ők is, vajon mi volt az, amit az Úr annyira nézett.

– Semmi különös – felelte mi Urunk, ám egyetlen pillanatra sem vette le szemét a látványról. Szent Péter követte az Úr tekintetét.

– Rájött, egy nagy sátrat figyel: előtte néhány szaracén fej lándzsára tűzve, pompás szőnyeghalom, arany étkészletek és drága fegyverek, melyeket a szent városban zsákmányoltak. A sátorban folyó élet nem különbözött a tábor többi sátráétól; lovagok ültek benn és veltek. Ami különbség mégis volt, hogy innen vastagabban hangzott a lárma és a tivornya, mint máshonnan.

– Péter nem értette, az Úrnak miért mosolyog a szeme, ha valahányszor letekint. Mennyi marcona és félelmetes arc; amint nézte őket, arra gondolt, ennyi iszákost sohasem látott együtt. A házigazda, aki az asztalfőn ült, kemény öklével, bömbölő hangjával mindenkinél iszonyúbb volt.

A bolond megállt egy pillanatra, mintha félné folytatni, de Raniero és a többiek tréfának vették, hogy saját magukról hallanak, miközben élvezték a mesélő fifikus merészségét.

Pimasz fickó vagy te – mondta Raniero –, de lássuk, hová lyukadsz ki?!

– Végül az Üdvözítő mondott néhány szót – folytatta a bolond – amiből Szent Péter megtudta, mi is volt Ura öröme az oka. Ugyanis megkérdezte Pétertől, hogy jól látja-e: az egyik lovag mellett valóban gyertya ég?

Raniero ennek hallatára összerezett. Most első ízben akkora dühbe gurult, hogy felkapott egy súlyos ivókupát, hogy a bolond-

hoz vágja. De az utolsó pillanatban visszahökken: nem tudta, a pimasz fickó becsületét vagy gyalázatát célozza-e?

– Péter most vette csak észre – vitte a szót tovább a bolond –, hogy a sátorban, ahol különben fáklyák világítottak, az egyik lovag mellett egy viaszgyertya lobog. Egy hatalmas gyertya, mely képes éjjelnappal égni. A lovagnak nem volt gyertyatartója, így aztán halomnyi kő közé állította a lángot.

Az asztaltársaság hahotázni kezdett. Mindnyájan tudták, Raniero gyertyájáról van szó, amely előtte ég az asztalon. A bolond leírása tökéletesen ráillett. Ranieronak fejébe szállt a vér: szóval az ő gyertyáját „szúrta ki” a bolond. A szent lángot, melyet néhány órával azelőtt a Szentsírnál gyújtott meg, s amire nem vitte rá a lelke, hogy eloltsa!

– A fényt látva – szólt ismét a bolond – Péternek egészen világos lett: miért örül mi Urunk; ám mégsem állhatta meg, hogy egy kicsit ne sajnálkozzék. – No, igen, mondta, arról a lovagról van szó, aki ma reggel Bouillon Gottfried mellett ugrott fel a városfalra, és aki este mindenki szeme láttára elsőnek gyújthatta meg gyertyáját – Igen, jegyezte meg Urunk, s ahogyan láthatod, még mindig ég az a gyertya.

A bolond hadarta a szavakat, miközben kémlelő pillantást vetett Ranieróra. – De Szent Péter továbbra sem állhatta meg, hogy egy cseppet ne sajnálkozzék.

– Hát nem érted, Péter? – kérdezte az Úr.

– Te hiszed, hogy a lovag szenvedésedre és halálodra gondol, amikor gyertyáját látja? – replikázott Péter. Nohát semmi másra nem gondol, csupán a saját dicsőségére, hogy Bouillon Gottfried után a legismertebb katona lett.

Ekkor a vendégek már mind nevettek. Ranierót elöntötte a méreg, de leplezte, s ő is nevetett. Tudta, az élcek központjába kerül, ha elérte a viccet.

– Mi Urunk válaszolt Szent Péternek – hallották tovább a bolondot – Nem látod, hogy félti a lángot? Tenyerével védi, ha valaki kilép a sátorból, nehogy a légáramlás kioltsa. És az éjjeli lepkéket is sűrűn csapkodja, ha körbetáncolják.

A sátorban vigadóknak az volt igazán mulatságos, ami legigazabb volt a bolond történetéből. Raniero egyre nehezebben viselte, s alig tudott uralkodni magán. De leginkább azt nem szenvedhette, ha valaki az ő szent lángjából gúnyt űz.

– Szent Péter még mindig gyanakvó volt – folytatta a fickó. Megkérdezte mi Urunkat ismeri-e azt a lovagot? Mert nem éppen azok közül való, akik gyakran járnak misére, vagy akiknek megkopik a térdük az imádságban.

– Az Úr azonban ragaszkodott saját véleményéhez. – Péter, Péter, – mondta ünnepélyesen – jegyezd meg magadnak, hogy az a lovag jámborabb lesz Gottfriednél. És honnan is származnék majd az ő szelídsége és jámborsága, ha nem az én síromból? Meglátod: Raniero az özvegyeket, a szükségét látókat fogja ezután támogatni. Oltalmába veszi a betegeket, szomorúakat, ahogyan most a szent lángot.

Erre aztán harsogott a nevetés. Ismerték Raniero természetét, egész addigi életét. Ez volt számukra komikus.

Raniero végképp elviselhetetlennek érezte a tréfát. Fölugrott, hogy a bolondot rendre utasítsa. Olyan hevesen lökte meg az asztalt, ami nem volt egyéb tuskóra fektetett deszkalapnál, hogy az erősen megingott, a ráhelyezett gyertyával együtt. Ekkor derült ki, a lovagnak mennyire szívügye a láng: elfojtotta haragját, s erőt vett magán, hogy a gyertyát óvatosan megigazítsa, mielőtt a bolondra vetné magát. Csakhogy mire végzett, a bolond már elszelelt. Raniero fölöslegesnek tartotta, hogy utána menjen, hiszen a sötétségben nyoma veszett. Lesz még rá alkalom – legyintett, és visszaült a helyére.

Az asztal-vendégek közben alaposan kinevették magukat. Az egyik azonban folytatni akarta a heccelődést és Ranieróhoz fordult: – Most az egyszer nem tudsz drága ajándékot küldeni a firenzei Madonnának. Ebben a csatában semmit se szereztél.

Raniero rákérdezett: miért gondolja, hogy régi szokásához nem maradhat hű?

– Mivel nincs drágább ajándékom a gyertyánál, amit az egész tábor láttára a Szentsírnál meggyújtottál, s amit Firenzébe aligha küldhetsz – csúfolódott a vendég.

A többiek ismét röhögtek, mire Raniero a legvakmerőbb dologra szánta el magát, csakhogy véget vessen ennek.

Magához hivatott egy öreg fegyverhordozót és azt mondta neki: – Hosszú út vár rád, Giovanni! Reggel indulsz Firenzébe, ezzel a gyertyával

A fegyverhordozó szabódás nélkül, azonnal megtagadta a parancsot: – Képtelen vagyok vállalni, s aligha akad valaki, aki egy

égő gyertyával Firenzéig lovagol. Elalszik az, mielőtt az ember a tábornak elhagyná.

Raniero szólított a jelenlévőket, egyiket a másik után, de csupán elutasító választ kapott. A parancsot senki se vette komolyan.

A vendégek mind gátlástalanabban nevettek, amiből kiderült, nem akadt parancsvégrehajtó.

Ranierót eltöltötte az izgalom, a nyugtalanság. Elvesztette türelmét és elkiáltotta magát: – Már pedig ez a gertya azért is Firenzében lesz! Ha más nem, hát én magam viszem oda!

– Gondold meg, mit beszélsz! – harsant egy hang. Egy hercegséget akarsz itt hagyni?

Ám ő tovább dühögött: – Esküszöm, hogy a szent lángot Firenzébe viszem! Majd én megteszem, amit más nem akar!

Az öreg fegyverhordozó védekezett: Uram, nálam másként áll a dolog; te magad mellé veszel egy erős kíséretet, de én?

Raniero már magán kívül ordította: – Én is teljesen egyedül megyek! (Ekkorra föltette magában: eléri kitűzött célját.)

A sátorban az arcokon megdermedt a nevetés. Ijedten meresztették szemüket Ranieróra.

– Miért nem nevettek tovább?! – halljam, miért? – kérdezte. Hát vegyétek tudomásul: egy igazi vitéznek ez gyerekjáték!

3.

A következő nap szürke hajnalán Raniero teljes folszereléssel lóra szállt. Durva zarándokköpönyeget vetett a vállára, hogy a mellét és a hátát borító páncéling a Nap hevétől át ne tüzesedjék. Kard volt nála és csatabárd. Lova: nemes telivér. Egyik kezében a lángoló gyertyát tartotta. A nyereghez néhány köteg vastag viaszgyertyát kötözött, hogy legyen mivel pótolnia, ha fogytán a gyertyája.

Lassan, nyugodtan átlovagolt a sátoros utcán. Túl korán volt még, a mély völgyekből fölszálló köd Jeruzsálem felé gomolygott, s ő, mint fehér éjszakák lovagja haladt át rajta. Aludt az egész tábor, így aztán nem akadt dolga az őrszemmel sem. Senki nem szólt utána, a sűrű ködben senki sem látta, az út vastag pora lova lába patájának pattogását is elnyelte. Már elhagyta a tábornak, és ráfordult a Joppe felé vezető útra.

A lovagláshoz jó terület ígérkezett, de Raniero egészen lassan haladt, nehogy a gyertya kialudjék. Amúgy is az mint fölparázsló vörös folt ütött át a köd-vattán.

És támadtak a nagy testű rovarok. Ropogó szárnyakkal egyenesen a lánghoz csapódtak. Raniero sűrűn csapkodta őket, ám folyton arra gondolt, hamar kimondott vállalása valóban gyerekjáték. Poroszkáló, pihent lova ügetésbe kezdett, mire a gyertyaláng sűrűn hajladozott a légben. Mit tehetett Raniero: köpönyegével óvta. Láta, nem sok kell, hogy kialudjék. Szinte már magához szorította. Aztán megállította lovát és töprengett: hogyan tovább? Végül kiszállt a nyeregből s hátat fordított az útnak. Úgy ült vissza. Attól fogva saját testével oltalmazta égő gyertyáját, mely tisztább fénnel világolt, mint útja kezdetén.

Elérve a Jeruzsálemet övező hegykaréjt, a köd elmaradt, s ő a teljes magányosság birodalmába lépett. Nem voltak emberek, házak, még csak fák vagy egyéb növények sem, csupán a kopár ormok.

Itt támadták meg a banditák. Kóbor csőcselék-csapat volt, rablók, fosztogatók. Egy domb mögött lesben álltak, s mivel Raniero háttal lovagolt, már csak azt vette észre: bezárul körülötte a gyűrű, kardok merednek rá.

A rablók körülbelül tizenketten voltak, siralmas gebéken. A lovag azonnal látta: nem nehéz elbánni velük, utat vág magának, s máris tovább lovagol. De meg kellett fontolnia, mit tesz, nehogy a gyertya bánja. Visszaemlékezett az elmúlt éjszakára: büszke szavai most elhatározásának bírái lesznek, ha enged indulatának.

Nem tehetett mást: a rablóknak engedett. Fegyverei, jó lova ugyan megvédenék, ha csatáznia kellene, fogadalma viszont veszélybe kerülne. Mindent átad – határozott –, csak a szent fény maradjon!

A rablók tüskés bozót mögé húzódtak, de Raniero javaslatára szélesre húzták szájukat.

Azon nyomban nekiestek a lovagnak. Elszedték folszerelését, lovát, fegyvereit, pénzt. Amit meghagytak: durva köpenye és a gyertyakötegek. És a megegyezés szerint a láng, hogy tovább éghessen. A haramiák közül az egyik Raniero lovára pattant. Aztán, hogy látta a kifosztott lovagot, megszánta és odakiáltotta: – Hé, figyelsz?! Látom, keresztény vagy. Fogd hát az én rozszant gebémet, aztán eredj!

Nyomorult pára volt. Csökönyös. Fa-mereven állt ott.

Amikor a rablók végre eltűntek, Raniero is elindult „díszparipáján”. Közben magában mondogatta: – Tulajdonképpen elégedett lehetek, a gyertyám égve maradt. Ezért vágtam neki. Mostantól azonban koldusok útján kell tovább mennem.

Belátta, legokosabb lenne, ha visszafordulna. Szinte kilátástalannak vélte, hogy szándékát beváltsa.

– Csakazértis! – makacsolta meg magát. S kedve, mely elhagyta, visszatért.

Így hát tovább ment. Még mindig kietlen táj jött elébe, sárga fényben a bércek. Bizonyos idő múltán ifjú pásztorral találkozott, aki négy kecskét őrzött. Látva, hogy az állatok legelnek, Raniero elcsodálkozott: mit találnak ezen a kopár földön?

A pásztor korábban nagyobb nyáj gazdája lehetett, de állatai javát a keresztesek elhajtották. Így, ha csak egyetlen keresztet látott, máris elöntötte a vad indulat. Most is botjával a gyertya felé sújtott. Raniero szorosan fedezte lángját, s mindannyiszor kikerülte a pásztor botjának zuhanását, amely azért a vállán sűrűn csattant.

A pásztor ütött még néhányat, majd álmélkodva abbahagyta: Raniero köpenye lángban áll, s ő mit sem tesz, hogy eloltsa.

A lovag a pásztorra nézett. A pásztor elszégyellte magát, hosszan követte Ranierót, s ahol az út szorosba fordult, két szikla börtönén ő vezette át a lovat.

Raniero mosolygott: a pásztor biztosan szent embernek nézi, aki a bűnbánók zarándokútját járja.

Alkonyatkor embercsoport közeledett. A hír ugyanis, hogy Jeruzsálem fölszabadult, a tengerparti vidéken még aznap estig szertefutott. Jó néhányan fölkerekedtek a szent város látására. Zarándokok voltak. Utasszekéren, élelmiszerekkel megrakodva kereskedők kísérték őket.

Meglátva a közeledő, háttal lovagló Ranierót, kezében lobogó gyertyával, röhögve kiabáltak: – Nézzétek, egy bolond, egy bolond!

Többségükben olaszok voltak, így Raniero saját nyelvén is hallotta-értette: pazzo, pazzo! – örült, örült!

Megbágyasztotta az egész napi út; tartani a kantárt hajnaltól estig, már eleve elegendő egy indulatos kitöréshez. Kilódult hát a nyeregéből, s kemény öklökkel osztogatta csapásait. Az ütésektől

valamennyien futásnak eredtek. Raniero egyedül maradt út mentén.

Újra elgondolkodott. – Igazuk volt, amikor bolondnak, meg örülnek neveztek – mondta. Ekkor jutott eszébe a gyertya.

Kereste, kereste, végül az útparti árokban megtalálta. Oda esett, amikor ő engedett dűhrohamának.

A gyertya nem égett.

De Raniero látta, körben füstölnek a száraz fűcsomók, aztán lángra lobbannak. Nem hagyta hát el a szerencsét – derült fel az arca. A lángot, melyet már elveszettnek hitt, a földre esett gyertya füveken terjedő tűzétől visszaszerezheti.

Ennyi vesződés után könnyelműség lett volna ily ostobán befejezni – gondolta –, miközben gyertyáját újra meggyújtotta. Majd nyeregbe szállt és tovább ment.

Biztonságérzet töltötte el: talán nem jöhet több meglepetés, ami útját állná.

Az est leszállta előtt Ramle városába ért, s egyenesen a karavánszerájhoz ügetett, hogy éjszakára szállást kérjen. Hatalmas udvaron találta magát. Körös-körül deszkakarámok, ahová az utazók lovait kötötték. Mivel már üres szoba nem volt, az emberek állataik mellett aludtak. Zsibongott a fogadó a temérdek szállóvendégtől, de a házigazda még helyet szorított Ranierónak. A ló elé takarmányt vetett, a loagnak élelmet hozott.

Raniero megköszönve a kivételes bánásmódot, azt gondolta magában: – Mégis csak jót tettek velem a rablók, amikor fegyvereimtől és lovamtól megfosztottak. Semmi-főlszereléssel könnyebb átjutni az országon, főleg ha az embert bolondnak nézik.

Bekötötte hát lovát a karámba, ő maga egy köteg szalmára telepedett, de a gyertyát le nem tette. Elhatározta, egész éjjel virrasztani fog, őrzi a lángot. Kis idő múltán azonban elszunnyadt. Kimerült volt, s mély álomba zuhant. Csak a reggeli fénnel ébredt. Szétekintett, az égő gyertyát kereste. Idegesen tapogatta a szalmacsomót. A gyertya sehol. – Valaki elvitte és eloltotta – ez volt a meggyőződése és elhitette magával: ennek végül is örülnie kell, hiszen lehetetlen vállalkozása nem lesz további kolonc a nyakán.

Így vígasztalgatta magát, s közben keserűséget, belső ürességet érzett. Olyan volt, mintha a boldogságot elzalogosította volna, s most vágyakozik utána, mint eddig soha.

Lovát kivezette a karámból, végigcsutakolta, s fölnyergelte.

Éppen elkészült, amikor jött a szeráj gazdája, kezében égő gyertya. Fogd a gyertyádat – mondta – én vittem el, még az este, amikor elaludtál. Nem oltottam el, mivel te is így hoztad magaddal. Gondoltam, nyomós okod lehet, hogy égve hagyta. Lásd, nem hazudok: jóval kisebb gyertya ez már, mint amikor ide jöttél. Raniero szeme fölcsillant. Dicsérte a derék gazdát, és nagy jókedvvel tovább lovagolt.

4.

Még Jeruzsálemben úgy tervezte, hogy Joppéból tengeri úton halad Itália felé. Azonban meg kellett változtatnia szándékát, mivel a rablók minden pénzét elszedték. Maradt hát a szárazföld, a hosszú bandukolás-ügetés. Nyugat felé fordította lovát, a kisázsiai félsziget irányába, majd ismét északi irányba, Konstantinápoly felé. De még onnan is szinte végtelen a távolság Firenzéig!

Egész idő alatt könyöradományokból élt. Leginkább zárándokokkal találkozott, akik Jeruzsálembé igyekeztek. Ők adtak neki kenyeret.

Ranieronak többnyire egyedül kellett lovagolnia. Szürke napok vártak rá. Gondja azonban a gyertya, egyedül csak a gyertya volt, s érte minden nyugalmat feladott. Elegendő egy kis szél, néhány esőcsepp, hogy kialudjék. Róttá az utakat, s egyre csak a vándorfényre vigyázott, hogy életben tartsa. Többször támadt olyan érzése: átélt már ehhez hasonlót. Igen, egy férfi fölött – mint pislákoló gyertya – virrasztott már valaki.

Először csak megérintette a gondolat, hogy aztán tovatűnjék a homályban, s őt bizonytalanságban hagyja: valóság volt-e vagy csupán álom?

A végtelen utakon visszatérő sejtés azonban egyre közelebb jött, s úgy tűnt neki: egész eddigi életében csak ez az egyetlen gondolat kísérte.

Valamelyik este megint városban találta. A sötétedő házak ablakaiban asszonyok álltak, tekintetükkel férjeiket követték.

Raniero az egyikre futó pillantást vetett: magas, karcsú asszony volt, s Uberti lányára, Francescára emlékeztette. Abban a pillanatban megvilágosodott előtte a rejtély: Francesca szeretetének gyer-

tyájáról van szó, melyet az asszony annyira óvott, ám merő rettegésben élt: Raniero egyszer kioltja.

Maga is elcsodálkozott, hogyan jutott erre a következtetésre, de mindinkább meggyőződésévé vált, nem lehet másként.

Akkor először értette meg, Francesca miért hagyta el őt, s ő miért nem tudta visszahódítani hőstetteivel.

Raniero Ranieri utazását a rossz időjárás nehezítette és hosszúra nyújtotta. Heteket töltött karavánszerájokban, őrizve égő gyertyáját. Kemény napok voltak.

Az egyik napon a Libanon hegyére lovagolt. Komoran tornyosuló felhők ítéletidőt ígértek. Ő magasan volt, sziklák, szakadékok fölött, távol minden emberi hajléktól. Az egyik szirten szaracénsírt pillantott meg. Négyszögletű kőépítmény volt, boltozatos tetővel. Ennél jobb menedékhely itt nem kínálkozott. Éppen hogy odaért, hóvihar söpört végig a hegyen, a két napig szakadatlanul esett. Lehűlt a levegő, s őt majd megvette az Isten hidege. Tudta, a bérceken túl van elegendő rőzse, meg venyige, könnyen tüzet gyújthatna, de a lángról – melyet szent érzéssel magával hozott – halálni sem akart: azt kizárólag a Boldogasszony oltár-fényeinek meggyújtására szánta.

A vihar egyre hevesebben tombolt. Dörgött és villámlott.

Vakító villanás után egyszerre lángba borult egy szirti fa, volt már miről tüzet gyújtania anélkül, hogy a lángot akárcsak érintenie kellett volna.

Amikor Raniero a kilikiai hegyvidék egyik fennsíkjára érkezett, csonkig égett a gyertyája. A Jeruzsálemből magával hozott tartalékkötegek régen elfogytak. Mindeddig keresztények segítettek rajta, akikkel útközben találkozott; összekoldult tőlük annyi viaszgyertyát, hogy a régi lángot mindig újra gyújthatta.

Most azonban minden készlet a végét járta, s ő szentül hitte: útja is ezennel véget ér.

A csonk annyira kicsi volt már, hogy a láng égette a kezét. Leszállt a lováról, rőzsét szedett, száraz ágdarabkákat, hogy maradék tüzét életben tartsa. A hegyvidék azonban fában-rőzsében szegény volt, így hát el kellett készülnie: a láng utolsót lobban.

Szomorú volt, s miközben tépelődött, énekszót hallott: az ösvényen zarándok-körmenet közeledett. Mindenkinék a kezében égő gyertya volt. Egy barlang elé vonultak, ahol szent életű remete lakott. Utánuk lopakodott. Volt a zarándokok közt egy idős asszony. Nehezen járt. Megszánta. Fogta, és fölcipelte a hegyre.

Amikor az öregasszony megköszönte a segítséget, jelezte: tud ő Ranierónak gyertyát adni. Így kapott nem is egyet: ugyanis többben átnyújtották gyertyáikat.

Ő sorban eloltotta mindegyiket, s az utolsót lobbanó szent láng-ról gyújtott meg egyet.

•

Délidőben egyszer a nagy meleg elől a csalitosba menekült. A gyertyát néhány kő közé állította, ő maga pedig leheveredett egy bokor alá. Elaludt. Kis idő múltán esni kezdett az eső, sűrűn, tartósan. Nem ébredt föl. Amikor aztán kiverődött szeméből az álom, észrevette: nedves körülötte a föld. Alig mert a gyertyára nézni.

A gyertya – égett. Szépen, nyugodtan, a sűrű esőverésben. Nem hitt a szemének: két kismadár csapongott a láng fölött, összecsókolóztak, miközben szárnyacskáikat kiterjesztették. Mint eleven ernyőcskék védték a féltett szent tüzet.

Csuklyát oldott ekkor Raniero, sátorul a gyertyának. Kezét a madárcák felé nyújtotta, hogy megsimogassa őket. Csodálkozott: a két égi vándor nem rebbent szét, hanem szelíden túrta a cirógatást. Arra gondolt: – Azért van mindez, mert a madarak tudják, csak az a gondom, hogy védjem a védtelent.

•

Nicea már nem volt messze. Raniero ott néhány nyugati országból jött lovaggal találkozott, akik fölmentő csapatot vezettek a Szentföldre. Köztük volt Robert Taillefer, a vándorlovag és trubadúr. Amikor meglátták az ütött-kopott gúnyában lovagló jövevényt, kezében égő gyertyával, összenevettek: – Egy bolond! Egy bolond! Egy igazi bolond! Robert azonban csöndre intette őket és Ranieróhoz léptetett:

- Messziről jöttél?
- Jeruzsálemből – hangzott a válasz.
- Gyertyád gyakran kialudt az úton?
- Még mindig azt a lángot tartom, melyet a szent városban gyújtottam.

Robert Taillefer folytatta:

– Tudod, én is azok közé tartozom, akik egyetlen lángot hordoznak. Azt szeretném, ha örökké égne! Te azt mondtad, gyertyád Jeruzsálemtől ezidáig ugyanazzal a fénnel világít. Mit tegyek, hogy az enyém se húnyjon ki?

– Uram – felelte Raniero – nagy fába vágta a fejszedet, jöllehet csekélységnek látszik. Nem merlek biztatni, és nehéz tanácsot adni. Ez a kis láng teljes-magunkat követeli, még gondolni se lehet másra. Ha kedvesed van, le kell mondanod róla, ha sűrűn néztél a kupa fenekére, többé nem teheted. Életed középpontjába kell állítanod a lángot, amely önmagán kívül másféle örömet nem tűr.

– Ám amiért elsősorban lebeszéllek róla, az állandó bizonytalanság. Egyetlen pillanatig sem lehetsz nyugodt: veszélyeket sodor fejedre, s készen kell lenned, hogy a következő pillanatban megválj tőled.

Robert gőgösen felkapta a fejét:

– Amit te a gyertyádért tettél, azt én is meg tudom tenni a magaméért.

.

Raniero végre Itáliába érkezett. Az egyik napon elhagyatott ösvényen poroszkált, a hegyekben. Magányos asszony jött vele szemben, és gyertyájáról lángot kért saját lámpájához. – Elaludt a lángja – mondta –, s kisfiamat már ágynak döntötte az éhség.

– Adj tüzet, hogy otthon befűthessem kemencémet és kenyeret süssek nekil

Már nyúlt a gyertya felé, de Raniero elfordult:

Senki sem gyújthat erről lángot, amíg a Boldogasszony képe előtt föl nem világol az első fénysugár.

Az asszony ismét megszólalt:

– Kérlek, vándor! Gyermekelem élete e láng, hogy újra talpra álljon.

E szavak hallatára a lovag az asszony kezében lévő lámpa kancsóhoz érintette gyertyáját.

Néhány órával később Raniero magasan fekvő hegyi faluba ért. Kegyetlenül marta a hideg. Az úton fiatal paraszt álldogált, és meglátta a pókháló-öltözetű, lerongyolódott lovagot. Gyors moz-

dulattal levetette rövid kabátját és Ranieróra akarta dobni. A kabát egyenesen a gyertyára hullott és eloltotta.

Ranieronak eszébe jutott az asszony, akinek ő tüzet adott. Azonnal visszafordult. Még elérte, s most annak lámpájáról gyújtotta meg a szent lángot. Mielőtt tovább lovagolt, odaszólt az asszonynak:

– Te azt mondtad, hogy a kezeden égő lámpa-láng gyermeked élete. Vajon az én gyertyám lángját, amely oly régóta világít, mi-nek neveznéd?

– Hol gyújtottad meg?

– Krisztus sírjánál.

– Nem más az, mint a szelidség és az emberszeretet tüze – felelte az asszony.

Ranieronak nevetnie kellett: még kiderül, hogy egy apostol veszett el benne.

.

Raniero dalmahodó, kék dombok közt lovagolt. Firenze már nem volt messze. Könnyebbséget érzett: a szent lánggal hamarosan célhoz ér. Visszaemlékezett a jeruzsálemi időkre, mennyi hadiszákmányt szerzett s hagyott ott, s csaták kemény hősei, akikkel még Palesztinában hozta össze a sors, hogy örülnének, ha újra felölténé páncélingét, kardot ragadna, s újabb rohamra vezetné őket, újabb diadalra.

Érezte, számára ez az út már járhatatlan. Gondolatait tehát más irányba terelte.

Első megállapítása: ő már nem az az ember, aki Jeruzsálemből elindult. Ez a Firenze felé, égő gyertyával poroszkáló lovak kényszeríti azt a másikat, hogy a békességszerzőknek örüljön, a megfontoltaknak és irgalmasoknak, s akik mélyen megvetik a gyűlölködést, a kötekedést.

Boldog volt, ha valahányszor azokra gondolt, akik békében dolgozhatnak otthonukban. Agyán átvillant: ő is visszatérhetne elhagyott mesterségéhez, melynek szépsége most szíven ütötte.

Elrévedt: ez az egyszerű gyertyaláng hogy megváltoztatta!

Húsvétkor érkezett Firenze városkapujához. Már fejére húzott csuklyával a városban baktatott, amikor egy koldus észrevette és elkiáltotta magát: pazzo, pazzo! – örült, örült!

A hangra egy utcai csavargó és egy naplopó azonnal ott termett, s még erősebben kezdett orditozni: örült, örült!

Így már hárman voltak a lármázók, de rövidesen a város valamennyi gazfickója megmozdult. Kiálltak az utcasarokra, s amint meglátták Raniero ütött-kopott öltözékét, lézengő gebéjét, rákezdtek ők is.

Persze Ranieronak már nem volt újdonság, régen megszokta. Csöndesen ült a lován, s egyetlen szót sem szólt.

Az útonállók nem csak ordibáltak: közülük valaki fölugrott, hogy a lovag kezéből kikapja a gyertyát. Ekkor ő magasba tartotta azt, s megrántotta lova kantárját, hogy kilépjen a csavargók gyűrűjéből.

Azok nem tágitottak: mindent elkövettek, hogy a gyertya ki-aludjék.

Raniero még elszántabban kelt gyertyája védelmére.

Akkor a háta mögé kerültek, s tele szájjal egyszerre fújták a levegőt, majd sapkáikat lekapva a láng fölé dobálták; közben gyúlt a sokaság, szűkült az út, s a lovnak egyre kilátástalanabbnak tűnt, hogy a szent lángot megmentheti.

Az utca a hajcsárok röhöségétől visszhangzott. De már az ablakokban is álltak emberek, s átvették a duhaj-jókedvet. Senki sem érzett részvétet a szorítóban lévővel, mindenki a lángot akarta. Ünnepe volt, sokan a templomba igyekeztek, misére. Egy nevetés erejéig ők is megálltak, a tréfa nekik is megérte. Raniero szinte már állt a nyeregben. Űzött vadnak látszott. A csuklya lecsúszott a fejről, s az emberek meglátták arcát, mely sápadt volt, csontbőrre aszott, mint egy halálraitélnak. A gyertyát olyan magasra tartotta, amilyenre csak tudta.

Az utca egyetlen tolongás volt. Még az idősebbek is bekapcsolódtak a kegyetlen játékba. Az asszonyok fejkendőikkel hadonásztak, a férfiak barett sapkáikat hajigálták. Mindez arra ment, hogy a gyertya elaludjék.

Raniero lova alacsony házhoz ért. A korlát rácsozatánál egy asszony áldogált. Hirtelen mozdulattal kinyújtotta a karját, elragadta a gyertyát és eltűnt.

Az utca üdvívalgásban tört ki, Raniero pedig elvesztette egyensúlyát és az útestre zuhant. A mozdulatlan, tehetetlen lovag láttán a környék pillanatok alatt elnéptelenedett.

Senki sem akart tanúja lenni az esetnek. Egyedül a ló maradt mellette, útjának szenvedő társa.

Amikor a sokaság eliszkolt, Francesca, Uberti leánya kilépett a házból – kezében égő gyertya. Komoly szemében lelkének mélysége tükröződött, szépsége semmit sem hervadt.

Raniero fölé hajolt. Ő nem tekintett vissza rá, de abban a pillanatban, hogy a gyertyafény arcára vetődött, megmozdította tagjait. Úgy érezte, a fény visszaadja erejét. Francesca látva az életjelet, csöndesen szólt a földönfekvőhöz: – Ez itt a te gyertyád. Én ragadtam ki a kezedből, mert láttam, mennyire fontos neked. Nem volt más lehetőségem rajtad segíteni.

Az eséskor Raniero csúnyán összetörte magát: akkor nem emelte föl senki. Most a maga erejéből próbált lábra állni. Már állt, lépni akart, de megingott, s ismét közel volt ahhoz, hogy elvágódjék. Lovához támolygott, nyeregbe akart szállni. Francesca segített neki. – Hová igyekeznél? – kérdezte tőle, amikor már a lován ült. – A dómba – hangzott a válasz. – Ha akarod, vezetem a lovadat, én is a misére megyek. És az asszony megfogta a kantárszárat.

Francesca a legelső pillanatban fölismerte Ranierót, aki viszont még csak meg sem látta őt, mivel tekintete egyedül a lángon függött.

Szó nem esett köztük az úton. A lovag gondolatban is a szent lánggal volt elfoglalva, hiszen percek választották el a céltől, Francesca meg nem tudta, mit mondjon, nem volt világos előtte Raniero szándéka. Azt kellett hinnie: ez az ember örültként jött haza. S jöllehet érzése egyre inkább meggyőződésé vált, mégsem beszélgetett vele szívesen, míg teljes bizonytságot nem szerez.

Kis idő múltán Raniero arra lett figyelmes, hogy valaki sir a közelében. Kisérőjére gondolt. Ám ezúttal sem tekintett rá, és meg sem kérdezte tőle: miért sir. Figyelmét kizárólag a lángra összpontosította.

Hagyta, hogy a lovat Francesca a dóm sekrestyéjéhez vezesse. A bejáratnál kiszállt a nyeregből, megköszönte a segítséget anél-

kül, hogy legalább egy utolsó pillantást vetett volna az asszonyra. Egyedül lépett a sekrestyébe.

Francesca is bement a templomba. Nagyszombat este volt. Az oltárokon – a gyász jeléül – eloltották a gyertyákat, s Francesca reménye kihamvadt lángjára gondolt, mely egykor olthatatlanul égett.

A dómot átlengte az ünnep áhítata. A stallumban igen sok pap ült, többen a kórushoz tartoztak. A püspök legfelül foglalt helyet.

Néhány percen belül Francesca észrevette, hogy a papság közt mozgolódás támad: akiknek nem kellett részt venniük a misén, fölálltak, és a sekrestyébe vonultak. Végül a püspök ünnepélyesen bevonult.

A mise végén a kórusból az egyik pap a néphez fordult. Elmondta, hogy Raniero Ranieri, a firenzei, megérkezett Jeruzsálemből és magával hozta a szent lángot. Az úton rengeteg megpróbáltatás, szenvedés érte. Majd dicsérő jelzőkkel illette a lovagot.

Az emberek csodálkozva hallgatták, Francescát pedig melegség járta át – Istenem – sóhajtotta – micsoda boldogság! Már-már elviselhetetlen nekem. Lehajtotta fejét és sűrűn hulltak a könnyei.

A pap hosszan beszélt, szinte átelmélkedve minden mondatot. Végül fölemelte a hangját: – Talán jelentéktelennek tűnik, hogy valaki egy égő gyertyával a városba érkezett. De azt mondom nektek, kérjétek Istent, hogy sok fényhordozót támasszon Firenzének. Mert akkor hatalmas lesz és áldott a városok között!

A beszéd végeztével a dóm ünnepi kapuja szélesre tárult, s egy hirtelen-rendbe-tömörült körmenet vonult be rajta. A templomi énekesek, a szerzetesek és a szolgáló papok középen mentek, egyenesen az oltárhoz.

A körmenet legvégén a püspök haladt. Oldalán Raniero, ugyanabban a köpenyben, melyet egész úton hordott. Alighogy betette a lábát a küszöbön, egy idős ember lépett hozzá. Oddo volt, apja az ő műhelybeli cimborájának, aki miatta lett öngyilkos. Mélyen meghajolt, s hogy az egész templom hallja, erős hangon szónokolni kezdett: – Megtisztelő Firenzének, hogy Raniero Ranieri a szent lángot elhozta Jeruzsálemből. Eddig nálunk ilyen nem volt. Lehet, hogy egyeseknek hihetetlen. Ezért, hogy mindenki meggyőződjék, arra kérem Ranierót, állítson tanúkat és adjon bizonyosságot, hogy a lángot, melyet magával hozott, valóban a szent városban gyújtotta meg.

E szavakra így felelt: – Isten az egyetlen tanúm! Másokat ki-
ket hívhatnak? Az egész utat egyedül tettem meg. A sivatagok és
a vadonok tanúsíthatnák.

– Raniero becsületes lovag – szólt közbe a püspök – s mi el-
hisszük vallomását.

– De neki nagyon jól kellett tudnia, hogy kételyt támaszt törté-
netével – replikázott makacsul Oddo – s különben sem hisszük,
hogy végig egedül lovagolt. Igenis voltak társai, akik tanúskodhat-
nak.

Francesca, Uberti lánya ekkor kilépett a tömegből és Ranieró-
hoz sietett.

– Mit kell itt bizonyítanil – kiáltotta. Firenze minden asszonya
fölesküszik, Raniero igazat mond!

A lovag arcán hálás mosoly suhant át, de máris tovasiklott te-
kintete, s gondolatai az égő lánghoz tértek vissza.

A templom felmorajlott. Néhányan ellenezték, hogy Raniero
meggyújtsa az oltár-gyertyát, mielőtt szavainak bizonyosságát nem
adta. Régi ellenlábasai közül sokan csatlakoztak hozzájuk.

Akkor Jacopo Uberti emelkedett szólásra, és mindent elmon-
dott Ranieróról. – Úgy gondolom – jegyezte meg – az itt lévőknek
nem titok, köztem és vóm közt sosem volt szívélyes kapcsolat, de
most a lányommal kezeskedünk érte, s hisszük, hogy amit tett,
nem múlt el fölötte nyomtalanul. Mi tudjuk, hogy egy ilyen vállal-
kozáshoz okos, elővigyázatos és nemes szívű férfira van szükség.
Most egy ilyen férfi érkezett közénk. Örölnünk kell tehát.

Oddo és társai azonban nem tágitottak. – Raniero csupán a si-
kert hajszolta! – hangoztatták. Külön csapatba verődtek és világó-
san látszott, szövetségük elhatározott.

Raniero megértette, ha harcra kerülne sor, fönnállna a veszély,
hogy ellenfelei mind a szent lángot akarnák. Miközben rajtuk fe-
lejtette szűrös tekintetét, a gyertyát magasan a feje fölé tartotta.

Halálosan fáradtnak és kétségbeesettnek látszott, ha sokáig így
keill itt állnia, vereség vár rá. Már csak egy mentsége lenne: ha
meggyújthatná az oltár-gyertyát! Oddo mondatai gyilkos tórként
érték a tömeget, s ha már a kétely megült a szívekben, terjed az,
és erősödik. Úgy tűnt, a gyertyalángot Oddo örökre kioltotta.

S ekkor egy kismadár suhant a templomba a széles kapun át, és
egyenesen Raniero föltartott lángjához csapódott. A loagnak
nem volt ideje hátrálépní, s a gyertya kialudt.

Fáradt karja lehanyatlott, szemébe könnyek szöktek. Aztán megkönnyebbült: jobb ez így, mintha egy ember tette volna.

A madárka tovaröppent. Ijedten csapongott ide-oda, mint az olyan madár, amelyik zárt helyiség rabja.

A dómot hangzavar töltötte be, majd egyetlen kiáltás visszhangzott: – Ég a madár! A madár ég! A szent lángtól tüzet fogtak a szárnyai!

A kis szárnyas kétségbeesetten csipogott, mint égő fáklyácska körözött még néhány pillanatig a nép és a papság fölött, aztán holtan hullott a Madonna oltára elé. Ekkor megindult Raniero oda, ahol a madárka hevert. Senki sem tartóztatta fel. A Boldogasszony oltárának viaszgyertyája volt már kezében, s a madárszárnyat emésztő lángról meggyújtotta azt.

Főlemelkedett székéről a püspök, s érces hangja megzendült:

– Isten akarata ez! Íme, Ő tanúskodott!

A templomi nép, barátok és ellenfelek nem kételkedtek többé. Csodálkoztak, és isteni csodáról kiáltoztak, ismételve a püspök szavait.

.

Ranieróról még annyit: további életében boldog volt, bölcsen megfontolt és irgalmas. A firenzeieknek azonban mindvégig az „őrült Raniero” maradt, visszaemlékezve ama napra. És – ez megtisztelő volt számára. Családja megsokasodott, utódai a Pazzo (Őrült) nevet vették fel, mely ma is ismert a városban.

A krónikához tartozik, hogy Firenzében minden nagyszombaton megemlékeztek a szent lángot hordozó Ranieróról is. Ilyenkor maguk-készítette lángoló madarat röptettek a dómban. A hagyomány sokáig élt, de ki tudja, manapság emlékeznek-e még rá?

Hogy Firenzében valóban lakott egy férfi, aki szent fénnel ajándékozta meg a várost, hogy hírt és tekintélyt adjon annak a föld városai előtt, s hogy Ranierót példaképnek tekintették, ha áldozatok, kitartó szenvedések vártak a firenzeiekre, minderről hallgat a hír.

Egy bizonyos: a fény, mely az élet sötétjébe a jeruzsálemi sírból árad –, megmérhetetlen és kimondhatatlan.

TARTALOM

Előszó	5
Szentséges éj	8
A császár látomása.....	12
A Bölcsek Kútja	16
Egyiptom pálmája.....	22
A betlehemi fiúcska.....	26
Názáretben.....	39
A templomban.....	42
A vörösbegy.....	52
Mi Urunk és Szent Péter.....	57
Veronika kendője.....	63
Vándorfény	94

ISBN 963 360 456 7

**KIADÁSÉRT FELEL: DR. ÁKOS GÉZA IGAGZATÓ
SZENT ISTVÁN TÁRSULAT
1053 BUDAPEST, KOSSUTH LAJOS U. 1.**

A SZEDÉST A SZENT ISTVÁN TÁRSULAT VÉGEZTE

**KÉSZÜLT AZ IPARI INFORMATIKAI KÖZPONT
NYOMDA FŐOSZTÁLYÁN 85.012**

